EUROOPA KAHE SÕJA VAHEL

© Vaino Kallas

EESSÕNA

Seaduse korrapärasusega, nii kaua kui tuhandeaastane ajalugu seda mäletab, on olnud eesti rahva saatjaks sõjad. Eestlased on võidelnud alates kaugest minevikust kuni selle sajandini nii Euroopa idapiiril, Eesti eluruumis, kui ka meie naabermaade aladel. Mida need sõjad ja sellega kaasaskäivad ohvrid meile on tähendanud, seda teame oma ajaloo ja meie kaugete esivanemate poolt põlvest-põlve edasi antud pärimuste järgi.

Toimunud sõdade pikas reas on olnud vaheldumisi nii võite kui kaotusi ja eesti rahvas on osanud neid mõlemaid kanda. Võidud, eelkõige aga võit Eesti Vabadussõjas, andis meie rahvale elujõudu ja pani aluse Eesti omariiklusele, mis tagas eesti rahvale pääsemise Euroopa rahvaste perre ja kindlustas rahuliku elamisvõimaluse.

Kaotused ja hädaohud on alati aidanud eesti rahvast ühendada ning karmid katsumused on loonud aluse uueks tõusuks. Järgnenud võitude juured on olnud valdavalt peidus eelmistes kaotustes. Ilma kaotusteta ei ole aga tõusnud ükski rahvas. Seepärast on nii meie tänastel kui tulevastel põlvedel vaja tunda ja teada meie ajalugu.

Samas sisaldub ajaloo loogikas käsk tänapäeva inimestele, et ajaloosündmusi tuleb meeles pidada. Ajalool on kalduvus korduda ja selletõttu peaksime me väga hästi teadma, mis juhtus Eesti riigi ja rahvaga möödunud sajandil. Ja kui rahvas hoiab oma riigi ja rahva ajaloo kulgu ning sündmuste loogikat alateadvuses tallel, siis ühel hetkel selgub, et too ajalugu ja tema rasked õppetunnid või kurvad kogemused võivad olla abiks tuleviku kujundamisel.

Uued põlvkonnad ei kujuta sageli ette, milline oli olukord möödunud sajandi keskel, Teise maailmasõja ajal ja peale sõja lõppu. Miks Eesti riigi ja eestlastega juhtus just nii nagu juhtus ja miks käitusid inimesed just nii, nagu nad käitusid, sellel ei ole võimalik anda ühest vastust. Ajalugu on tervik – on vaja näha asju mitme nurga alt ja kuulata ära erinevate osapoolte seisukohad.

Kõik see, mis juhtus möödunud sajandil, ei saa me nüüd mõõta niisama lihtsalt ja tänapäeva mõõdupuuga. Meid ümbritsevas maailmas valitses tollal lõputu kurjus, mis sundis riike ja rahvaid tegutsema vastavalt antud ajastu tingimustele. Kõike seda, mida me täna teame, ei oldud siis teadlikud. See on ka üheks põhjuseks, miks tänased põlvkonnad ei suuda mõista tolle aja poliitikute ja inimeste käitumist.

Käesolev lähiajaloo lehekülg tutvustab lugejat möödunud sajandi kahe suure sõja vahel ja Teise maailmasõja käigus toimunud sündmusi, kus eesti rahvale sai osaks oma rahvusriigi loomine kui ka selle lammutamine idanaabri poolt, mille tulemusel kaotasid eestlased ühe viiendiku oma rahvaarvust.

Siin toodu ei ole ajalooline uurimus. Selle koostamisel on kasutatud seni avaldatud ajaloomaterjale ja endiste poliitikute ning sündmustes osalenute poolt kirjapandut, kuhu lähiajaloo koostaja on lisanud oma arvamused. Ajalooleheküljе koostamise eesmärgiks oli kahe maailmasõja vahel aset leidnud ajaloosündmuste, eelkõige aga Eestit ja eestlasi puudutavate sündmuste koondamine kokku ajalises järjestuses.

Selle ajaloorubriigi koostaja loodab, et lugedes siin kirjapandut, leiab lugejal tahtmist ja põhjust järele mõelda ning analüüsida, mis tehti neil keerulistel ja rasketel aegadel meie poliitikute ja juhtide poolt õigesti ja mis valesti ning millised ühised jooned ühendavad või lahutavad Eesti Vabadussõjast ja Teise maailmasõja ajal Eesti kaitselahingutest osa võtnud eesti sõjamehi, kus esimene võitlus lõppes võiduga, teine aga kaotusega.

Juba Julius Cesari ajast, aga võibolla isegi varem, on võitjad kirjutanud endale ajalugu, millest sobimatud tõed olid välja jäetud ja ajaloost sai sobilike valede kogumik, millega ühiskonnal polnud hiljem midagi peale hakata.

Meie aja võltsingute allikaks on saanud Teine maailmasõda. Eelkõige aga selle põhjused ja põhjustajad. Samas on kujunenud arvamus, et Teise maailmasõja sündmuste võltsimine oli vaid nõukogude ajaloolaste prerogatiiv, kes käsitlesid seda nõukogude inimeste kannatusterohke kangelasteona võitluses natsliku Saksamaa sissetungi vastu. Kuid ka Läänes ilmunud ajaloomaterjalidest, memuaaridest ja raamatutest võime me lugeda vaid üht **– kõiges on süüdi kaotajad** ja et võitjatele langes selles sõjas osaks teha vaid tarku otsuseid ja tagada neid ellu viies maailmale rahu ning õitseng.

Maailm enne Teist maailmasõda

Enne Teist maailmasõda elas maailmas 2,2 miljardit inimest, s.o. ligi kolm korda vähem kui täna. Tänasest oluliselt erinev oli ka maailma jaotus. Viimase 60 aastaga on toimunud suured muudatused Euroopa, Aafrika ja Aasia mandril.

Eriti suured muudatused on toimunud Aafrikas, kus enne Teist maailmasõda oli vaid kaks iseseisvat riiki - Egiptus ja Libeeria. Kogu ülejäänud Aafrika manner kuulus inglastele, prantslastele, hispaanlastele portugallastele, itaallastele ja belglastele. Tänases Aafrikas on enam kui poolsada riiki.

Suur osa Aasiast oli enne Teist maailmasõda USA ja Euroopa riikide asumaa. Aasia põhjaosal asus siis Nõukogude Sotsialistlike vabariikide liit - praegune Venemaa. Sellest lõuna pool asusid N. Liidu kaks sateliitriiki - Mongoolia Rahvavabariik ja Tannu-Tuva Rahvavabariik. Viimati nimetatud riiki täna enam ei eksisteeri.

Tänased Bangladesh, Bhutan, India, Myanama [Birma], Nepaal, Pakistan ja Sri Lanka olid Briti asumaad ja kuulusid Briti-India koosseisu. Suur-Britanniale kuulusid ka Hongkong, Kuveit, Küpros, Malaisia ja Palestiina [praegused Israel ja Palestiina]. Tänased Vietnam, Kampuchea ja Laos kuulusid Prantsusmaa asumaa Prantsuse Indo-Hiina koosseisu. Samuti oli Prantsusmaa alluvuses Süüria.

Indoneesia kuulus enne Teist maailmasõda Hollandile ja kandis nimetust Hollandi Ida-India. Filipiinid kuulusid Ameerika Ühendriikidele. Tollane Hiina oli jaotatud neljaks, kus Tiibet eksisteeris iseseisva riigina, kuigi Hiina seda ei tunnistanud. Hiina kirdeosa oli okupeeritud jaapanlaste poolt. Põhja-Hiinas valitsesid kommunistid ning Lõuna-Hiinas rahvuslik kodanlus.

Võrreldes ennesõjaaegseid Euroopa riikide piire tänaste piiridega näeme, et Soome, Eesti, Läti, Leedu, Poola ning Rumeenia tollased riigipiirid vastu N. Liitu asusid tükk maad ida pool. Iseseisvate riikidena puudusid Euroopa kaartilt Ukraina ja Valgevene, mis kuulusid N. Liidu koosseisu. Moldova kuulus tollal Rumeeniale.

1938. aastal ühendati Austria Saksamaaga. Tsehhi koos Slovakkiaga moodustasid kaksikriigi Tšehhoslovakkia, mille Saksamaa Böömi- ja Määrimaa Riigiprotektoraadi nimetuse all alates 1939. aastast annekteeris. Enne Teise maailmasõja aegselt Euroopa kaardilt puudusid veel Bosnia, Horvaatia, Makedoonia ja Sloveenia, mis siis kuulusid Jugoslaavia koosseisu. 1939. aastal okupeeris Itaalia Albaania. Nüüd iseseisev Island kuulus Taani kuningriigile.

Ennesõjaaegne Leedu oli tänasest Leedust palju väiksem. Suur osa Leedu rannaaladest koos Klaipeda sadamalinnaga ühendati 1939. aastal Memelimaa nimetuse all Saksamaaga. Leedu

idaosa koos Vilniuse [tollal Vilna] linnaga kuulus Poolale.

Ennesõjaaegne Poola asus praegusest tunduvalt ida pool. Läänemereni ulatus vaid pikk ja kitsas maariba, mida nimetati Poola koridoriks. Poola pindala oli tollal 388,3 tuhat km², nüüd aga 312,7 tuhat km².

XX sajandi näo määras Versailles' rahuleping

Esimene maailmasõda (1914-1918) lõppes 11. novembril 1918 Saksamaa kapitulatsiooniga pärast seda, kui Ameerika president oli Saksamaa järelpärimisele teatanud, millistel tingimustel on liitlased nõus rahu tegema. Need tingimused oli ära toodud president Wilsoni läkituses Ühendriikide kongressile 8. jaanuari 1918, mis on tuntud 14 punkti nimetuse all.

18. jaanuaril 1919. kogunesid I maailmasõja võitnud Entente' riikide esindajad Pariisi lähistel Versailles' lossis, et määrata kindlaks rahulepingu tingimused.

Versailles`s langetatud otsused mõjutasid järgneva kahe aastakümne jooksul kogu Euroopa edasist arengut. Paljud ajaloolased on seisukohal, et just selle lepingu otsused sillutasid tee II maailmasõja puhkemisele.

Millised olid Entente' riike nõudmised Versailles' konverentsil?

Georges Clemencaeau - Prantsusmaa peaminister nõudis, et purustatud Saksamaa maksaks maailmasõja aastail tekitatud kõigi kahjude eest. Tema kolm põhilist nõudmist olid:

Saksamaa peab Prantsusmaale tagastama Alsace' ja Lorrainne' provintsi (Elsass-Lothring). Need oli Bismarcki Saksamaa 1871. aastal pärast Prantsuse-Preisi sõda annekteerinud;

Saksamaa peab Prantsusmaale maksma sõjahüvitist ehk reparatsioone, et korvata lahingutegevusest tingitud kahjud. Esimese maailmasõja tõttu kaotas Prantsusmaa u. 750 000 hoonet ja 23 000 tehast;

Prantsusmaa peab oma valdusesse saama Reinimaa. Selle nõudmise eesmärgiks oli, et hoida ära Saksamaa võimalik rünnak Prantsusmaa vastu tulevikus.

David Loyd George – Suur-Britannia peaminister oli targa ning kogenenud poliitikuna järgmisel seisukohal:

Saksamaad ei tohi karistada liiga karmilt; tuleb säilitada mõõdutunnet, sest üleliia karm käsi võib tulevikus suuri probleeme tekitada;

Saksamaa tuleb kiiresti taastada;

Reinimaad ei tohi anda Prantsusmaale. Loyd George arvas, et paremal juhul tuleb Reinimaa demilitariseerida;

Samal ajal olid Inglismaal enamus inimestest seisukohal, et Saksamaad ja saksa rahvast tuleb maailmasõjas tekitatud õuduste pärast karistada. "Pange sakslased maksma" ("Make Germany Pay"), "Pigistage neid nii, et seemned kriuksuvad" ("Squeeze them until the pips squeak") – need olid loosungid, mis kõlasid uduselt Albionilt.

Vittorio Orlando – Itaalia peaminister. Itaalia oli Saksamaale ja Austria-Ungarile sõja kuulutanud alles 1915. aasta mais, pärast seda, kui Itaalia valitsuse esindaja oli alla kirjutanud nn. Londoni salajasele kokkuleppele. Selle lepinguga lubasid Suurbritannia ja Prantsusmaa Itaaliale, et pärast sõja võidukat lõppu antakse talle itaallastega asustatud Aadria mere rannik. Nüüd tuli Vittorio Orlando Versailles'sse lootuses, et London ja Pariis oma lubadustest

ka kinni peavad.

Woodrow Wilson –Ameerika president. USA oli Saksamaale sõja kuulutanud alles 1917. aasta aprillis ja seetõttu polnud tal mingeid märkimisväärseid inimohvreid ega ka materiaalseid kahjustusi. Pariisi (Versailles') rahukonverentsile saabus president Wilson oma "14 punktiga", mille abil ta lootis ära hoida uue suurema sõja puhkemist Euroopas. Selle dokumendi tähtsaimateks nõudmisteks olid:

kõik riigid peavad tulevikus loobuma sala- diplomaatiast;
kõigil Euroopa rahvastel peab olema õigus ise otsustada oma tuleviku üle; Wilson nimetas seda õigust "enesemääramise õiguseks" ja selle alusel pidid vana kontinendi kaardilt kaduma kõik impeeriumid;
kõik riigid peavad vähendama oma relvajõude;
Poola peab saama sõltumatu riigiks;
Itaalia piire tuleb korrigeerida vastavalt rahvuse asualale (olgu lisatud, et Wilson ei toetanud Itaalia taotlusi kogu Aadria mere rannikule).
koloniaalvaidlused tuleb lahendada avalikult ja erapooletult;
poliitiliste tülide lahendamiseks tuleb luua Rahvaste Liit (tänase ÜRO eelkäija);

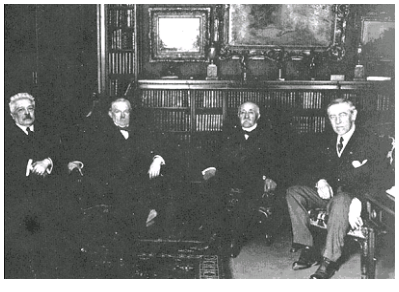

Versailles' konverentsil osalenud suurriikide riigipead

Mis toimus aga Versailles' rahukonve- rentsil tegelikult.

Vastupidi varasematele rahvusvahelistele tavadele ei toimunud Versailles' rahukonve- rentsil suulisi läbirääkimisi võitjate ja kaotajate vahel. Sõja kaotanud Euroopa keskriigid (Austria, Bulgaaria, Ungari ja Türgi) ei olnud konverentsil esindatud ja neile esitati allkirjutamiseks juba valmis rahulepingud. Keskriikide

Saksamaa esindajaid Versailles' lossi istungitesaali ei lubatud. Sakslastelt nõuti rahulepingu sätete tingimusteta aktsepteerimist, vastupidisel korral ähvardati jõu kasutamisega. Samal ajal lootsid sakslased, et lepingus esitatud nõudmised ei kujune üleliia karmiks ja seda eelkõige tänu USA presidendi Woodrow Wilsoni "14 punktile". Need Saksa rahva lootused end aga ei õigustanud.

President Wilsoni 14 punktist leidsid mingil määral kasutamist vaid neli tingimust. Sellest hoolimata olid sakslased sunnitud lepingule alla kirjutama. Rahulepingu koostamise ajal hoiti Saksamaad blokaadis, mis jätkus ka peale lepingule alla kirjutamist ja saksa rahva silme ees seisis pidevalt näljasurma ähvardus. Versailles' lepinguga kehtestati Saksamaale järgmised tingimused:

1. Võtta Saksamaalt ära talle seni kuulunud alad ja anda:
   - Elsass-Lotring – Prantsusmaale;
   - Eupen-Malmedy - Belgiale;
   - osa Ida-Preisimaast liitlastele, hiljem liita see Leeduga;
   - Põhja-Schleswing – Taanile;
   - Hultesneri maad - Tšehhoslovakkiale;
   - Lääne-Preisimaa, Poseni ja osa Ülem-Sileesiast - Poolale; Seda Poolale loovutatud ala nimetati hiljem "Poola koridoriks", kuna see jagas Saksamaa kahte ossa.
   - Anda Danzigile Rahvasteliidu kaitse all vabalinna staatus;
   - Allutada Saarimaa 15 aastaks Rahvasteliidu alluvusse ;
   - Anda Reini vasakul kaldal olnud Kehl, Koblenz ja Köln liitlastele;
   - Allutada Saksamaa kolooniad Rahvasteliidule;

Versailles' lepingu põhjal pidi Saksamaa loovutama (ilma kolooniateta) 70 579 km² oma maast ja andma ära 6,5 miljonit elanikku. Hüvitama sõjakahjud ja maksma võitjariikidele 233 miljardit kuldmarka reparatsioone. Kuna ta aga ei suutnud seda tohutut summat maksta, okupeerisid Prantsusmaa ja Belgia ka veel Düsseldorfi ja Ruhri alad.

Saksamaa võis pidada vaid 100 tuhat Reischwehri sõdurit

Peale kõige selle Saksamaa veel ka desarmeeriti. Ta sai õiguse pidada vaid 100 tuhat kerge relvastusega *Reischwehri* sõdurit, mille relvastuses ei tohtinud olla tanke ega raskesuurtükke ning keelama üldise sõjaväe- kohustuse. Keelatud oli omada õhujõude. Mereväes - *Reischsmarine* - võis olla ainult 15 tuhat meest, kusjuures keelatud oli lahingu-laevade, lahinguristlejate, lennukikandjate ning allveelaevade omamine.

Peale selle demilitariseeriti veel Reinimaa ja määrati, et see jääb 15 aastaks liitlaste okupatsiooni alla.

Esimese maailmasõja tulemustega polnud rahul kolm suurriiki:

Põhiline kaotaja Saksamaa, kes polnud nõus suurte territoriaalsete kaotuste ja kontributsiooniga, mida ta Versaille´i lepingu alusel maksma pidi.

Itaalia - üks võitjatest – kes leidis, et tema territoriaalsed võidud ei olnud piisavalt suured.

Jaapan - samuti üks võitjatest, kellel ei õnnestunud saavutada võimu Ida-Aasias.

Esimese maailmasõja vallapäästmise süü pandi saksa rahvale.

Kõik need asjaolud ühtekokku olid seemneks, kust kasvas välja uus sõda. Aja jooksul moodustasid need faktid kohutava poliitilise relva, mis hiljem andis Hitleril võimaluse õigustada saksa rahva ees igat lepingurikkumist ja vägivallategu. Versailles' rahulepingu kohta ütles hiljem USA president Herbert Hoover:

„Versailles' kägistati õiglus ja õigusmõistmisest sai ebaõiglus."

Liitlaste – Inglismaa ja Prantsusmaa poolt Saksamaale esitatud meeletute nõudmiste kohta kirjutas Winston Churchill:

"Selles diktaadis leidis väljendust võitjate viha, aga ka võitnud rahvaste võimetus mõista, et ükski sõja kaotanud rahvas või ühiskond ei suuda iialgi maksta kontributsiooni, mis korvaks kõik sõjakulud. Liitlased aina kinnitasid, et nad pigistavad Saksamaalt välja viimase mahla."

Üks Versailles' diktaadi eest vastutajaid, Prantsuse tollane president Clemenceau ei salanud:

"See on tasumise päev, mida me pool sajandit oleme oodanud. Tasumise päev on tulnud."

Versailles' toimunu ei olnud rahu, vaid uue sõja algus. Ka üks sellele lepingule alla kirjutanud, marssal Forch on hiljem öelnud:

"See ei ole rahu, vaid kahekümneaastane vaherahu."

Oli loodud ideaalne pinnas sakslaste rahvustunnetel baseeruva ideoloogia sünniks ja avantüristist Hitleri võimuletulekuks. Selle kõige ämmaemandaks said aga just liitlased. Maatasa surutud saksa rahvas puhkesid hüsteeriani ulatuvad kired – "Ein Reich, ein Führer, ein Nation." Kõik see, mis edasi toimus on teada.

Enamus saksa rahvast oli aga veendunud, et tegelikult ei kaotanud Saksamaa 1918. aastal sõda, sest Entente' väed Saksamaad ju ei okupeerinud.

Niisugusel arvamusel oli ka I maailmasõja ajal kapralina Saksamaa armees teeninud Adolf Hitler (1889-1945), kes Compiegne vaherahu sõlmimise ajal 1918. aasta 11. novembril oli sõjaväehaiglas, kus ta kosus gaasirünnaku tagajärjel saadud vigastustest. Nagu paljud Saksamaal, oli ka Hitler seisukohal, et tema kodumaad "tabas noalöök selga", mille andsid nn. "novembri kriminaalid".

Viimaste all pidas Hitler silmas Saksamaa sotsiaaldemokraate, kes korraldasid Saksamaal novembrirevolutsiooni ja kukutasid keiser Wilhelm II. Paljud saksa sotsiaaldemokraadid olid aga rahvuselt juudid ja just sellega on seletatav hilisem Hitleri viha juutide vastu. Tema sõnul olevat 1918. aasta sügisel tabanud saksa rahvast juutide vandenõu.

Versailles' rahulepingu mitmed sätted osutusid väga karmiks. Nii ei olnud sõjas laostatud Saksamaa võimeline maksma reparatsioone. Kõigele lisaks tundus äärmiselt ebaõiglasena ka see

asjaolu, et kogu vastutus I maailmasõja puhkemise pärast pandi saksa rahvale. Tõepoolest - kuidas sai süüdistada selles vaid sakslasi? Esimese Maailmasõja puhkemise ajendiks oli tegelikult ju Serbia rahvuslaste atentaat Austria-Ungari troonipärijale, kui serbia rahvusest tudeng Gavrilo Princip tappis 28. juunil 1914. aastal Sarajevos ertshertsog Ferdinandi.

Järelikult oli õigus neil, kes väitsid, et Entente' riigid tegid Saksamaast ja saksa rahvast patuoina, kellele pandi vastutus kümnete miljonite inimelude eest.

Selline ebaõiglus põhjustas Saksamaal suurt rahulolematust. Aastatel 1919-1922 leidsid Saksamaal aset mitmed mässud ja riigipöördekatsed. Peamiselt osalesid neis armeest demobiliseeritud sõdurid, kes rasketes majandusoludes ei leidnud tööd ja kes kogu oma energia kulutasid selleks, et terroriseerida kaaskodanikke. 1920. aasta kevadel üritasid nad haarata võimu (nn. Kappi putsch). Veidi varem, 1919. aasta jaanuaris korraldasid Saksa kommunistid oma võimuhaaramise katse. Kõigele lisaks pandi Saksamaal toime rohkesti poliitilisi mõrvu, mille ohvriteks langesid eelkõige need poliitikud, kes sõlmisid Entente´ga vaherahu.

Pariisi rahukonverentsil pandi W. Wilsoni ideel alus ülemaailmsele organisatsioonile **Rahvasteliit**. Selle organisatsiooni ülesandeks oli riikidevaheliste tülide rahumeelne lahendamine ning rahvusvahelise majandusliku ja kultuurilise koostöö korraldamine.

Ametlikult alustas Rahvasteliit oma tegevust 1920. a. jaanuaris Genfis. Rahvasteliidu loomise dokumendile kirjutas alla 44 riiki. USA - jäi esialgu organisatsioonist välja, kuna Ameerika Senat ei ratifitseerinud Rahvasteliidu põhikirja, kuna see sisaldas Versailles' rahulepingu tingimusi. Liikmeteks ei võetud ka Saksamaad ja selle endisi liitlasi. Nõukogude Venemaa jäi Rahvasteliidust välja kuni 1934 aastani.

Rahvasteliidu juhtorganiteks olid Täiskogu, mis koosnes kõikide liikmesriikide esindajatest ja Rahvasteliidu Nõukogu, kuhu kuulus 5 alalist liiget (Inglismaa, Prantsusmaa, Ameerika, Itaalia ja Jaapan).

Organisatsiooni nõrkus seisnes selles, et iga riik võis ise otsustada kas ta nõustub Nõukogu poolt kehtestatud sanktsioonidega või mitte. Nõukogu otsused jõustusid vaid siis, kui need võeti vastu ühehäälselt. Seega piisas ühest vastuhäälest, et otsus läbi kukutada. Ka olid Rahvasteliidu volitused väga väiksed. Nii polnud tal õigust kontrollida liikmesriikide sõjalisi ettevalmistusi ega sekkuda jõuga nende tegevusse.

Natside võimuletulek Saksamaal

1919. aastal asutas väikearvuline äärmuspoliitikute rühm Saksa Natsionaal- sotsialistliku Töölispartei; 1921. aastal sai selle juhiks Adolf Hitler. Erakonna ideoloogia toetus vihkamisele, mida saksa rahvas tundis Versailles' rahulepingu vastu. Samas kaotas demokraatliku Saksamaa valitsus elanikkonna toetuse, kuna ei tulnud toime korra hoidmisega riigis. 1920. aastate alguses valitsesid Saksamaa linnade tänavatel kaos ja anarhia.

Majanduskriisi tagajärjel oli tööpuudus Saksamaal aastatel 1929 – 1932 kasvanud 3 miljonilt töötult 6 miljoni töötuni. Weimari mõõdukad parteid ei suutnud tekkinud olukorras lahendust leida ja kui üks valitsus teise järel sündmuste survel kokku varises, hakkasid parlamendivalimistel üha suuremat edu saavutama äärmusparteid.

1933. aastal sai Saksa Natsionaalsotsialistlik Töölispartei valimistel 17,3 miljonit häält ja võitis 230 saadikukohta, saades Riigipäeva suurimaks parteiks. 1933. aastal soovitas osa ministreid president Paul von Hindenburgil pakkuda kantsleri koht Hitlerile ja põhiseaduslikul teel tuli võimule Adolf Hitler. Valimiste päev kuulutati "Ärganud rahva päevaks".

Natsionaalsotsialistide välispoliitiliseks sihiks oli Versailles' rahulepingu revideerimine ja Suur-Saksamaa ülesehitamine, mis nägi ette kõigi sakslastega asustatud alade aga ka osa Ida-Euroopa alade liitmise Saksamaaga. Selle poliitika elluviimine algas Saksamaa lahkumisega 1933. aastal toimunud desarmeerimise konverentsilt ja ka Rahvasteliidust.

Järgmiseks Hitleri sammuks oli 1934. aastal (sic) mittekallaletungi lepingu sõmimine Poolaga, et siduda Poolat oma N. Liidu vastu sihitud poliitikaga. Kuna Saksamaa sisepoliitilised muutused ennustasid kokkupõrget N. Liiduga, lootis ka Poola, kelle poliitika juhiks oli marssal Pilsutski, võimaliku konflikti korral Ida-Euroopas Saksamaa toetusele. Peale Pilsutski surma 1935. a. Poolas võimule tulnud poliitikud hakkasid aga elustama vahepeal jahtunud suhteid

Prantsusmaaga, mis põhjustas vahekorra halvenemise Saksamaaga.

Samal ajal toimus Hitleri juhtimisel Saksamaal üks tähelepanuväärsemaid majanduslikke, poliitilisi ja sõjalisi revolutsioone, mida üks mees on suutnud kunagi korda saata. Kolme aastaga saavutati majanduslik õitseng. Kaotades piirangud tööjõu vabale liikumisele erialade ja töökohtade vahel, vähenes töötute arv ühe aastaga üle kuue korra. Miljonid inimesed leidsid töö kiirteede [Autobahne] võrgu ehitamisel.

Kuid Saksamaa, kui demokraatlik riik kadus ajaloo näitelavalt. Algas taasrelvastumine. Kuid seda tegi Hitler mitte Versailles' rahulepingu piiravaid punkte rünnates, vaid oodates, mil võitjariigid annavad selleks ettekäände. Ja kui 1935. aasta märtsis prantslased teatasid, et nad kahekordistavad oma kutsealuste teenistuse aega, väitis Hitler, et see on ohtlik Saksamaa julgeolekule ja ta võtab endale õiguse suurendada ka Saksamaa sõjaväge.

16. märtsil 1935 kuulutas Hitler välja Saksa *Wechrmachti* loomise, mis koosnes kolmest väeliigist - maaväest - *Heer*, lennuväest - *Luftwaffe* ja mereväest - *Kriegsmarine*. Järgnenud nelja aastaga kasvas saksa sõjaväe isikkooseis 12 korda, ulatudes 1939. aasta mais 1,4 miljoni meheni. Sama aasta augustis toimus Saksamaal salajane mobilisatsioon ja 1. septembril 1939 oli *Wechrmachtis* umbes 4,3 miljonit meest.

Natside võimuletulekuga hakkas Saksamaa üha enam kaugenema tsiviliseeritud maailmast. Natsionaalsotsialism, olles sündinud vihkamisest, moondus ise vihkajaks. Alandamisest sündis iseenda ülistamine. Sellel pinnal oli vaja leida vaenlane, keda kõigi Saksamaa hädade ja alanduste eest karistada. Selleks kõlbasid juudid. Nende süüdistamiseks ja vihkamiseks olid olemas sajanditevanused traditsioonid, aga ka 1919. aasta jaanuaris korraldatud Saksamaa novembrirevolutsioon. Juutide omandis olnud rikkused, nende vaimuomadused ja uhkus olid need põhjused, mille abil polnud mahasurutud saksa rahva hulgas sugugi raske õhutada kadedust ja vihkamist nende vastu.

Peale Hitleri võimuletulekut leidsid natsid, et Saksamaal elanud juutide valduses on seitsme miljardi marga väärtuses kinnis- ja vallasvara (tänases vääringus üle kümme korra rohkem). Kuidas seda neilt kätte saada? Esialgu riigistati kohtulikult karistatud juutide varandus, kuid neid ei olnud palju, sest tollane Saksamaa pidas end õigusriigiks ja iga süüdimõistetu juudi süü tuli tõestada.

Ootamatult said natsid oma kätte tõhusa trumbi. Saksamaal elas palju, veel enne Hitleri võimuletulekut Ida-Euroopast sinna immigreerunud juute. Nüüd hakati neid vägivaldselt välja saatma. 1938. aasta oktoobris viidi ligi kümme tuhat poola päritolu juuti piirile ja sunniti maalt lahkuma. Poolakad ei olnud nõus neid vastu võtma. Juudid interneeriti ja paigutati põgenike laagritesse, kus neid hoiti väga halbades tingimustes. Ühe poola juudi pere vanemad olid oma poja Herschel Grünbergi juba kaks aastat varem saatnud Pariisi onu juurde. Kuuldes oma rahvuskaaslaste kurvast saatusest otsustas 17aastaseks saanud nooruk juhtida sellele maailma üldsuse tähelepanu. Ta muretses revolvri, läks Pariisi Saksa saatkonda ja tulistas kaks korda talle vastu tulnud saatkonna teist sekretäri Ernst von Rothi, kes kahe päeva pärast suri saadud haavadesse. See oli 9. novembril 1938.

"Kristallöö" korraldajad

Selle järel algas Saksamaal enneolematu juudivastane kampaania. Ajalehed avaldasid suurte tähtedega teateid juutide vandenõust. Nõuti kohest kättemaksu. Samal päeval algasid üle kogu riigi massilised pogrommid, mis kestsid öö läbi ja jätkusid 10. novembril. Meedias reklaamiti neid patriootlike üritustena, mis olevat puhkenud stiihiliselt Saksa riigi kaitsmise eesmärgil. Ametlikel andmeil tapeti selle öö jooksul 91 inimest, haavatute ja vigastatute arvu ei avaldatud. Põletati maha üle saja sünagoogi, paljaksriisutud juudi kaupluste, pankade, teenindus- ja bürooruumide koguarvuks nime- tati 7500. Berliini tänavad kattusid klaasi- ja kristallikildudega. Siitpeale on 10. november 1938 läinud ajalukku Kristalliöö nime all.

Kuid sellega sündmused alles algasid. 12. novembril andis Saksa valitsus välja määruse - "Tänavate korrastamisest" *(Über Wiederherstellung des Strassenbildes*). Korratustes ei süüdistatud mitte rüüstajaid, kelle arv oli ligemale 30 000, vaid juute. Neid kohustati taastama tänavatel kord

ja puhtus ning hüvitama hoonetele tekitatud kahjud. Lisaks sellele karistas Saksamaa valitsus kollektiivselt kogu saksa juudi kogukonda. Juudid pidid tasuma riigikassasse miljard marka! Seejärel algasid massilised arreteerimised. Kokku saadeti "töölaagritesse" 20 000 juuti, peamiselt jõukaid inimesi. Nende varad konfiskeeriti.

Kristalliöö oli oma ülesande täitnud... Saksa (ja Šveitsi) pankadesse hakkasid voolama kokkuröövitud varade realiseerimisest laekunud rahad. Kõik rahad pankadesse siiski ei jõudnud. Pärast sõda Gestaapo arhiividest leitud dokumentidest selgus, et 174 kristalliöö aktivisti oli antud kohtu alla. Mitte juutide tapmise eest, vaid sellepärast, et need "patrioodid" olid osa riisutud kullast ja väärisesemetest omastanud.

Peale natsionaalsotsialistide võimuletulekut Saksamaal võtsid viimased oma režiimi mittetoetajate ja juutide hävitamiseks eeskuju punaselt Venemaalt. Õppimas käidi N. Liidu näidiskoonduslaagrites, mille eeskujul loodi samasugused koonduslaagrid sildi all "Arbeit macht frei!" ka Saksamaal.

1938. aasta algas natsi Saksamaale soodsalt. Pärast Versailles' rahulepingu ja teiste ekspansiooni teel ees seisnud lepingute likvideerimist asus Saksamaa teostama oma natsionaalsotsialistliku välispoliitika teist osa: liitma teiste riikide sakslastega asustatud alasid Saksamaaga. 12. märtsil annekteeris Saksamaa Austria, mis on saanud tuntuks "anschlussi" nime all. Ja mitte ükski riik Euroopas ei protestinud. Vahetult enne Austria okupeerimist toimus Saksamaa kõrgemas sõjaväe juhtkonnas ulatuslik "puhastus". Selle aktsiooni üheks kõrgemaks ohvriks langes ka Saksa kaitsejõudude ülemjuhataja kindral von Fritsch, kes oli arvamusel, et *Wehrmacht* ei ole veel vajalikul tasemel selliste suurkonfliktide vallandamiseks. Samal ajal toimus ka välisministri vahetus ja von Neurathi asemel asus Joachim von Ribbentrop.

See ladusalt toimunud "anschluss" lõi Hitlerile meeldivaid tulevikuperspektiive , mida ta ka kohe teostama asus. Tšehhoslovakkias asunud Sudeedi-sakslaste partei, kuhu oli koondunud enamus seal asunud sakslasi, muutus äkki aktiivseks. Berliinist saadetud juhtnööride järgi nõuti sudeedi-sakslate asumisaladele täieliiku autonoomiat. Lääneriikide tugeva surve tagajärjel saavutati Tšehhoslovakkia nõusolek. Nüüd esitas Hitler nõudmise, et Saksa relvajõud peavad saama õiguse Sudeedimaa koheseks okupeerimiseks. 29.-30. septembril 1938 toimus Münchenis rahvusvaheline konverents, kus pidasid läbirääkimisi Inglise peaminister Chamberlain, Prantsuse peaminister Daladier, Mussolini ning Hitler. Nende läbirääkimiste tulemusel sõlmiti hiljem kurikuulsaks saanud Müncheni kokkulepe. Selle kokkuleppega läksid Saksamaa koosseisu kõik need Tšehhoslovakkia alad, kus 1910. aasta rahvaloenduse järgi moodustasid sakslased enamuse. Poola sai Techeni linna koos selle lähima ümbrusega. Ungarile oli Tšehhoslovakkia sunnitud loovutama umbes ühe miljoni elanikuga maa-ala.

Müncheni leping jättis Tšehhoslovakkia täielikult Saksamaa võimusesse ja 16. märtsil 1939 saabusid Saksa väed Prahasse. Päev hiljem kuulutas Hitler välja "Böömi-Määri protektoraadi". Saksamaa kaitse alla võeti ka äsja iseseisvaks kuulutatud Slovakkia, kuna Ruteenia okupeeriti Ungari poolt.

Selle kohta ütles Churchill: "

Inglismaal ja Prantsusmaal oli valida au kaotuse ja sõja vahel. Nad valisid au kaotuse ja saavad sõja."

Täide läks ka marssal Fochi ennustus. Kakskümmend aastat kestnud vaherahu lõppes Teise maailmasõjaga. Selle vallapäästmises on seni ainsana süüdistatud Hitlerit ja natsionaalsotsialismi. Kuid kas polnud saksa natsionaalsotsialism mitte niivõrd Esimese maailmasõja järel maailma tabanud õnnetuse põhjus, kuivõrd just Versailles' rahulepingu tagajärg?

XX sajandi kommunistlik Venemaa

Kui Saksamaal oli Esimene maailmasõda puhunud lõkkele natsionalistlikud kired, siis Venemaal põhjustas see klassikirgede sünni, mille purse oli rohkem kui ehmatav. Kui 1930. aastate keskel kuulutati Saksamaal väljaspool seadust olijaiks kõik need, kes polnud nõus natsidega, siis Nõukogude Venemaal hakati juba 1917. aastal jagama kuklalaske klassivaenlastele, kelleks oli vene intelligents, tsaari ohvitserid, kulakud, vaimulikud, trotskistid ja kõik need, kes

polnud rahul nõukogude võimuga.

Venemaal oli sündinud jõud, mille kohutavust kogu selle tervikus ei ole suudetud tänaseni mõista. Kui peale tsaarivõimu kukutamist võimu võtnud Ajutise valitsuse peaminister Aleksander Kerenski 1917. aasta 3. novembril (21. oktoobril) võimust loobus, võtsid võimu üle bolševikud, kelleks olid: pooljuut Vladimir Lenin, juudid Lev Trotski (õieti Leiba Brons-tein), Grigori Zinovjev (õieti Gerson Radomõlski), Lev Kamenev (õieti Rosenfeld), Grigori Sokolnikov (õieti Brilliant), Jakov Sverdlov (õieti Jankel-Aron Solomon), Moisei Uritski (õieti Boetski), Feliks Dzeržinski (õieti Rufin) , pooljuut Jossif Stalin ja venelane Andrei Bubnov.

Venemaa proletariaadi juhid eesotsas Leniniga võtsid endale õiguse vabastada kogu maailma töölisklass rõhujaist. Kui eelpool kirjeldatud natsism jäi esialgu veel Saksamaa piiridesse ja Hitleri eluruumi laiendamise taotlused jäid laiemas mõttes häguseks, siis kommunistlik Venemaa kuulutas end avalikult kõigi rõhutute kodumaaks. Riigiks, kellel lasub ajalooline missioon kogu maailma rõhutute vabastamiseks. Selle läbiviimise alustõed olid ülimalt lihtsalt kirja pandud Kommunistliku partei manifestis: **„Sõda on revolutsiooni ema, ülemaailmne sõda maailmarevolutsiooni ema.**“

Nii proletariaadi "vabastajate" ülesköetud kirgi kui maailma revolutsiooni oli võimalik ellu viia vaid kõigi vastaste massilise hävitamise teel. Selle teostamiseks oli aga igasugune demokraatlik struktuur kõlbmatu. Oli vaja juhti. Ja selleks sai 1917. aastal "surematu" Lenin. Vaatleme, kuidas see kõik toimus:

- kommunistid tulid Venemaal võimule relvastatud riigipöördega;
- ajasid laiali Asutava Kogu;
- kapituleerusid Saksamaale;
- lõid TŠEKA 1), mis viis sisse kohtuta kohtumõistmise ja pantvangide võtmise süsteemi 2) ;
- surusid veriselt maha kõik tööliste ja talupoegade streigid;
- hävitasid Venemaal vene intelligentsi ja kirikud;
- viisid 1921. aastal näljasurma piirile 20 Vene kubermangu;
- hävitasid kõik teised parteid, s.t. hukkasid nende parteide liikmed;
- kutsusid 1932.-33. a. Ukrainas kunstlikult esile nälja, milles hukkus üle 6 miljoni inimese. Kokku hävitasid bolševikud peale võimule tulekut ligi 21 miljonit talupoega.

1918. aastal alustas revolutsioonitules sündinud punane Venemaa relvade jõul endiste impeeriumimaade ühendamist Venemaa külge. Punase Venemaaga ühendati Ukraina, Valgevene ja Kaukaasia ning Kesk-Aasias - Turkestan, Horezm ja Buhhara. Austria-Saksamaa suhete eeskujul tulnuks seda nimetada anšlussiks. Ühendamata jäid (esialgu) Soome, Eesti, Läti, Leedu, pool Poolat ja Bessaraabia. Kuid läänemaailm kõike seda just nagu ei märganudki...

Läänemaailmale jäi märkamata ka enam kui kahe miljoni Nõukogude Liidu moslemi genotsiid. Tšetšeeni vabadusvõitlejad, keda praegu mõnes lääneriigis ja Venemaal terroristideks nimetatakse, on nõukogude GULAGi üleelanute lapselapsed.

Paraku kogu seda "superanšlussi" läänemaailm peaaegu et ei teadvustanud, just nagu poleks neid maid olnud... Kuigi tegemist oli viie miljoni ruutkilomeetri suuruse maa-ala vägivaldse ühendamisega Venemaa külge, mis võrdus 60 Austria pindalaga. Selle ühendamise käigus tapeti neil ühendatavatel aladel organiseeritud nälja ja massimõrvadega 22 protsenti bolševike võimu alla sattunud maade elanikest. Sadu tuhandeid suleti koonduslaagritesse.

Tihti kaldutakse arvama, et Nõukogude Venemaa ekspansiivne välispoliitika oli kommunismi vili ja et vene rahvas tervikuna on rahuarmastaja. Kuid heites pilgu ajalukku näeme, et tegelikult oli kommunism vaid Venemaa maailmavallutuse eesmärkide üheks suuri- maks elluviijaks. Venemaa maailma vallutuspoliitika määrati kindlaks juba kaheksateist- kümnenda sajandi esimesel veerandil, kuulsa vene tsaari Peeter Suure poolt, kes oma testamendis kirjutas muuhulgas järgmist:

"Jumal, kelle armust sõltub kogu meie eksistents, kellele me võlgneme oma krooni ja kes meid

on korduvalt oma vaimuga aidanud, lubab mind vaadata vene rahvale kui kutsutule ja seatule Euroopa valitsejana. Minu veendumuse aluseks on asjaolu, et enamus Euroopa rahvaid on jõudnud vanaduse, võimetuse ja dekadentsi ajajärku, ning rahval, kes omab nooruslikku jõudu ja tarmu, oleks kerge neid vallutada. Ma jätan selleks järgmised instruktsioonid:

Allpool mõned punktid Peeter Suure testamendist:

Hoida venemaa korduvas sõjaseisukorras, nii et sõdurid oleksid alati relvade all ja valmis rünnakuks. Välja arvatud juhud, kui majanduslik olukord seda ei võimalda. Sel teel ollakse sõjaks valmis isegi rahuajal.

Igal võimalikul juhul sekkuda teiste riikide tülidesse, eriti kui tegemist on Saksamaaga.

Poola tuleb lõhestada, õhutades seal vastuolusid ja meelitada aadel altkäemaksudega enda poole. Aidata poola partisane ja viia nende kaitsmiseks sisse vene vägesi, ajani, mil need jäävad sinna püsima pidevalt.

Võtta niipalju kui võimalik Rootsilt ja provotseerida viimase vaenulikkust Venemaa vastu. Sel teel saadakse ettekääne Rootsi allaheitmiseks. Katsuda ässitada Rootsi ja Taani teineteise vastu.

Tungida niivõrd lähedale Konstantinoopolile kui võimalik. Võim, kes valitseb seal, valitseb kogu maailma. Olles pidevalt sõjas kord Türgiga, siis jälle Pärsiaga. Tungida sügavale Pärsia lahte ja rajada teed Indiasse. Sinna jõudnult pole enam tarvis Inglismaa kulda.

Kui Rootsi on haaratud oma mõju alla, Türgi ja Pärsia vallutatud, Poola alistatud ja meie laevad sõidavad Mustal merel, tuleb eraldi ja diskreetselt teha ettepanekuid esmalt Prantsusmaale ja selle järel Austriale jagada koos suurt ühist maailma impeeriumi. Kui üks nendest nõustub, siis sütitada rivaliteeti teistega ja õhutada neid omavaheliseks võitluseks võimu pärast. Alustada võitjaga ise sõda elu ja surma pärast, milles võib olla ainult üks tulemus - Venemaa võit."

Selle Peeter Suure programmi adopteerisid hiljem venemaa kommunistid. Bolševike partei rajaja ja selle vaimse isa Lenini õpetuse järgi ei pidavat enamlaste ja kodanluse vahel mitte kunagi tulema püsivat rahu. Vene enamlaste eesmärkide kohta annab kõige paremini selgust Punaarmee rajaja Lev Trotski ütlus:

”Kui revolutsioon võidab, me tükeldame Venemaa ja tema hauarusudel kinnitame sionismi võimu ning saame selliseks jõuks, mille ees kogu maailm põlvitab. Me näitame, mis on tõeline võim. Terrori ja veresaunadega me idioodistame täielikult vene intelligentsi, viime ta looma seisundisse…”

Engelsi õpetuse järgi pidi maailmarevolutsiooni eelduseks olema riikide üleüldine kurnatus, mis pidi looma tingimused töölisklassi lõplikuks võiduks. Seda õpetust asus teostama Lenin, soovides, et Venemaa oleks Esimeses maailmasõjas kaotaja, et seejärel muuta "imperialistlik" sõda ülemaailmseks kodusõjaks. Kui aga selgus, et Esimene maailmasõda ei muutunud ülemaaliseks kodusõjaks, tuli Leninil leppida miinimumprogrammiga ning rebida kapitalismi küljest Venemaa, et kasutada seda baasina revolutsiooni arendamiseks teistes maades, õhutades nende maade proletariaati astuma relvaga oma maa kodanluse vastu. Kuid nähes, et ka ülemaailmset proletariaadi revolutsiooni ei toimu, tegi Lenin mõnes mõttes prohvetliku järelduse: maailmarevolutsioon saab toimuma teise imperialistliku sõja tagajärjel.

Nii tegid kommunistid veel enne Esimese maailmasõja lõppu panuse tulevasele maailmasõjale. Lenin tegi nüüd kõik selleks, et see sõda algaks. Selleks tuli alles loodav riik majanduslikult ja rahvas psühholoogiliselt sõjaks ette valmistada. Kõik edasine toimus ülemaailmse proletariaadi võidu nimel.

Kommunistide poolt Venemaa laostunud majanduse kohta ütles Lenin, kes enamuse aja oma elust elas välismaal ja tundis Läänt paremini kui Venemaad:

”/…/ Lääne kapitalistid tulevad meile appi ja teevad kõik selleks, et tugevdada Nõukogude Venemaa majandust. Nende vahel tekkiv konkurents sunnib neid meile kõike müüma odavamalt ja kiiremini.”

Ja kui Lenini idee järgi kommunistide poolt alustatud kolm aastat kestnud kodusõda Venemaa majanduse katastroofi äärele viis, palusid kommunistid eesotsas Leniniga USA-d: “Ameerika, toida meie näljased!” Ja heasüdamlik Ameerika toitis. Ameerika tollase presidendi Hooveri poolt loodi “Ameerika abi administratsioon” (ARA), mis päästis kümnete miljonite venelaste elud. Kuid milline oli kommunistliku Venemaa tänu? President Hooveri organisatsioon kuulutati

“ameerika imperialismi spionaažiorganisatsiooniks”, mis olevat Venemaa üle külvanud spioonide võrguga…

Sõlminud kahekümnendatel rahulepingud Eesti, Läti, Leedu, Poola, Rumeenia, Soome ja Türgiga, vabandas Lenin neid tehinguid oma partei ees sellega, et "Nõukogude Venemaa vajavat hingetõmbeaega". Kuid oli veel üks põhjus.

Venemaa, mille bolševikud olid uputanud verre, raputas end järsku meeletus katses, et heita endalt kommunistlik diktatuur. Revolutsiooni "hällis" - Piiteris hakkasid streikima töölised, kes nõudsid vabadust ja leiba. Bolševikud surusid küll tööliste väljaastumised veriselt maha, kuid töölistele tuli appi Balti laevastiku eskaader. Kroonlinna madrused - needsamad, kes olid aidanud Leninil ja Trotski võimule tulla, nõudsid nüüd nõukogude puhastamist kommunistidest. Kogu üle suure Venemaa veeres talurahva rahutuste laine. Tambovi metsades lõid talupojad hästi organiseeritud, kuid halvasti varustatud antikommunistliku armee.

Nõukogude vägesid juhtinud M. Tuhhatševski, kelle väed võitluses Poola vastu olid Varssavi all häbistavalt puruks löödud, asus nüüd oma strateegilist lüüasaamist oma rahva verega maha pesema. Tuhhatševski metsikused Kroonlinnas põhjustasid hiljem legende. Talupoegade koletust hävitamisest Tambovi kubermangust sai üks süngemaid lehekülgi inimkonna ajaloos.

Kommunistide võimuletulekuga oli Venemaal loodud maailma jõhkraim hävitussüsteem. See süsteem rajas Lenini juhtimisel esmakordselt Euroopa mandril GULAGI. Juba 1920. aastal oli Nõukogude Venemaal üle kolmesaja koonduslaagri. (vt. kaarti) Üks jõhkramaid neist oli Solovki sunnitöölaager, mis loodi 1923. aastal seoses Valgemere kanali ehitusega. Üldse tegutses nõukogude Venemaal ligi 70 aastat järjest, s.t. kuni selle “kurjuse impeeriumi” kokkuvarisemiseni mitusada sunnitöö ja erilaagrit, kus peeti kinni kokku umbes 18 miljonit inimest.

1918. aasta 24. jaanuaril teatas Lenini, et „tõelise terrorini on veel hulk maad”. 26. juunil 1918 andis ta korralduse laiendada “revolutsioonilist terrorit”, mille alusel tulid kõik revolutsioonile vastupropaganda tegijad hukata. Samal ajal oli Leninil õnnestunud enamlaste ridadesse tuua 1 400 000 juudi rahvusäärmuslast, kellest enamus töötas TŠEKAs. Neile oli antud tegutsemiseks täielikult vabad käed. Lenini arvates ei kõlvanud venelased terrorit korraldama, kuna nad olla liiga heatahtlikud. Lenin kirjutas:

“Need juudi elemendid mobiliseeriti sabotööride vastu. Nõnda õnnestus meil revolutsioon kriitilisest seisust päästa.”

Juhtiv rootsi sotsialist, parlamendiliige ja ajalehe “Arbetet” peatoimetaja Arthur Engberg kirjutas 12. märtsil 1921:

“On alust väita, et proletariaadi diktatuur Venemaal tähendab tegelikult juudi diktatuuri venelaste üle.”

Ka Lev Trotski võitluskaaslane Clara Sheridan kirjutas:

„Kommunistlikud juhid on juudid, kes valitsevad Venemaad täielikult. Neid leidub igas linnas, igas valitsusasutuses, kontoris ja ajalehetoimetuses. Venelasi minema ajades on nad vastutavad antisemiitlike meeleolude süvenemise eest.”

Samuti on kinnitanud Israelis elav juudi ajakirjanik Israel Shamir, et Nõukogude Venemaal valitses juudi diktatuur. Ja Lenin oli sunnitud 1919. aastal selgitama, et juudid ei ole töölisklassi vaenlased, vaid nad on sotsialismi võitluses meie seltsimehed…

Tegelikult olid vene juudi äärmuslased ja nende kaasajooksikud vaid rahvusvaheliste pankurite tööriistad. Viimased tegutsesid eesmärgil, et saada oma kätte Venemaa tohutud rikkused.

Pankur Jakob Schiff andis Lev Trotskile enamlaste võimuletuleku organiseerimiseks 20 miljonit dollarit. See annetus tasus end kuhjaga ära. Ajaloolane Gary Allen on ajaloomaterjale uurides tõestanud, et aastatel 1918-1922 kanti Venemaalt USA pankurite arvele 600 miljonit kuldrubla.

Pankur *Kuhn, Loeb* & *Co* teenis enamlaste poolt riisutud varanduste pealt 102 290 000 dollarit. Ajaloolase Dmitri Volkonogovi poolt NKVD arhiivis saadud andmetel oli ainuüksi enamlaste poolt omastatud tsaari varanduse väärtuseks 475 miljonit kuldrubla, millele lisandusid veel kroonijuveelid seitsme miljoni väärtuses.

Lenin ja tema kaasroimarite poolt valla päästetud terrori käigus hukati eelkõige aktiivsemaid, iseseisvalt mõtlevaid inimesi. Nii andis Lenin käsu võtta mitmes linnas kinni ja lasta maha gümnaasiumide õpilasi. Ja tšekistid võtsid kinni kõik vormimütse kandvad noorukid. Nad hukati

põhjusel, et Lenin pidas tulevasi vene intellektuaale nõukogude korrale ohtlikuks. Vene haritlaste koha ühiskonnas võtsid endale juudid.

Nõukogude Venemaal kasutati inimeste hukkamiseks kõikvõimalikke mooduseid. Sunnitöölaagritesse suletud vangid kas surid nälga või hukkusid ränkraske töö ja arstiabi täieliku puudumise tõttu haigustesse ja kurnatusse. Nõukogude režiimile ohtlikud vangid hukati tavaliselt kuklalaskudega. Kuid on olemas fakte, millest on kirjutanud ka Soltženitsõn, et TŠEKA kasutas jakobiinide kombel vangide hukkamiseks spetsiaalselt valmistatud avatava põhjaga praame, millesse laaditud vangid uputati merre. Nii uputasid sel viisil juutidest tšekistid Bèla Kohn ja Roza Zemlja-tška (õieti Aaron Kohn ja Rozalia Zalkind) 1920. aastal Krimmis vene ohvitsere. Tšekist Mihail Kedrov (õieti Zederbaum) uputas Valgesse merre 1092 vene ohvitseri. Sellist vangide hukkamist kasutati hiljem ka Stalini valitsemise ajal.

Nõukogude okupatsiooni ajal Eestis tuntuks saanud "kolmikute" loomise idee on samuti pärit Leninilt. Ühes TŠEKAle saadetud telegrammis andis Lenin käsu:

"On tarvis moodustada diktaatorite kolmik ja otsemaid alustada massiterrorit. Prostituudid, kes joovad soldatitega, ning endised ohvitserid tuleb maha lasta või küüditada. Ei tohi minutitki oodata! Täiskäik massihaarangutele! Relvaomanikud hukata! Alustada menševike ja kahtlaste tüüpide massilist deporteerimist!"

1918. aasta augustis toimus Penza oblastis talupoegade ülestõus, kes astusid bolševikele vastu. Lenin saatis kubermangu täitevkomiteele telegrammi, nõudes kõigi pappide ja valgekaartlaste suhtes massiterrori korraldamist, kõigi kahtlaste isikute koonduslaagrisse saatmist, talumeeste varanduste (eelkõige vilja) täielikku konfiskeerimist ja talupoegade naiste pantvangiks võtmist ning vastu hakanud talupoegade poomist. Telegrammis seisis:

"Vähemalt sada kulakut, rikast ja vereimejat üles puua. Kindlasti puua, et rahvas näeks!"

Kuigi juudi revolutsionäärid eelistasid elada võõraste nimede all, sai vene lihtrahvale peagi selgeks, kes tegelikult Venemaad raudse käega valitsevad. Kuigi kõik teised parteid olid 1920. aastal keelustatud, tegutsesid juudi parteid *Bund* ja *Poa'lei Zion* endiselt edasi. Viimane ühines kommunistliku parteiga 1928. aastal.

Bolševikud hävitasid Venemaal kokku ligi 60 000 kirikut, mis muudeti ladudeks ja avalikeks käimlateks. Kuid ei hävitatud mitte ühtegi sünagoogi. Veelgi enam. Moskvas ehitati hävitatud kirikute asemele kahe tuhande kohaline sünagoog. Selle kõige kohta kirjutas 1920. aasta 18. septembril ajaleht "*Times*", et: "nõukogude võim sõltub juudi ajudest, läti ja hiina tääkidest ning tohutust vene rumalusest."

* * *

Josif Stalin

Pärast Lenini surma sai tema idee tuliseks jätkajaks Josif Stalin, kes saavutas alates 1927. aastast Venemaal sisuliselt piiramatu võimu. Seda ära kasutades alustas Stalin halastamatut võitlust kõigi nendega, kes ei väärinud tema usaldust. Siitpeale jätkus Venemaal stalinlik terror.

Tapatööde läbiviimiseks kehtestati isegi plaanimajandus. Lazar Kaganovitsi poolt 1937. aastal koostatud kava kohaselt pidi NKVD nelja kuu jooksul vahistama 268 950 isikut, kellest 75 950 tuli koheselt hukata. Kuid peagi leiti, et see tempo on liialt aeglane ja NKVD sai repressioonide läbiviimiseks kõrgendatud kohustused. ÜK(b)P Keskkomitee poolt oli lubatud ning isegi soovitatud hukata ka välisriikide kodanikke.

Aastatel 1932-1933 hävitas Stalini režiim seitse miljonit ukrainlast ja saatis kaks miljonit neist kontsentratsiooni- laagritesse. Punaarmee piiras Ukraina oblastid ümber. Kõik elanike toidutagavarad ja elusloomad konfiskeeriti. Iga päev suri nälga 25.000 ukrainlast. Kannibalism, kus vanemad sõid oma lapsi või vastupidi, muutus tavaliseks. Ukrainlaste aeglasest hävitamisest raevunud Kaganovitš – virtuaalne Nõukogude Liidu Adolf Eichmann – nõudis 10ne tuhande inimese hukkamist nädalas. Selle kohta on ajaloolane Robert Conquest kirjutanud: *Ukraina oli nagu hiiglaslik tuleviku Bergen-Belseni surmalaager.*

Ka seda ukrainlaste massimõrva, kellest kolm miljonit olid lapsed ja kahe miljoni ukrainlase GULAGi saatmist, kus enamus neist surid, läänemaailm jällegi ei märganud. 1933. aastal viibisid ajalehe New York Timesi ajakirjanik Walter Duranty, inglise

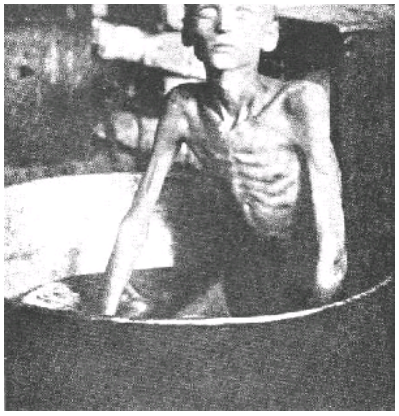

Tuhanded lapsed surid nälga...

ajakirjanikud Sidney ja Beatrice Webb ning Prantsuse peaminister Edouard Herriot Ukrainas, kuid eitasid genotsiidi ning kiitsid Nõukogude "edukat põllumajanduslikku reformi". Kõiki nõukogude genotsiidist rääkijaid nimetati läänes "natsismi agentideks". Ühendriikide, Briti ja Kanada valitsused, kes olid kommunistlikul Venemaal toimunust teadlikud, varjasid seda, takistades isegi toiduabi ja abistamisgruppide saatmist Ukrainasse.

Intensiivsed mõrvaaktsioonid lõpetati alles 1938. aasta novembris. NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee otsuse märgiti, et „1937.-1938. aastal tegid NKVD organid ära märkimisväärse töö rahvavaenlaste hävitamisel."

Lääne-Euroopa ajaloouurijate arvates olid stalinlikud repressiivorganid Teise maailmasõja eelõhtuks mõrvanud üle 30 miljoni nõukogude elaniku. See hävitatud kuuendik Venemaa elanikest oli vene intelligents – vene rahva haritum ning võimekam osa.

Kui võrrelda bolševike poolt hävitatud ohvreid arvudes, siis spetsialistide poolt tehtud arvutuste kohaselt saame järgmise pildi:

revolutsioonieelsel Tsaari-Venemaal [kuni 80 aastat enne revolutsiooni] hukati kuni 17 inimest aastas;

keskajal tuntuks saanud inkvisitsiooni poolt hukati aastas umbes 120 inimest;

1920. aastal TŠEKA endi poolt välja antud raamatus räägitakse aga uhkusega 1918 –1919 aastal läbi viidud "revolutsioonilisest tööst", kus ilma kohtuotsuseta lasti maha kuni tuhat inimese kuus (s.t. üle 12 tuhande aastas);

Stalini terrori õitseaegadel, s.o. 1937 – 1938 aastal hukati NKVD poolt kuni 40 tuhat inimest kuus (480 tuhat aastas);

Seega hukkus bolševike poolt anastatud Venemaal revolutsioonijärgseil aastatel kümneid miljoneid inimesi. Kuid jällegi Euroopa ega maailm ei pannud seda tähelegi. Otse vastupidi. 1933. aastal leidsid Ameerika president Roosevelt ja Kongress, et bolševistlik Venemaa väärib diplomaatilist tunnustamist, sõprust ning abi. Vaatamata selle vastu kostnud rohketele vastuhäältele, tunnustas Ameerika valitsus bolševistlikku Venemaad, mis pani aluse sõprusele ja hiljem ka sõjalisele liidule.

Stalini verejanule on raske leida mistahes loogikat. Repressioonide ohvriks langesid kõik need, keda TŠEKA kahtlustas ebalojaalsuses nõukogude võimu suhtes. Nende hulgas enamus endisi tsaariarmee ohvitsere, kes pärast 1917. aastat olid sidunud oma saatuse bolševikega. Ligi pooltele tollastele Punaarmee kõrgematele ohvitseridele esitati süüdistus reetmises, mõisteti kohtus süüdi ja hukati. Nii kaotasid 1938. aastal Stalini käsul elu viiest Punaarmee marssalist kolm, viieteist armeekomandörist kolmteist, 195-st diviisikomandörist 110 ning 406-st briaadikomandörist 186 komanöri.

Kuid veelgi rohkem kui komandöre, lasi Stalin neil aastatel hukata punaarmee poliitjuhte. Maha lasti kõik üksteist riigikaitse rahvakomissari asetäitjat, seitsekümmend sõjanõukogu liiget ning kõik sõjaväeringkondade komandörid koos enamiku partei poolt ametisse määratud komissaridega. Viimaste ülesanne oli olnud tagada, et sõjaväelased ei teeks midagi sellist, mis parteile ei meeldi.

Kui Stalini mõrvarlikele motiividele leidub üldse mingi seletus, siis võib selle leida eelkõige Stalini isiklikest antipaatiatest ja sümpaatiatest. Parteis toimunud puhastustöö peamisteks ohvriteks olid need, kes peale Lenini surma olid vastu või ei aidanud kaasa Stalinit partei esimeseks sekretäriks saamisel. Kõrgematest sõjaväelastest langesid Stalini repressioonide ohvriks aga need, keda võis valgekaartlastega peetud sõja ajal mingilgi määral seostada Punaarmeed juhtinud Lev Trotskiga. Venemaa talupoegadest represseeriti kõik need, kes polnud nõus kollektiviseerimisega.

Punaarmee juhtidest pälvisid TŠEKA poolt korraldatud repressioonide käigus Stalini soosingu ja tõusid sõjaväe juhtkonnas kõrgetele positsioonidele vaid S. M. Budjonnõi, S. K. Timošenko, L. Z. Mehlis ja G. I. Kulik, kes kõik olid olnud 1. ratsaarmee ohvitserid ja Lõuna-Venemaa võitluse veteranid, nende hulgas ka K. J. Vorošilov, kes oli riigikaitse rahvakomissar juba enne 1937. aastat.

Kõid nende paigutamine Stalini poolt Punaarmee juhtivatele kohtadele ei tulnud sugugi kasuks Venemaa sõjalisele arengule. Budjonnõil olid küll uhked vuntsid aga puudus sõjaväelase mõistus. Mehlis oli komandörina ülimalt ebakompetentne. Timošenko oli küll kompetentne, kuid pigem poliitiline kui sõjaväeline komandör. Suurtükiväe ülem Kulik oli tagurlane sõjatehnoloogia valdkonnas. Ta oli sõduritele automaatrelvade andmise vastu põhjendusel, et nood pole suutelised nendega ümber käima. Ta peatas ka tankitõrje- ja õhutõrjesuurtükkide tootmise. Vorošilov oli kategooriliselt iseseisvate tankivägede moodustamise vastu ja likvideeris kõik brigaadist suuremad tankiväeosad.

Stalini repressioonide tulemusel põhjustatud kompetentsete ohvitseride puudumine ning Vorošilovi ja teiste kõrgete sõjaväejuhtide vaimupimedus tuli hästi esile Teise maailmasõja ajal. Alandus, mis sai venelastele osaks ligi paarisaja kordses vähemuses olnud soomlaste poolt, tingis edaspidi kiirete reformide alustamist Punaarmees.

Kes päästis lahti Teise maailmasõja?

Antud teema siin toodud käsitlus ei vasta küll akadeemilise ajalookirjanduse standarditele, kuid viimasel ajal on Teise maailmasõja puhkemise põhjuste ümberhindamine vallandanud ajaloolaste seas elava diskussiooni. Vanameelsete Venemaa ajaloolaste reaktsioon väitele, et tegelikult kavatses Stalin esimesena rünnata Saksamaad [ja Euroopa riike], on olnud raevukas ning üleolev ja nad lootsid selle teesi kergelt ümber lükata. Kuid ootamatult on asunud seda väidet kaitsma ka mitmed noorema põlvkonna kutselised ajaloolased. Nüüdseks on mitmed Venemaal avaldatud uurimused arhiividest leitud materjalide põhjal seda Stalini poolt kavatsetud rünnakuplaani ka kinnitanud.

Venemaa ja lääneliitlaste ajalookäsitluse järgi alustas relvastuses suurt ülekaalu omav hitlerlik Saksamaa 1941. aastal sõda Nõukogude Liidu vastu, et laiendada oma eluruumi Euroopa-Venemaa arvel. Samal ajal kinnitasid Moskva esindajad oma naabritele, et need võivad elada rahulikus vahekorras punase Venemaaga ja et N. Liit, nagu teisedki 20. sajandi riigid, pidavat oma peaeesmärgiks rahulike vahenditega nõukogude rahva heaolu kindlus- tamist.

Ajaloolaste viimaste aastate uurimused on üha veenvamalt näidanud, et tegelikult õhutas Stalin Hitlerit ründama lääneriike ja valmistus seejärel ise Saksamaad ründama. Punaarmee valmisolek selleks oli planeeritud 1941. aasta juuli teisele poolele. Hitler aga tabas selle Stalini kava ära ja et ennetada Punaarmee sissetungi, alustas Saksamaa 22. juunil 1941 N. Liidu vastu sõda.

Operatiivplaani Saksamaa ründamiseks hakkas Punaarmee kindralstaap koostama juba 1939. aasta oktoobris ja sõja puhkemiseni jõuti neid teha vähemalt viis. Kõigi nende plaanide põhiideeks oli Saksamaa vallutamine ootamatu rünnakuga selja tagant ajal, mil viimane oli sõjas lääneriikidega. Selleks sai armee ka vastava väljaõppe. 1941. aasta juuni lõpus, kui Punaarmee alles koondas oma jõude piirile ja ei organiseerinud mitte mingisugust kaitset, tabas Saksa relvajõudude ootamatu löök Nõukogude armeed kõige ebasobivamal ajal.

Venemaa hilisem Suure Isamaasõja propaganda teema rajaneb eeskätt Suurel Ajaloolisel Valel. Teise maailmasõja vallapäästmises pole (ainult) süüdi Saksamaa, vaid Nõukogude Liit. Nõukogude Liit tegi ettevalmistusi maailma vallutamiseks ja rajas koonduslaagreid juba siis, kui Hitlerit veel ei teatudki. Vaatleme allpool neid ajaloofakte seni avaldatud materjalide valguses.

Stalin ulatab Hitlerile abistava käe

Kuni Hitleri võimuletulekuni oli Nõukogude Liit julgeoleku mõttes ideaalses olukorras. Versailles' rahulepingu põhjal oli Saksamaa demilitariseeritud ja ei tohtinud omada tanke, pommituslennukeid, allveelaevu ja teisi moodsa relvaliike, mis tegi Saksa armee strateegilises mõttes olematuks suuruseks. Prantsusmaa tegeles oma piiride kaitse sõjalise doktriiniga ja hakanud rajama Saksa-piirile kuulsat Maginot' liini. Ründeks ja agressiooniks teiste riikide vastu seda kindlustust kasutada ei saanud. Suurbritannia asus aga hoopis kaugetel saartel ning muretses eeskätt oma kolooniate, mitte aga Euroopa asjade pärast. Seega, mitte mingit muud arvestatavat sõjalist jõudu peale Punaarmee Euroopas kuni 1930. aastate keskpaigani lihtsalt ei olnud.

Sõja vallapäästmiseks vajas Stalin liitlast ja selleks kõlbas vaid Saksamaa. Kuid 1920. aastate lõpu ja 1930. aastate alguse Saksamaal oli Stalini seisukohalt üks oluline «viga». Sõjalisele koostööle vaatamata oli Saksamaa Weimari vabariik demokraatlik. See oli riik ilma militaristlike ambitsioonideta. Kuid Stalin ei vajanud poolsotsialistlikku, veel vähem demokraatlikku Saksamaad. Teise maailmasõja vallapäästmiseks vajas Nõukogude Liit teistsugust, agressiivset Saksamaad ja tema toetusel pääses võimule natsipartei eesotsas Hitleriga, mis põhjustas olukorra muutuse.

Peale Hitleri võimuletulekut pani Stalin oma lootused sõja algatamiseks Euroopas Saksamaal pead tõstnud natsionaalsotsialismile. Tema intuitsioon ütles, et selles on kommunismi juhtide Marxi-Engelsi-Lenini suurte unistuse täitumine. Stalin mõistis, et Hitler on ainus, kes on võimeline liitma sakslaste massid ja tasuma lääneliitlastele sõjaga kätte Versailles' alanduste eest. Sõja puhkemine oli Stalinile vajalik ja selle alustamiseks oli aga Hitlerit vaja aidata. Ja natsionaalsotsialismi pürgivast Saksamaast sai Stalini hoolitsuse objekt. Kogu välisilma eest varjas ta seda aga kõige vulgaarsema turusõimuga Hitleri aadressil. Ei pidanud ju maailm teadma, mis eesmärgil ta Saksamaa eest hoolitseb. See armastus ja hoolitsus oli ehtstalinlik. Ta tegi seda talupoja armastusega, kes kasvatab üles looma ja seejärel tapab, tundes ühtaegu vaimustust nii kasvatamisest kui tapmisest.

Hitlerist pidi saama see jõud, kes hävitab Euroopas demokraatlikud struktuurid. Seejärel vallutab Stalin vabastajana kogu Euroopa ja Nõukogude liidust saab Ülemaailmne Nõukogude Liit. Sisuliselt oli see sõja kuulutamine kogu maailmale. Seda afišeeris avalikult ka riigi sümbol - punane viisnurk, mis tähendas - punane võim viiel kontinendil.

Tegelikult loodi sõjalised kontaktid Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel veel enne Hitleri võimuletulekut. 1922. aastal sõlmitud Rapallo lepingu salaklausel nägi ette Saksamaa sõjatööstuse ja väljaõppe korraldamise N. Liidus. Kogu ülejäänud Euroopa elas relvastuse piiramise ja vähendamise tähe all. 1928. aastal sõlmitud Kellogg-Briandi paktiga määrati Rahvasteliidu liikmetele sõjavarustuse piirangud – Eestil tohtis näiteks olla 66 sõjalennukit.

1930. aastal lõid Saksamaa ja N. Liit tohutu eelarvega kartelli, nimetusega "Korporatsioon tööstuse arenguks", mida toetas ka veel 120 miljoni dollari suurune stabiliseerimisfond. Kartellil oli kaks osakonda: üks Moskvas, teine Berliinis. Kogu korporatsiooni toodang oli ette nähtud tulevase sõja vajadusteks. Kuna Versailles' rahulepinguga oli Saksamaal relvade tootmine keelatud, toimus see ülalmainitud Rapallo lepingu alusel N. Liidu territooriumil,.

Nii projekteeriti "Junkers" lennukid Saksamaal, kuid nende tootmine toimus Filis ja Samaaras. Allveelaevade ja tankide ehitamist õpiti Leningradis. Kõik lennukite ja tankide prototüübid tehti ühes eksemplaris valmis Venemaal. Viidi seejärel osade kaupa Leningradi ja sealt vabalinna Stettini kaudu Saksamaale. Seal pandi need uuesti kokku ja katsetati polügoonidel ning saadeti seejärel tagasi N. Liidu tehastesse, kus alustati nende seeriatootmist. Pikeeriv pommitaja Ju-88 ja mitmed Messerschmiti lennukimudelid tegid katsetused läbi N. Liidus.

Hitleri võimuletulekul tegi Stalin talle ettepaneku hakata salaja Saksamaa jaoks ette valmistama tankiste ja sõjaväelendureid. Siitpeale algas Lipetskis, Voronežis ja Kaasanis saksa ohvitseride koolitamine. Lipetskis ja Voronežis valmistati ette ohvitsere õhujõududele, Kaasanis tankivägedele, sõjakeemikuid aga Saratovis ja Volskis. Kokku said N. Liidus ettevalmistuse 20 000 Wehrmachti ohvitseri. Õlg-õla kõrval õppisid polügonidel sõjale lähedastes tingimustes sõjakunsti Saksa ja Vene ohvitserid.

Samuti koolitas Nõukogude Liit Saksamaa tarvis relvastuse loojaid: Saksa lennukite konstruktorid töötasid Moskva-lähedases Filis, allveelaevade ja tankide tegemist õpiti Leningradis.

See oli tõeline sõjasõprus, mille eesmärgiks oli sõjaline liit. Paljud Saksa ohvitserid pidasid Lipetskit ja Kaasanit oma *alma materiks*. Ilma selleta oleks jäänud loomata Luftwaffe ning poleks hiljem olnud legendaarseid Guderiani ja Mansteini tankikiile, kus kohtusid küllap ka endised Kaasani kursusekaaslased.

* * *

Kuid tekkib küsimus - miks Stalin seda kõike tegi? Olnuks ju totter arvata, et N. Liit valmistas Saksa armeed ette selleks, et see talle endale kallale tungiks.

Sama ajal teatas Moskva, et N. Liit taotleb heanaaberklikke suhteid kõigi oma naabritega. Selle propaganda tegelikuks eesmärgiks oli aga oma naabrite suigutamine petlikku rahuillusiooni. N. Liidu tegeliku välispoliitilise eesmärgi oli Stalin määranud ära ühe lausega:

"Meie välispoliitika on selge ja lihtne – see taotleb kommunistliku diktatuuri maksmapanekut kogu maailmas."

Selle eesmärgi saavutamiseks ässitasid bolševistlikud agitaatorid üles lihtsameelset vene rahvast, sisendades neisse usku ja hirmu, et kapitalistlikud lääneriigid tahavad Venemaa ümber piirata ja seejärel hävitada, mistõttu vene rahvas pidavat jäägitult toetama Lenini parteid ja tooma üha suuremaid ohvreid Punaarmee võimsuse suurendamiseks. Muidugi oli see sihilik vale, kuna aastatel 1920-1930 ei olnud läänemaailmas ühtegi sellist riiki ega jõudu, kes oleks tahtnud Venemaad vallutada.

Samasse perioodi kuuluvad ka N. Liidu süüdistused Eesti vastu, kus Moskva süüdistas et Eestit, et see olevat Saaremaa Inglismaale sõjaväebaasideks välja rentinud, millel polnud muidugi mitte mingisugust alust.

Lääneriigid taotlevad ühisrinnet

1939. aasta suvel algas maailma suurvõimude vahel dplomaatiline võitlus Soome, Balti riikide, Poola, Rumeenia ja Bulgaaria piiride garanteerimise pärast, mis sai lääneriikidele hiljem saatuslikuks. Selle põhjuseks oli Moskva välispoliitilisest strateegiast lähtuv soov, et algaks sõda Euroopa kodanlike riikide vahel, mille käigus need end nõrgestaksid, et N. Liidul oleks seejärel võimalik laiendada kommunismi levikut Euroopas.

Stalini kavandatud vallutuspoliitika teostamisele tulid appi nii rahvussotsialistlik Saksamaa kui ka demokraatlikud lääneriigid. Pärast Austria ja Tšehhoslovakkia okupeerimist Saksamaa poolt ning Saksa-Poola vahekorra teravnemist tulid lääneriigid järeldusele, et Versailles' rahulepingu nõudeid eiranud hitlerlik Saksamaa taotleb kogu Euroopa hõivamist ja nad alustasid kiiruga kaitse organiseerimist.

Pariisis ja Londonis tugevnesid hääled, mis nõudsid hirmu tõttu Hitleri ees iga hinna eest koostööd Staliniga. Ja kuigi mõlemat diktaatorit peeti paheliseks ja ohtlikuks, oli Hitler ja Saksamaa neile riikidele geograafiliselt lähemal ja seega ohtlikum kui Stalin.

Windston Churchill

Tollane Inglise peaminister W. Churchill, olles tuntud Saksamaa ägeda vastasena, sai sellel suurpoliitika näitelaval õhutajaks, kes taotles iga hinna eest sidemete loomist N. Liiduga. Saksamaa idapiiri ohustamiseks oli vaja luua ühisrinne, et siduda Saksamaa sõjalised jõud, kui need peaksid tungima läände.

Selleks ajaks olid Inglismaa ja Prantsusmaa järjekindlalt kaugenenud Balti piirkonnast. Võis märgata isegi soovi kaotada see puhvertsoon hoopiski Saksamaa ja Venemaa vahelt. Neile tundus, et see iseseisev vahetsoon ahvatleb Berliini ja Moskvat jätkuvale koostööle. Selle kaotamine põhjustaks aga pingete kasvu ja välistaks diktaatorite omavahelise kokkuleppe.

Et garanteerida Ida-Euroopa riikide piire, tegid Inglismaa ja Prantsusmaa Hitleri vallutusiha kartuses N. Liidule ettepaneku poliitilise ja sõjalise kolmikliidu loomiseks ning sõlmida sellekohane leping. 16. aprillil andis Moskva oma nõusoleku läbirääkimiste alustamiseks. Neil läbirääkimistel, mis peeti salaja Moskvas, selgus aga üsna pea, et N. Liit on nõus astuma kolmikliitu vaid tingimusel, et ta võib vastutasuks tõmmata oma mõjusfääri Poola, Türgi, Rumeenia ja Bulgaaria kõrval ka Soome, Eesti ja Läti. Diplomaatilises keeles oli see nõudmine varjatud sõnastusega, et N. Liit saab õiguse garanteerida nende riikide iseseisvust ka siis, kui need riigid sellist garantiid ei soovi. Samuti esitas N. Liit kategoorilise nõudmise, et tema määrab, millal Ida-Euroopa on ohus ja seal olevate riikide piirid vajavad garanteerimist. Samaaegselt nõudis N. Liit endale õigust saada Balti riikides sõjalisi tugipunkte.

Balti riikide teema muutus kolmepoolsetel läbirääkimistel üheks kõige valulisemaks ja otsutavamaks kokkuleppe saavutamisel. Selgus, et Pariis ja London ei taha end Balti riikidega siduda, aga ei saa neid ka nii nagu Tšehhoslovakkiat alistuma sundida. Kuid pole ka välistatud, et sellise käitumise taga peitus hoopis reaalpoliitiline lähenemisviis ja Poolat ning Balti riike taheti läbirääkimistel hoida lõpuni varuks kui sööta, et peibutada Stalinit astuma Hitleri vastu.

1939. aasta juunis nõustusid lääneriigid, et Nõukogude Liit võib Balti riike viivitamatult abistada otsese agressiooni korral. Kaudse agressiooni korral pakuti Stalinile võimalust alustada

vastastikuseid konsultatsioone.

Hiljem on Winston Churchill selle kohta kirjutanud:

"*Takistuseks selle kokkuleppe sõlmimisele olid needsamad piiririigid ise, kes kartsid, et Nõukogude abi vastuvõtmisel kaitseks sakslaste eest tuleb neil Nõukogude armeed oma territooriumilt läbi lasta ja et seeläbi lülitatakse nad lõpuks kommunistlikku Nõukogude süsteemi, mille vihased vastased nad kõik olid. Poola, Rumeenia, Soome ja kolm Balti riiki ei teadnud, kumba rohkem karta - kas Saksa agressoreid või Vene päästjaid. Nimelt just see halvas Briti ja Prantsuse poliitika.*"

Muidugi oli demokraatlikel lääneriikidel keeruline Balti riike otsekohe Stalinile maha müüa, kuid veenva sõnastuse varjus olnuks see täiesti võimalik. On naiivne arvata, et Balti riikide loovutamist Stalinile oleks takistanud mingi eriline sümpaatia Baltikumi vastu. Nende riikide saatus jättis lääneriigid suhteliselt külmaks.

1939. aasta juulikuu lõpuks oli suurriikide positsioonid Balti riikide ja Poola küsimuses selgeks räägitud. Suurbritannia ja Prantsusmaa olid valmis Moskvale järele andma. Kuid selle hinnaks pidi olema sõjaline liit ning Moskva-poolne kohustus Poolat ja lääneriike sõja korral abistada. See tähendas, et Nõukogude Liit võis automaatselt sõtta astuda.

Liidulepingu allkirjastamiseks valmisolekut kinnitas Prantsuse peaminister Eduardo Daladier 18. juulil 1939 Prantsuse saadikutekojas peetud kõnes, kus ta muuhulgas ütles:

„Lõpuks ometi! Peale nii paljude raskuste võib arvata, et oleme jõudnud õnnelikult sadamasse, sest Molotov deklareeris, et poliitiline kokkulepe on tegelikult saavutatud. Kuid kui me nõudsime, et see saaks ka kohe alla kirjutatud, polnud Molotov sellega nõus."

Molotov-Ribbentropi pakt (MRP)

Lääneriikide üllatus oli suur, kui N. Liit läbirääkimised Inglismaa ja Prantsusmaaga ootamatult katkestas. Neid pani jahmatama läbirääkimiste katkestamise tegelik põhjus. Selgus, et alates 1939. aasta märtsist kuni augustini oli N. Liit mänginud kahekordset mängu. Pidades avalikke läbirääkimisi vastastikuse abistamise pakti (VAP) sõlmimiseks Inglismaa ja Prantsusmaaga, oli ta samal ajal nende seljataga pidanud salakõnelusi hitlerliku Saksamaaga. Norides läbirääkimistel lääneriikidega pisiasjade kallal, oli Stalin oodanud kõneluste lõppu Berliiniga. London ja Pariis olid Stalinile vaid vajalikud kui hoovad, et Saksamaale survet avaldada.

Stalini eesmärgiks oli sõda, mis Euroopa riikide arvel pidi suurendama N. Liidu liitriikide arvu. Selle eesmärgi saavutamiseks tuli sõda viia nende maade territooriumidele, kus punaarmee sõdur saaks täita oma internatsionaalset kohust. 1939. aastal ei teinud Stalin oma eesmärkidest enam saladust. Sama aasta 1. jaanuaril ilmus tema läkitus: "Lüüa vaenlast vähese verega tema enda territooriumil." Kuid kes on vaenlane? Konkreetselt mitte keegi. Kuid Stalini jaoks olid nad kõikjal - fašistid, imperialistid, militaristid, ülemaailmne kodanlus, valgesoomlased, trotskistid ja kes kõik veel. Ja nende löömiseks vajas Stalin sõda, ning võimalikult kiiresti.

Oma luurevõrgu kaudu sai Stalin teada, et Hitler on otsustanud tasuda Versailles' lepingu alusel Poolale loovutatud Lääne-Preisimaa, Poseni ja Ülem-Sileesia eest ei vähema ega rohkemaga, kui Poola vallutamisega. Teisalt sai Stalin teada, et Hitleri kallaletungi korral Poolale kuulutavad Inglismaa ja Prantsusmaa Saksamaale sõja. Ja esimest korda avanes Stalini ees tegelik võimalus sõja puhkemiseks. Nüüd tuli vaid Hitlerit meelitada, et see kiiresti alustaks. Kuid Hitler kõhkles. Selle põhjuseks oli kartus, et alustades sõda prantslaste ja inglastega , võib Venemaa talle samal ajal selja tagant kallale tungida. Ja ta otsustas teha Stalinile ettepanek – sõlmida N. Liidu ja Saksamaa vahel mittekallaletungi leping.

Vjatseslav Molotov

Selles nägi Stalini oma kavade täitumist. 1939. aasta 3. mail ilmus ajalehes "Pravda" lühike teadaanne - välisasjade rahvakomissari Maksim Litvinovi asemel juhib N. Liidu välispoliitikat Vjatšeslav Molotov. Stalin teadis, mida tegi. Juut Maksim Litvinovil (õige nimega Meir Wallachi) oli võimatu luus sõbralikke suheteid Hitleriga. Küll aga võis seda teha Molotov. 20. mail 1939 kohtus Molotov Saksa suursaadik Schulenburgiga ja teatas talle, et ka Moskva soovib kahe maa suhteid parandada.

Stalin, saanud teada, et Inglismaa ja Prantsusmaa on jäänud oma senise otsuse juurde ja kuulutavad Poola ründamise korral Saksamaale sõja, oli selle üle rõõmus ja ta otsustas Hitlerit kõigi sõjapidamiseks vajaminevaga toetada. Stalini arvates pidi Saksamaa eelkõige forsseerima laevaehitust, et Inglismaast jagu saada.

Sõjapidamine vajab strateegilist tooret (naftat, rauamaaki, haruldasi metalle jne), mida aga Saksamaal polnud. Majanduslik blokaad tähendanuks Saksamaale surma ja seda mõistsid nii Hitler kui ka Saksa kindralid. Kõike sõjaks vajalikku võis saada vaid Venemaalt.

18. juunil 1939 saabus Berliini N. Liidu esindaja Jevgeni Babarin, kes pidas läbirääkimisi intensiivse kaubavahetuse alustamiseks N. Liidu ja Saksamaa vahel. Läbirääkimiste käigus lepiti kokku ka ühise tegutsemise suhtes Inglismaa ja Prantsusmaa vastu. 15. augustil kohtus Molotov taas suur- saadik Schulenburgiga, et valmistada ette Molotov-Ribbentropi pakt (MRP).

Öelnuks Stalin sel ajal lihtsalt ja selgelt, et Poola ründamisel või mis tahes muu agressiooni korral jääb Saksamaa ilma kõigist Nõukogude tarnetest, oleks Teine maailmasõda jäänud olemata. Ent Stalini sõnum Hitlerile oli: alusta sõda, ja me garanteerime Saksamaale nafta, vilja ja kõigi muu sõjaks vajaliku. Ja Hitler nõustus, ning 23. augustil kirjutasid Molotov ja Ribbentrop Moskvas paktile alla. Mõlemad pooled olid huvisfääride kindlaksmääramise üle Ida-Euroopas ülimalt rahul. N. Liit sai endale õigused Soome, Eesti, Läti, Leedu, poole Poola ja Bessaraabia üle, kus Stalin sai nüüd täita oma internatsionaalset kohust. Leedu jäi sõlmitud kokkuleppe alusel Saksamaa huvisfääri, mille see aga hiljem (28. septembril 1939) samuti Moskvale loovutas. Hitlerile jäi küll vaid pool Poolat, kuid ta sai siiski veel midagi.

Ribbentrop kirjutab Moskvas lepingule alla

Paktile allakirjutamise ajal sai Hitlerile teatavaks Inglise peaministri Champerlaini avaldus, milles see teatas, et ükskõik milline N. Liidu-Saksamaa vaheline kokkulepe ei saa tühistada Suurbritannia kohustusi Poola ees. Selle peale teatas Hitler:

"*Danzigi ja selle koridori probleem tuleb lahendada, hoolimata mis tahes asjaoludest. Inglismaa peaministri peetud kõne Alamkojas ei muuda mingil määral Saksamaa seisukohti. Selle kõne ainus tagajärg võib olla üksnes verine ja ettearvamatu sõda Saksamaa ja Inglismaa vahel. Kuid seekord ei pea Saksamaa enam kahel rindel sõdima, kuna Venemaaga sõlmitud leppimus on vaidlustamatu ja tähendab Saksamaa välispoliitika muutumist pikaks ajaks.*"

Kahtlemata oli Hitleri poolt öeldu puhul kõige tähendus- likum see, et: Venemaa ja Saksamaa ei tõsta enam mitte kunagi teineteise vastu relva. Võime uskuda uskumatut - kuid see oli sel hetkel Hitleri siiras seisukoht. Hitler võis seda uskuda, sest seda kinnitas ka Moskva nii oma sõnades kui tegudes.

Kuid Saksamaaga vastastikuse abistamise lepingut sõlmides nägi Stalin selle hoopis kaugemaid tagajärgi. 19. augustil 1939 esines Stalin ÜKP(b) Keskkomitee poliitbüroos kõnega, kus ta muuhulgas ütles:

„Sõja ja rahu küsimus on meie jaoks jõudnud kriitilisse faasi. Kui me sõlmime vastastikuse abistamise lepingu Prantsusmaa ja Suur-Britanniaga, loobub Saksamaa Poola vallutamisest ja hakkab otsima modus vivendi lääneriikidega. Sõja puhkemine jääb ära, kuid edasised sündmused võivad saada ohtlikuks N. Liidule. Kui me aga võtame vastu Saksamaa ettepaneku ja sõlmime temaga mittekallaletungi lepingu, tungib Saksamaa kindlasti kallale Poolale ja Prantsusmaa ning Inglismaa astumine sõtta on vältimatu. Lääne Euroopat tabavad sel juhul tõsised rahutused ja korralagedus. Neis tingimustes on meil mitmeid võimalusi jääda kõrvale tekkinud konfliktidest ja oodata sobivat hetke sõtta astumiseks.

Viimase kahekümne aasta kogemus on näidanud, et rahu tingimustes ei ole Euroopas võimalik nii tugevat kommunistlikku liikumist korraldada, et bolševike partei suudaks seal võimu haarata. Selle partei diktatuur on võimalik ainult suure sõja tingimustes. Me teeme oma otsuse ja see on selge. Me peame võtma vastu Saksamaa ettepaneku ja saatama inglaste-prantslaste missiooni viisakalt tagasi. Meie eeliseks sel juhul on Poola hõivamine kuni Varssavini, kaasa arvatud Ukraina Galitsia.

Saksamaa annab meile täieliku tegevusvabaduse balti maades ning pole Bessaraabia liitmise vastu N. Liiduga. Ka on Saksamaa valmis loovutama meile oma mõjusfääri Rumeenia, Bulgaaria ja Ungari üle. Esialgu jääb lahtiseks veel Jugoslaavia küsimus.

Samal ajal peame me aga arvestama tagajärgedega nii Saksamaa võidu kui ka kaotuse puhul. Kui Saksamaa kaotab, on vältimatu seal nõukogude korra kehtestamine ja kommunistliku valitsuse loomine. Kuid me peame arvestama, et Saksamaal nõukogude korra kehtestamine on ohus juhul, kui Saksamaa kaotab kiire sõja tingimustes. Inglismaa ja Prantsusmaa on siis veel küllalt tugevad, et haarata Berliin ja hävitada Nõukogude Saksamaa. Meie aga pole oma Saksa bolševikest seltsimeestele appi ruttama.

Seega on meie ülesandeks aidata Saksamaad, et sõda Inglismaa ja Prantsusmaaga veniks võimalikult pikale ning need poleks võimelised enam nõukogude Saksamaad hävitama. /…/

Kuid vaatame nüüd teist võimalust - kui sõja võidab Saksamaa. Mõned on arvamusel, et sel juhul ähvardab meid tõsine oht. Osaliselt on sellistes arvamustes küll terake tõde, kuid ekslik on arvata, et see oht oleks suur. Kui Saksmaa võidab sõja, väljub ta sellest liialt kurnatuna, et alustada sõjalist konflikti Nõukogude Liiduga, vähemalt mitte lähima kümne aasta jooksul. Kogu Saksamaa tähelepanu koondub sel juhul allutatud Inglismaale ja Prantsusmaale, et takistada nende taastumist. /…/

Kuid on veel üks fakt, mis meid kaitseb. Saksamaa poolt alistatud Prantsusmaal tegutseb tugev Prantsuse Kommunistlik partei. Kahtlemata toimub seejärel kommunistlik revolutsioon, mille tulemusel Prantsuse Komparteist saab meie liitlane. Seejärel saavad meie liitlasteks ka kõik teised Saksamaa "kaitse" all olnud rahvad. Meie ees seisab lai tegevuspõld maailmarevolutsiooni teostamisel. / …/.

Kiitva hinnangu N. Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud sõlmitud MRPle andis ka 31. oktoobril 1939 Ülemnõukogu ees esinedes V. Molotov, kes oma kõnes muuhulgas ütles: [3])

„Meie suhted Saksamaaga, nagu ma juba ütlesin, on põhjalikult paranenud. Siin on asjad arenenud sõbralike suhete tugevdamise, praktilise koostöö arendamise ja Saksamaa toetamise suunas tema püüdlustes rahu poole. Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud mittekallaletungileping ei mõjuta meie neutraliteeti, juhul, kui Saksamaa sõjast osa võtab. Me viisime seda joont järjekindlalt ellu, millega ei lähe sugugi vastuollu meie vägede asumine endise Poola territooriumile, mis algas 17. septembril. Piisab, kui meenutada, et samas, 17. septembril saatis Nõukogude valitsus kõigile riikidele, kellega tal on diplomaatilised suhted, erinoodi avaldusega selle kohta, et NSV Liit ajab ka edaspidi nendega neutraliteedipoliitikat. Nagu teada, asusid meie väed Poola territooriumile alles pärast seda, kui Poola riik lagunes ja lakkas tegelikult olemast. /.../

Saksamaa suhted teiste Lääne-Euroopa kodanlike riikidega olid viimasel kahel aastakümnel määratletud eelkõige Saksamaa püüdega purustada Versailles' lepingu köidikud, mille loojateks olid Inglismaa, Prantsusmaa Ameerika Ühendriikide aktiivsel osavõtul. See viiski lõpptulemusena praeguse sõjani Euroopas.

Nõukogude Liidu suhted Saksamaaga rajanesid teisel alusel, millel polnud midagi ühist sõjajärgse Versailles' süsteemi põlistamise huvidega. Me olime alati seda meelt, et tugev Saksamaa on Euroopa rahu hädavajalikuks tingimuseks. Naljakas oleks mõelda, et Saksamaad võib lihtsalt „rivist välja lüüa" ja arvelt maha kanda. Suurriigid, kes heietavad seda rumalat ja ohtlikku unelmat, ei arvesta Versailles' kurbi kogemusi, ei anna endale aru Saksamaa kasvanud võimsusest ning ei mõista seda, et katse korrata Versailles'd praeguses rahvusvahelises olukorras, mis erineb põhjalikult olukorrast 1914. aastal, võib lõppeda neile krahhiga."

Saksamaa ja N. Liidu vahel sõlmitud mittekallaletungi lepinguga andis Stalin Saksamaale teadlikult vabad käed sõja alustamiseks. Samal ajal püüdis Stalin üldsuse ees varjata Saksamaaga sõlmitud kokkuleppe tõelisi eesmärke. Üheks selliseks enda "puhtaks pesemise" katseks oli 23. augustil 1940 Moskva raadios peetud

Stalini kõne, kus ta ütles:

"*Võidakse küsida: kuidas oli see võimalik, et N. Vene valitsus laskus mittekallaletungi lepingu vahekorda säärase sõnamurdjate ja kurjategijatega kui Hitler ja Ribbentrop? Kas siin ei ole tehtud viga? Ei, mõistagi mitte! Mittekallaletungi leping on rahuleping. Ükski rahu armastav riik ei saa ju tagasi lükata rahulepingu sõlmimise võimalust oma naaberriigiga, olgugi, et sellise naaberriigi eesotsas seisavad säärased koletised ja inimsööjad, kui seda on Hitler ja Ribbentrop.*"

Saksamaa ja N. Liidu vahel sõlmitud lepingule lisatud salaprotokollidest ei olnud avalikkus pikki aastaid teadlik. Protokollide fotokoopiad esitas esmakordselt Nürnbergi kohtuprotsessil liitlaste kohtule Rudolf Hessi kaitsja Dr. Alfred Seidl, kes nõudis, et kui Saksamaa valitsuse liikmeid süüdistatakse sõja ettevalmistamises, siis tuleb sama süüdistus esitada ka N. Liidu vastu, kes Saksamaa sellist tegevust toetas. Kuid N. Liidu esindaja Rudenko kategoorilisel nõudmisel, kes sellel kohtumõistmise paroodiaks peetud Nürnbergi kohtus esines peasüüdistajana, keeldus kohus neid fotokoopiaid kohtumaterjalide koosseisu võtmast.

Suurriikide relvastus enne II maailmasõda

Teise maailmasõja eelõhtul oli suurriikide sõjaline potentsiaal järgmine:

Suurbritannia

Kuigi Suurbritannia oli Teise maailmasõja eel tohutu impeerium, hõlmates asustatud mandreil 35 miljonit ruutkilomeetrit, omas ta suhteliselt väiksearvulist sõjaväge.

1939. aastal oli Inglismaal püssi all kokku **557 tuhat meest.**

Neist:

- õhujõududes [Royal Air Force] oli 118 tuhat;
- laevastikus [Royal Navy] oli 194 tuhat ;
- maavägedes oli üle 500 tuhande mehe;

Lennukeid oli Inglismaal:

- õhujõududes - 1911 lennukit;
- laevastikul - 500 lennukit;
- rannakaitsel 232 lennukit;

Seega oli Inglismaal kokku - **2643 sõjalennukit.**

Briti laevastikus oli:

- 15 lahingulaeva ja lahingristlejat;
- 7 lennukikandjat;
- 64 ristlejat;
- 183 hävitajat;
- 57 allveelaeva;

Kokku - **316 sõjalaeva**. Peale nende veel sadu väiksemaid laevu.

Tanke oli Inglismaal 1939. a.:

- Kergetanke Matilda I - 310 tükki;
- Kergetanke Carden Loyd - 325 tükki;

Seega omas Inglismaa kokku vaid **635** kerget tanki.

Prantsusmaa

Prantsusmaa relvajõududes oli rahuajal **612.300 meest**. Laevastikus teenis **50 tuhat** ja lennuväes **90 tuhat** meest.

Prantsuse lennuväel oli:

- hävitajaid - 549 lennukit;
- pommitajaid - 186 lennukit;
- luurelennukeid 232 lennukit;

Koos mereväe ja transportlennukitega oli kokku ca **1300 lennukit**.

Prantsusmaa laevastikus oli:

- 7 lahingulaeva;
- 1 lennukikandja;

19 ristlejat;
72 hävitajat;
78 allveelaeva;

Seega kokku **177 sõjalaeva**. Peale nende veel väiksemaid abilaevu ja traalereid.

Arvuliselt oli Prantsusmaa tankivägi maailma mastaabis teine , jäädes alla vaid N. Liidule.

Kokku oli Prantsusmaal - **3400** tanki, enamus neist kergetankid;

Prantsusmaa suurtükiväes oli **14.428** kahurit;

Jaapan

Jaapanil oli 1939. aastal püssi all ligi **poolteist miljonit meest**, sellest maavägedes 1.240.000 meest. Nii nagu ameeriklastel, jagunesid ka jaapanlastel lennuväeosad maa- ja mereväe vahel.

Lennukeid oli Jaapanil kokku ca **1400** lennukit, neist:

maaväel ca 1000;

mereväel 396;

Tanke oli Jaapanil 1939. aastal ca **2100** tanki;

Jaapani laevastik oli maailmas suuruselt kolmas. Sinna kuulus:

10 lahinglaeva;
6 lennukikandjat;
35 ristlejat;
121 hävitajat;
56 allveelaeva;

Kokku **228 sõjalaeva;**

Itaalia

Itaalia sõjaväe isikkoosseisu arvu kohta andmed puuduvad.

Lennukite arvu kohta on andmed vastukäivad. Mõnedel andmetel oli Itaalial kokku ca **2800** lennukit.

Kergetanke oli Itaalial 1940. aastal umbes **1500** tanki;

Itaalia sõjalaevastik oli maailmas suuruselt neljas. Sinna kuulus:

10 lahinglaeva;
22 ristlejat;
128 hävitajat;
105 allveelaeva;

Kokku **265 sõjalaeva;**

Saksamaa

Kuni 1930. aasta esimese pooleni pidas Saksamaa kinni Versailles' lepinguga peale surutud relvastuspiirangust. Maaväes *Reischwehris* oli 100.000 meest ja selle relvastuses ei tohtinud olla tanke ega raskesuurtükke. Õhujõud olid üldse keelatud. Mereväes *Reischmarines* oli 15.000 meest, kusjuures lahinglaevade, ristlejate, lennukikandjate ja allveelaevade omamine oli keelatud.

16. märtsil 1935 kehtestas Hitler üldise sõjaväekohustuse ja sama aasta 21. mail kuulutas välja uue Saksa armee *Wehrmachti* loomise, kuhu kuulus kolm väeliiki:

- maavägi - *Heer*,
- lennuvägi - *Luftwaffe* ja
- mereväg - *Kriegsmarine*;

Seisuga 31. mai 1939 oli Saksa armees kokku **1.400.000 meest.**

1939. aasta augustis toimunud salajase mobilisatsiooni järel oli *Wehrmachtis* juba **4.288.557 meest.** Sellest kuulus:

maaväkke - 2.760.000 meest;
õhujõududesse - 373.000 meest;
mereväkke - 159.557 meest ja
reservi [*Ersatz-Heer*] - 996.000 meest;
SS-üksustes [hiljem Relva- *Waffen* SS] oli - kuni 40.000 meest;

Seisuga 1. september 1939 oli Saksa maaväes:

Soomusautosid - **1025** soomusautot;
Tanke - **3195** tanki;
Suurtükke - **30.759** suurtükki, neist:
11.200 tankitõrje suurtükki:
9300 õhutõrje suurtükki ja
10.259 välisuurtükki;
Saksa õhujõududes oli 1939. aastal **4093 lennukit**, sealhulgas:
1179 hävituslennukit;
1542 pommilennukit;
613 luurelennukit;
552 transpordilennukit;
40 ründelennukit;
167 vesilennukit;
Saksa merevägi jagas Teise maailmasõja eel N. Liiduga eelviimast kohta, ületades seejuures arvult venelasi suurte sõjalaevade osas, kuid jäädes allveelaevadega venelastele kolmekordselt alla.
Sõja puhkemise eel oli Saksamaal:
lahingulaeva;
7 ristlejat;
34 hävitajat;
57 allveelaeva .
Kokku – 103 sõjalaeva. Peale nende veel transportlaevu, traalereid, torpeedokaatreid jt.;

Venemaa [Nõukogude Liit]
Nõukogude Liit alustas massilist relvastamist 1922. aastal, kuid oli sunnitud hiljem majanduse languse tõttu rakendama desarmeerimist. 1. oktoobril 1924 oli Punaarmees 562.000 meest - s.o. ligi kümme korda vähem, kui neli aastat varem. 1928. aastal oli Punaarmees 617.000 meest, 1937. aastal juba 1.682.569 meest ning 1939. aasta veebruaris **2.106.784 meest.** Peale 1940. aastal toimunud salajase mobilisatsiooni oli Punaarmees **5.850.000 meest.**
maaväes oli – 4.500.000 meest;
õhujõududes – 1.000.000 meest;
mereväes – 350.000 meest;
Samal ajal oli N. Liit oma relvastatuse ja 170-miljonilise rahvaarvu juures võimeline juurde mobiliseerima veel vähemalt 12 miljonit meest - seega kokku 17 miljonit meest.
Tanke hakati Nõukogude Liidus seeriaviisiliselt tootma 1927. aastal. 1939. aastaks oli Venemaal ligi **25.000 tanki** ja tanketti. Sealhulgas:
kergetanke T-18, T-24 ja T-26 ligi 9975;
tankette T-27 - 3300;
keskmisi tanke T-28 - 503;
rasketanke T-35 - 20;
ujuvtanke T-37A - 2627;
kergetanke T-38 - 1375;
ratas-roomiktanke BT-2 - 600;
ratas-roomiktanke BT-5 - 1900;
ratas-roomiktanke BT-7 - 4600;
seega kokku **24.899 tanki** ja tanketti;
Lennukeid hakati Nõukogude Liidus seeriaviisiliselt tootma 1923. aastal. 1. septembriks 1939 oli N. Liidul ligi **29.000** sõjaotstarbelist lennukit. Sealhulgas:
hävituslennukeid - 11.065;
pommilennukeid - 6035;
luurelennukeid - 10.105;
transportlennukeid - 535;
luure-vesilennukeid - 1200;
õppelennukeid - 17.500;
Ajavahemikul 1939 – 1941 sai Punaarmee tööstuselt juurde 17 745 lahinglennukit, neist 3719

uut tüüpi. [4)]

Nagu eelpool öeldud, oli Nõukogude Liidu sõjalaevastik Teise maailmasõja eel nõrguke ja jagas maailmas koos Saksamaa eelviimast kohta.

1939. aasta 1. septembri seisuga oli Nõukogude Liidul:

3 lahingulaeva;
4 ristlejat;
34 hävitajat;
168 allveelaeva;

Kokku – **209 sõjalaeva;**

Samal ajal nägi aga N. Liidu "Sõja- ja abilaevade ehitamise programm aastateks 1938-1945" ette ehitada juurde 37 lahingulaeva ja lahingristlejat, 31 ristlejat, 162 hävitajat, 412 allveelaeva ja 510 torpeedokaatrit. Vaid 1940. aasta 11 kuuga ehitati juurde 270 uut, kõikide klasside sõjalaeva.

Poola katastroof

Poola ja Saksamaa tüli põhjuseks 1939. aastal oli Danzigi linn, mis 1918. aastani oli Saksa keisririigile kuulunud, olles aastatel 1807-1914 vabalinn. 1920. aastal sai Danzigist Versailles' rahulepingu põhjal taas iseseisev vabalinn.

21. märtsil 1939 esitas Saksamaa Poolale konkreetse taotluse Danzigi vabalinna tagasiandmiseks Saksamaale ja eksterritoriaalse autotee ehitamiseks läbi Poola mineva koridori. Oma vastuettepanekus pakkus Poola Saksamaale laiemaid õigusi Danzigis ja mõningaid liiklemissoodustusi. Saksamaa pidas neid ettepanekuid mitterahuldavaiks ja keeldus läbirääkimistest. Samal ajal teostas Poola valitsus osalise mobilisatsiooni, komplekteerides Bresti ja Lòdzi sõjaväeringkonnas mobiliseeritutest 4 jalaväediviisi, ühe ratsaväebrigaadi ja veel väiksemaid väeosi. Ka asus tekkinud pingelises õhkkonnas Poola tugevdama julgeolekuabinõusid koridoris. Samal ajal arenesid kontaktid Poola ja Inglismaa vahel, millele 31. märtsil 1939 järgnes Inglismaa tagatis Poola puutumatusele.

28. aprillil kordas Hitler oma 21. märtsi riigipäeva kõnes esitatud nõudmisi, nimetades neid Saksa huvide seisukohalt miinimumiks, mille vastuvõtmisel oleks Saksamaa valmis sõlmima Poolaga 25 aastaks mittekallaletungi lepingu. 5. mail peetud parlamendikõnes vastas Poola välisminister Jòzef Beck Hitleri nõudmistele ja teatas, et Poola valitsus näeb Saksamaa nõudmistes ühepoolseid huvisid, kuid on nõus alustama Saksa valitsusega läbirääkimisi tingimustel, et need oleksid kantud rahusoovlikust vaimust ja arusaamatuste lahendamisel kasutatakse rahumeelseid meetodeid.

Läbirääkimisi ei toimunud. Kogu järgneva suve hoidis Danzigi konflikt avalikkust pinevil. Neile lisandusid Saksamaa süüdistused saksa vähemusrahvuse halva kohtlemise kohta Poolas. Poola omakorda süüdistas saksa vähemusrahvuse liikmeid sabotaažis.

Saksa ajakirjanduses käivitunud Poola vastane kampaania lubas oletada, et Saksamaa võib alustada sõda Poola vastu. 23. augustil 1939, s.o. Molotov-Ribbentropi pakti allakirjutamise päeval teostas Poola valitsus teise osalise mobilisatsiooni, mis pidi lahinguvalmis seadma 18 jalaväediviisi, 7 ratsaväediviisi ja 2 reservdiviisi. 29. augustil pidi välja kuulutatama üldmobilisatsioon, kuid Inglimaa ja Prantsusmaa suursaadikute nõudmisel jäi see ära.

30. augustil teatas Saksamaa välisminister Ribbentrop Inglise saadikule Hendersonile Poola-Saksamaa tüli lahendamise tingimused, mis koosnesid kaheksast punktist. Need ületasid tunduvalt Hitleri poolt 28. aprillil peetud riigipäevakõne piire. Tingimuste vastuvõtmiseks nõudis Saksamaa Poola emissari kohest ilmumist Berliini. Kui Poola suursaadik Lipski järgmisel päeval palus välisminister Ribbentropilt Saksa poolt esitatud tingimusi, et need Poola valitsusele esitada, öeldi talle ära. Sama päeva õhtul avaldati need Saksamaa valitsuse kommünikees, kus öeldi, et Saksa valitsus ootas asjatult kaks päeva Poola voliniku ilmumist Berliini ja loeb seega Saksamaa ettepanekud tagasilükatuiks. Tekkinud pingelises olukorras alustas Poola valitsus 31. augustil läbi viima üldmobilisatsiooni.

Wehrmachti sõdurid murravad maha Poola piiritõkked

Järgmisel hommikul, s.o. 1. septembril 1939 tungisid Saksa relvajõud üle Poola piiri. Põhjuseks toodi piiririkkumine Poola poolt. "Asitõendiks" tõid sakslased nende endi poolt Poola sõjaväevormi riietatud ja piirile toimetatud vangide laibad.

Hitleri Poola vallutamise plaanidest oli Stalin teadlik. Selle kohta oli olemas kokkulepe Saksamaa ja N. Liidu vahel sõlmitud vastastaikuse abistamise pakti salaprotokollides. Samal 1. septembri hommikul, kui Saksamaa alustas sõjakäiku Poola vastu, toimus Moskvas Ülemnõukogu istung, kus Stalin teatas, et alanud Saksa-Poola sõjaga **algas Teine maailmasõda.** Seda ei teadnud siis veel keegi. Kuidas teadis seda Stalin?

Samal ajal kuulutas Stalin välja seaduse üldise sõjaväekohustuse kohta. Seni oli Punaarmee komplekteeritud klassiprintsiibil – töölistest ja talupoegadest. Siitpeale hakati mobiliseerima kõiki kodanikke. Juba 3. septembril pandi käima üldmobilisatsioon, kutsudes püssi alla veel 3 miljonit meest. Nüüd oli Punaarmees kokku 5 miljonit meest.

Samal ajal olid lääneriigid teinud pingutusi sõja puhkemise ja selle leviku ärahoidmiseks. Veel 31. augustil kutsus Itaalia välisminister enda juurde Inglise ja Prantsusmaa suursaadikud ja tegi nende valitsusele ettepaneku koguneda 5. septembril konverentsile, et revideerida neid Versailles' rahulepingu tingimusi, mis olid saanud konflikti põhjuseks. Nõupidamisele pidi kutsutama ka Saksamaa. Sündmuste edasise arengu tõttu konverentsi aga ei toimunud.

1. septembril viisid Inglismaa ja Prantsusmaa läbi üldmobilisatsiooni ning teatasid Saksamaale, et kui see oma vägesid Poolast välja ei vii, asuvad nad Poolaga sõlmitud liitlaskohustusi täitma. Kuna Saksamaa ei andnud nõusolekut konverentsist osa võtta ega ka oma vägesid Poolast tagasi tõmmata, lugesid Inglismaa ja Prantsusmaa ennast Saksamaaga sõjaseisukorras olijaiks.

Hilisem analüüs Poola vastu alustatud sõjakäigu kohta on näidanud, et Saksamaa plaaniks oli vallutada Poola välksõjaga enne, kui lääneliitlased jõuavad tuua abijõude või tõmmata osa Poola relvajõude Poolast välja. Ameerika sõjateadlase major G. F. Ellioti arvates oli Saksamaa selleks Poola piirile koondanud kolm neljandikku oma parimatest armeeüksustest ja 90% õhujõududest. Need väed jagunesid kahte gruppi, mida juhtisid kindralid von Bock ja Runstedt. Pealetungi Poolale alustati seitsmest kohast positsioonidele, mida poolakad üldiselt olid ette näinud.

Poola kava kohaselt oli nende eesmärgiks osutada võimalikult visa vastupanu kuni lääneliitlaste abi saabumiseni. Sakslaste löögi pidid vastu võtma seitse väekoondist, mis koosnesid peamiselt ratsaväebrigaadidest, kes pidid mõõdukalt taandudes jätma sakslaste vastu teise kaitseliini, mis koosnes kolmest armeest. Nende armeede vastupanu pidi võimaldama lõpetada üldmobilisatsiooni. Edasi nägi Poola kava ette taandumise Narevi, Bugi, Visla ja Sani jõe taha, mis pidi jääma põhiliseks Poola relvajõudude vastupanu jooneks.

See Poola kava varises aga kahel põhjusel kokku: üldmobilisatsioon hilines ja Saksa lennuvägi tegutses ootamatult laastavalt, kasutades Poola linnade ja relvajõudude ründamiseks Stalini poolt lahkesti lubatud Valgevene lennuvälju. Ka ei alustanud Inglismaa ja Prantsusmaa lubatud sõjategevust Saksamaa vastu.

Kuigi 1939. aasta augustis toimunud sündmuste areng näitas sõja puhkemise võimalust, ei tahtnud Poola valitsus kohe üldmobilisatsiooni välja kuulutada, et mitte võtta endale vastutust sõjaks valmistumises. Kuid 31. augustil alustatud üldmobilisatsiooni ei jõutud enam läbi viia ja sakslaste sissetung tabas arvult väikesi ja ettenähtud positsioonidest kaugel eemal olevaid väeosi. Samal ajal võtsid Saksa õhujõud 48 tunni jooksul kogu Poola territooriumi oma kontrolli alla ja halvasid täielikult raudteeliikluse. Osa Poola relva- jõududest ei jõudnud võtta sisse ettenähtud positsioone Torunist kagu pool, jäädes takerduma Poznanis ja sattusid "kotti". Nende asemele tõmmati kaks armeed lõunast, mis jättis aga kaitse lõuna pool hõredaks ja Saksa soomusüksused murdsid sealt läbi, katkestades Poola ühendustee Rumeeniaga.

Peale Saksamaa kallaletungi Poolale ütles Stalin 7. septembril 1939 Kominterni peasekretärile:

"Sõda käib maailma ümberjaotamise ja maailmas ülemvõimu saavutamise pärast kahe kapitalistlike riikide rühma vahel. Meil pole midagi selle vastu, et nad kõvasti kaklevad ja teineteist nõrgestavad."

Pidades Poolat fašistlikuks riigiks, ütles Stalin:

"Selle riigi hävitamine tähendab, et üks fašistlik riik on jälle vähem. Mis sellest halba oleks, kui me Poola purustamise järel laiendame sotsialistlikku süsteemi uuele territooriumile ja uutele rahvastele?"

Poola saadikule anti Moskvas üle Nõukogude valitsuse noot, kus oli öeldud: "Poola-Saksa sõda on seadnud kahtluse alla Poola riigi eksisteerimise. Varssavi ei ole enam Poola pealinn. Poola valitsus on lagunenud ega anna enam elumärke. See tähendab, et Poola riik ja tema valitsus on lakanud eksisteerimast."

Poola vallutjate kohtumine demarkatsiooni joonel

Kuigi septembri keskel oli olukord Poola relvajõududele küllaltki kriitiline, jäi siiski veel võimalus korraldada kaitseliin Bugi ja Dnestri jõe taga ja seal kevadeni sakslastele vastu panna. Selle võimaluse võttis ära Nõukogude Liit, kes Hitleri-Stalini kokkulepet täites **tungis 17. septembril ootamatult Poola vägedele selja tagant kallale**. Punaarmee ründas Poolat ligi poole miljoni sõduri ja 5000 tankiga. Kuna Poola diviisid olid selleks ajaks *Wehrmachti* poolt sisuliselt desorganiseeritud, ei kohanud Punaarmee olulist vastupanu, liikudes kiiresti läände. Paar päeva hiljem langes Bzura juures toimunud lahingus Punaarmee kätte vangi 175 tuhat poola sõdurit. Peagi okupeerisid N. Liidu väed Vilno, Grodno, Koveli ja Lvovi. Poola vastupanu oli murtud ja 21. septembril 1939 kohtusid kahe agressori relvajõud varem kokku lepitud demarkatsiooni joonel. [Vaata videoklippi] N. Liidu sisepropagandas nimetati seda Poola vallutusretke Lääne-Valgevene ja Lääne-Ukraina vabastamiseks.

Kui Poola oli purustatud, ütles Molotov NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul rahulolevalt:

"Poola valitsevad ringkonnad hooplesid oma riigi tugevuse ja oma sõjaväe võimsusega. Kuid piisas esmalt Saksamaa ja seejärel Nõukogude Liidu üsna lühiajalisest löögist Poola vastu, ja sellest Versailles' lepingu äbarikust sünnitisest ei jäänud mitte midagi järele..."

Tekkinud lootusetus olukorras otsustas Poola valitsus ja ülemjuhatus riigist lahkuda. Poola president Moscickis, peaminister Slawoj-Skladowski, välisminister Beck ja teised valitsuse liikmed ning ülemjuhataja Rydz-Smigly põgenesid üle Rumeenia piiri.

25. septembril toimus Varssavile kombineeritud terrorirünnak. Poola pealinna tulistasid 1000 suurtükki. Saksa pommilennukid heitsid linnale 662 tonni süütepomme. Varssavi pärast peetud lahingutes sai surma 10 000 ja haavata üle 35 000 tsiviilelaniku. Linn jäi ilma elektrita ja veeta. Tohutu hulga haavatute abistamine oli peaaegu võimatu.

27. septembril saatis Varssavi kaitse juhataja diviisikindral Rommel oma kolleegi kindral Kutzeba saksa 8. armee juhataja jalaväekindral Blaskowitzi juurde Varssavi alistumise üle läbirääkimisi pidama. Samal päeval kirjutati alla vaherahu ja järgmisel päeval kapitulatsiooni kokkuleppele. 28. septembril Varssavi kaitsjad alistusid ja 140 000 meest panid relvad maha.

Inglismaa ja Prantsusmaa, kes olid liidulepingus Poolaga, kuulutasid sõja Saksamaale, aga mitte N. Liidule, kes toetas Saksamaad ja alustas samuti ilma sõda kuulutamata Poola vastu sõjategevust. Saksamaale sõja kuulutamise päeval ütles Briti peaminister Winston Churchill raadios:

"See sõda – see on Inglismaa sõda. Selle eesmärk on Saksamaa hävitamine. Edasi, Kristuse sõdurid!"

Kuid sõjategevust Saksamaale sõja kuulutanud Inglismaa ja Prantsusmaa ei alustanud.

Kohe järgmisel päeval pärast N. Liidu sissetungi Poolasse kutsus Molotov kõik Venemaa naaberriikide saadikud Kremlisse ja kinnitas neile nii suusõnal kui ka kirjalikult, et agressioon, mida N. Liit olevat olnud sunnitud teostama, ei muutvat mingil määral sõbralikke ja heanaaberlikke vahekordi teiste riikidega, kellega N. Liidu suhted jäävat, vastavalt sõlmitud lepingutele, vankumatult püsima. See rahusõnum polnud veel kolme päevagi vana, kui Moskva selle murdis.

Pärast Poola sõda lõppesid ajutiselt territoriaalsed ümberkorraldused Euroopas. Hitleri rahuettepaneku, mis pidi tunnustama Saksamaa vallutusi, lükkasid lääneriigid tagasi. Nende kindlustatud liinide taha olid aga koondatud hiigelväed, kes teostasid vaid luuret ning pidasid kahuriduelle. Teise maailmasõja süütenöör oli süüdatud ja sõjaoht Euroopas püsis.

Mõrvati Poola ohvitserid

Nõukogude Liit hõivas Poola territooriumi, kus elas 12 miljonit inimest. Punavägede kätte sattus vangi umbes 250.000 poola sõdurit ja ohvitseri. Punaarmee juhtkond ei teadnud, mis sellise hulga vangidega teha - polnud konvoivägesid nende valvamiseks, ega jätkunud toitu. Siin leidis Stalin lahenduse. Vangid anti üle siseasjade rahvakomissariaadile, mille juurde moodustati sõjavangide valitsus, mis hakkas looma jaotuspunktide ja laagrite võrku. Juba nädala pärast saadeti esimesed vangid maanteid ehitama ja hiljem rauamaagi- ning lubjakaevandustesse, kus neid kasutati kõige raskematel töödel.

Kohe peale Poola vallutamist sai NKVD ülisalajase käsu, mille kohaselt tuli teha lõpp kontrevolutsioonilistele elementidele Poolas, olenemata sellest, kas nad on nõukogude korra vastu või mitte. Kõik potentsiaalsed vastased - sõjaväelased, politseinikud, riigiasutuste töötajad ja religiooni esindajad tuli teha kahjutuks. Kohe alustas NKVD Lääne-Ukrainas ja Lääne-Valgevenes nõukogudevastase elemendi arreteerimist. Arreteeritute perekonnaliikmed saadeti Kasahstani ja mujale Kaug-Põhja.

Kuid suur Lenin oli õpetanud, et sotsialismist kommunismi minekule peab sellele kaasnema pidev terror. Selle markantsem ja mastaapsem näide on Poola ohvitseride tapmine. Poliitbüroo poolt kinnitatud plaani järgi - s.t. lihtsustatud korras, ilma kohtuta ja süüdisusi esitamata tapeti NKVD vanglates ja Smolenski lähedal Katõni metsas 21.857 poola ohvitseri. Lisaks neile mõrvati veel 6726 tsiviilisikut. Nagu nüüd ilmunud materjalidest nähtub, oli Stalinil kavatsus likvideerida kohapeal veel 300.000 poolakat. Peatselt kapitalismi ikkest vabanevas Euroopas oli Stalinil aga kavas hävitada üks kolmandik seal elavatest rahvastest.

Poola ohvitserid koondati kolme - Kozelski, Starobelski ja Ostaškovi laagrisse. Neis laagrites olnud Poola sõjaväearstid pöördusid laagrite juhtkonna poole avaldusega, milles nad teatasid, et vastavalt Genfi konventsioonile pidanuks N. Liit nad kohe peale sõja lõppu vabastama. Segadusse sattunud Storobetski laagri ülem saatis arstide pöördumise Moskvasse, kust talle vastati:

"Genfi konventsioon pole dokument, milles te oma praktilises tegevuses juhinduma peate. Juhinduge NKVD sõjavangide valitsuse direktiividest."

8. oktoobril 1939 kirjutas siseasjade rahvakomissar Beria alla direktiivile, mis kohustas laagrite eriosakondi välja selgitama kontrevolutsioonilised formeeringud sõjavangide seas. Siitpeale hakkasid eriosakondade töötajad agaralt "avastama" kontrevolutsioonilisi ja nõukogude vastaseid organisatsioone Poola sõjavangide hulgas. See informatsioon kinnitas Stalini veendumust, et Poola ohvitseridest on vaja lahti saada: vaenlane jääb vaenlaseks. Laagritest välja lasta neid ei või, lõpmatult neid aga laagris hoida läheb kulukaks...

Pärast küsimuse arutamist poliitbüroos, saatis Beria 1940. aasta märtsis Stalinile ettepaneku - vaadata Poola ohvitseride asi läbi eriolukorra alusel ja kohaldada nende suhtes kõrgemat karistusmäära - mahalaskmist. Beria kirjutas: "Nad on paadunud nõukogude võimu vastased, keda täidab viha nõukogude võimu vastu..." Ja Stalin kirjutas Beria kirjale - "**poolt**". Küsimus oli otsustatud. See vormistati poliitbüroo otsusega 5. märtsil 1940.

Vangide toimikud toode Moskvasse ja neid töödeldi NKVD esimeses eriosakonnas ning koostati mahalastavate nimekirjad, mis esitati kinnitamiseks Beriale. Süüdi mõistetud saadeti rongidega Kalinini, Harkovi ja Smolenski oblasti linnadesse ja paigutati NKVD oblastivalitsuste sisevanglatesse.

Ohvitserid lasti maha kambris, mis oli polsterdatud vildiga, et väljast poleks laskmist kuulda. Seda tehti ööseti. Vangil pandi käed raudu, viidi kambrisse ja lasti kuul pähe. Mahalaskmisel kasutati saksa "Valther" püstoleid, mis saadeti selleks kohvritäite viisi Moskvast. Laibad veeti autodel linnast välja ja maeti NKVD suvilate rajooni territooriumile, sest seal ei käinud võõraid. Osa Kozelski laagri vange lasti maha Katõni metsas. Nende ühishaua avastasidki sakslased, kui olid Smolenski vallutanud.

Iga päev saatis NKVD Moskvasse šifrogrammi, kus oli lühidalt ära toodud öösel hukatute arv. Näiteks: "Täide viidud 292". 1940. aasta mai lõpuks oli maha lastud 21 857 poola ohvitseri. Kui sakslased avastasid Katõni metsas mahalastute ühishaua, ei tegelenud laipade ekshumatsiooniga ja säilmete identifitseerimisega mitte ainult sakslased, vaid Poola Punase Risti palvel ka poola patoanatoomid. Selle vastuseks moodustas N. Liit oma komisjoni, mida juhtis akadeemik Burdenko, kes oli Punaarmee peakirurg ja Meditsiiniakadeemia president. See komisjon väitis, et

tegu on sakslaste järjekordse provokatsiooniga ja et tegelikult lasksid sakslased ise poolakad maha. Komisjoni ainus reaalne argument oli, et kõik poolakad olid maha lastud saksa relvadest...

Burdenko komisjoni Läänes ei usutud, kuid kuna N. Liit oli liitlane sõjas Saksamaa vastu, siis pitsitati toimunu suhtes lihtsalt silm kinni. Churchill keelas inglise pressil sellest kirjutada, kuna rahvas võinuks küsida – miks Inglismaa on liidus mõrvariga?

NKVD poolt hukatud poola ohvitseride tuvastamine

Poola ohvitseride ja politseinike tapmine ei jäänud ainsaks taoliseks massihukkamiseks. Juunis 1941, pealetungivate Natsi-Saksamaa vägede eest taganedes, tapeti vanglates üle kümne tuhande poolaka.

Enda külge liidetud Poola aladel kasutas N. Liit eestlastelegi tuttavat deporteerimistaktikat. Veebruarist 1940 kuni maini 1941 toimus koguni neli küüditamist. Esimene tabas peamiselt talunikke, NKVD andmeil oli peamiselt Lääne-Siberisse küüditatuid 140 000. Juba kahe kuu pärast toimus järgmine küüditamine – 13. aprillil 1940 saadeti 61000 poolakat Kasahstani.

1940. aasta juuni lõpul läbi viidud küüditamise kohta võib öelda – vihma käest räästa alla. Seekord saadeti Siberisse kõik, kes olid põgenenud Saksa okupatsioonitsoonist. Kaheksakümnest tuhandest küüditatust olid 84% juudi rahvusest.

Neljanda, 22. mail 1941 toimunud küüditamisega lisandus veel 86 000 ohvrit.

Kui Goebbels 1943. aastal teatas Katõnis leitud Poola ohvitseride ühishaudadest, vaigiti see Stalini kuritegu lääneliitlaste poolt maha. Nürnbergi sõjakurjategijate kohtuprotsessil Poola ohvitseride hukkamist ega ka teisi Poolas ja Saksamaal NKVD poolt toime pandud inimsusevastaseid kuritegusid N. Liidu esindaja nõudmisel arutusele ei võetud.

1946. aastal korraldas N. Liit lääneliitlaste vaikival teadmisel kaheksas erinevas linnas propagandistlikke kohtu- protsesse saksa sõjaväelaste üle, kus neid süüdistati Katõnis Poola ohvitseride massimõrva toimepanemises. NKVD tribunal mõistis 85 ilmsüütut saksa kõrgemat sõjaväelast surma, enamus neist poomise läbi. Minskis viidi surmaotsused avalikult täide 100.000 kohaliku elaniku silme all. Mõrvatute laipu lasti nädalaid kõigile vaatamiseks võllas rippuda…

Katõni massimõrvast hakati rääkima kohe pärast sõda, kuid sotsialistlikus Poolas oli see teema rangelt keelatud. Kuid Poola emigrandid hakkasid asja uurima ja ellu jäänud poolakate tunnistused, vangistatute päevikud, mis leiti haudade lahtikaevamisel Katõni metsas ning sakslaste kätte langenud partei Smolenski oblastikomitee arhiiv aitasid tõe päevavalgele tuua. Kuid Moskva otsustas kindlalt, et ei tunnista ennast milleski süüdi ja jäi pikkadeks aastateks oma otsuse juurde, et Poola ohvitserid mõrvasid sakslased...

Perestroika ajal tutvus NKVD arhiivis olnud Poola ohvitseride materjalidega ka Gorbatšov. Kuid kui poolakad nõudsid, et N. Liit neile tõtt räägiks, tegi Gorbatšov jällegi näo, et ta ei tea Katõnis toimunust midagi. Alles 1991. aasta detsembris andis president Jeltsin korralduse Poola ohvitseride mõrvadokumendid avalikustada.

SOOME TALVESÕDA

1939. aasta oktoobris esitas Stalin Soomele nõudmise sõlmida Soome ja N. Liidu vahel samasugune vastastikuse abistamise pakt, nagu Eesti ja Teiste Balti riikidega. Soomele esitatud nõuded olid üsnagi kaugeleulatuvad. Moskva nõudis Karjala maakitsusel oleva Soome riigipiiri nihutamist tükk maad lääne poole, et viia Leningrad kahurite laskeulatusest välja. Soome lahes nõuti Soomelt mõne saare loovutamist N. Liidule ning Kalastaja poolsaarel asuva Soome ainsa jäävaba sadama Petsamo rendile andmist. Nõudmiste krooniks oli Soome lahe suudmes asuva Hanko sadama loovutamine Vene mere- ja lennuväebaaside tarbeks. N. Liidu ettepanekud ei olnud Soomele vastuvõetavad. Soome valitsus leidis, et vastastikuse abistamise pakti sõlmimine ei sobi kokku Soome neutraliteediga, kuna loodavad baasid piiraksid riigi suveräänsust ja

ohustaksid tema iseseisvust. Samas oldi aga valmis N. Liiduga arutama piiride õgvendamist ja territoriaalküsimusi.

Alanud läbirääkimised katkesid 13. novembril. Soome valitsus asus Karjala piirialadel oma väekontingenti tugevdama ja viis läbi üldmobilisatsiooni. Alustati ka suuremate linnade evakueerimist. Soome Cajanderi valitsus sai aga Nõukogude ajakirjanduse ründeobjektiks. Kõigele lisaks toimus 26. novembril Manila küla piirkonnas intsident, mis kiirendas avalikku konflikti. Nimelt teatas N. Liidu valitsus, et Manila külas õppustel olnud punaväelaste keskele olevat langenud mõned kahurimürsud ning neli punaväelast saanud surma ja üheksa haavata. Toimunus süüdistati Soomet talle esitati noot, milles nõuti, et Soome tõmbaks oma väed piirist 25 km kaugusele. Soome valitsus lükkas protesti tagasi ja tegi ettepaneku, korraldada juhtunu kohta ühine juurdlus. Nõukogude valitsus keeldus.

Hiljem toimunu kohta andmeid kogudes sai selgeks, et tegemist oli Nõukogude provokatsiooniga, mille korraldas Leningradi sõjaväeringkonna staabi luureosakond. Saanud sõjaväeringkonna ülema Meretskovi ja Leningradi oblasti keskkomitee sekretäri Ždanovi allkirjadega erivolitused, andis luureosakonna ülem polkovnik Tihhomirov punaarmee 221. suurtükiväerügemendi ühele patareile käsu tulistada oma kütidiviisi 329. rügemendi 4. roodu positsioone Manila küla lähistel. Kuna punaväelasi tulistanud patarei asus piirikõveriku tõttu sihtmärgist põhja pool, jäi mulje, et tulistamine toimus Soome territooriumilt. Järgmisel päeval teatas Leningradi sõjaväeringkonna staap, et soomlased on tunginud kallale Nõukogude piirivalvele, süvendades nii Manila juures toimunud provokatsiooni.

28. novembril teatas V. Molotov, et N. Liit katkestab mittekallaletungi lepingu Soomega. Päev hiljem katkestas Moskva Soomega diplomaatilised suhted. 30. novembril 1939 alustas Punaarmee Soome tuhande kilomeetri pikkusel idapiiril üheaegselt kaheksas lõigus pealetungi. Algas 105 päeva kestnud ja Soomele väga raske Talvesõda.

Salajase operatiivkäsu Soome vallutamiseks olid Nõukogude väekoondised saanud juba 20. novembril. Selleks oli Soome piirile koondatud neli armeed. Neist suurim oli 7. armee, kuhu kuulus 12-14 kütidiviisi, üks soomusvägede korpus ja hulk üksikuid soomusbrigaade kokku umbes tuhande tankiga. See armeeüksus pidi andma pealöögi Leningradi suunast, vallutama Karjala Kannase ja suunduma seejärel Helsingi peale. 7. armee tegevust pidi toetama 8. armee, andes oma seitsme diviisi ja kahe soomusbrigaadiga abilöögi põhja pool Laadoga järve, et haarata Karjala Kannast kaitsvaid Soome üksusi seljatagant. Põhjas asunud 9. armee ülesandeks oli tungida läbi Kesk-Soome Botnia lahe rannikule, ning katkestada ühendusteed Rootsiga. Seda lööki pidi toetama 14. armee, kes pidi Jäämere rannikul ära lõikama läbi Petsamo sadama toimivad Soome ühendusteed välismaailmaga.

Vasakult: soome kindralmajor A. F. Airo, Karjala armee ju- hataja A. E. Heinrichs ja marssal C. G. E. Mannerheim.

Marssal Mannerheimi memuaaride andmetel ründas N. Liit Soomet kokku 45 diviisiga, kus oli kokku umbes 1 miljon meest. Tanke oli venelastel 3000, millest hävitati umbes 1600. Eriti aktiivne oli lennuvägi, kuhu kuulus ligi 2500 lennukit ja kelle tegutsemist soodustasid lähedal asuvad lennuväljad, ka Eestis asuvates baasides. Nimelt leiti esimesel sõjapäeval Helsingile sooritatud õhurünnaku ajal alla tulistatud vene lendurite taskutest eesti raha, mis tunnistas, et lennukid olid tulnud Eestis asunud baasidest. Sellega rikkus N. Liit Eestiga sõlmitud lepingut.

Soomlastel oli esialgu vastase tugevatele jõududele vastu panna ainult üheksa diviisi, kus oli kokku vaid 175.000 meest. Vähe oli suurtükke, Peaaegu täielikult puudusid soomusüksused. Tankitõrjeks kasutati õhutõrje 37-millimeetriseid automaatkahureid, mida samuti nappis. Olemasolevast 96-st lennukist oli suurem osa vananenud tüüpi. Sõja kestel suurenes lennukite arv 287-ni. Õhutõrje väeosades oli veelgi halvem, kuna olemasolevaid üksikuid õhutõrjepatareisid kasutati linnade ja eluliselt vajalike keskuste kaitseks. Puudus oli laskemoonast. Jalaväele jätkus seda vaid paariks kuuks, suurtükiväele aga vaid kolmeks nädalaks. Samal ajal olid Soome enda sõjatööstuse võimalused äärmiselt piiratud. Raskusi oli ka kütteõlidega.

Inglismaa ja Prantsusmaa kavandasid relvastatud interventsiooni Soome abistamiseks. Nende

57.000-meheline ekspeditsioonikorpus oli juba Inglismaa sadamates laevadele paigutatud, kuid Rootsi ja Norra valitsused keeldusid kategooriliselt ekspeditsioonivägede läbilaskmisest oma territooriumide kaudu. Vaatamata Soome valitsuse korduvatele palvetele jäi Rootsi ebasõbralik hoiak Soome suhtes püsima kuni Talvesõja lõpuni. Seetõttu jäi Soomel väga vajalik välisabi saamata.

Neis tingimustes kujunes soomlaste põhiprobleemiks maapiiride kaitsmine. Jõudude vahekorra tõttu oli seegi ülejõu käiv. Elavjõult ületasid Nõukogude relvajõud soomlasi umbes neli korda, suurtükiväe osas umbes 7-8 korda. Lennuväes oli vahekord üks kümne vastu, kuna soomusvägede osas polnud vahekord üldsegi võrreldav. Nõukogude väejuhatusel olid varuks 170 miljoni elanikuga suurriigi tohutud reservid 4 miljoni elanikuga väikese Soome vastu. Soomlastele läks appi palju eestlasi. Kuna talv oli väga külm ja Soome laht üleni kinni külmunud, võidi laht ületada suuskadel.

Soome sõdureile tuli kasuks külm ja lumine talv

Nõukogude väejuhatuse arvestuste kohaselt pidi Soome vallutatama paari nädalaga. Sellest lähtudes tehti väekoondistele ülesandeks liikuda juba esimesel lahingupäeval kogu rinde ulatuses 20-25 kilomeetrit edasi. Väejuhatuse optimismi jagas nähtavasti ka Nõukogude valitsus, kes veel enne tõelise olukorra selgumist mängis välja oma poliitilise kaardi. Nimelt teatas Moskva juba pealetungi teisel päeval ametlikult "Soome demokraatliku rahvavalitsuse" moodustamisest eesotsas soome tuntud kommunisti Otto Kuusineniga, kes alates 1918. aastast elas N. Liidus. 2. detsembril sõlmis Kuusise "valitsus" Balti eeskujul N. Liiduga vastastikuse abistamise pakti, täites sellega ka kõik Moskva territoriaalsed nõudmised.

Oletatavasti oli see samm mõeldud soomlaste üksmeele lõhestamiseks, kuid tegelikkus kujunes hoopiski vastupidiseks. 1. detsembril moodustatud Risto Ryti uus valitsus võis Helsingis tegutseda teadmises, et soome rahvas on üksmeelsem kui kunagi varem. Selle tõenduseks oli rahvaväe vapper ja meeleheitlik võitlus oma kodumaa eest, mis äratas imetlust kogu maailmas.

Olles veendunud, et N. Liiduga otsestes läbirääkimistes kokkuleppele jõuda pole võimalik, ning tundes võitluse ebavõrdsust, pöördus Ryti valitsus 4. detsembril 1939 abi saamiseks Rahvasteliidu poole, kes kutsus kokku liidu nõukogu ja täiskogu. N. Liit keeldus aga Genfi tulemast, väites, et temal ei ole Soome valitsusega (mõeldes Otto Kuusineni valitsust) mitte mingisuguseid konflikte. Samasuguse selgituse oli Moskva andnud ka teistele lepitajatele riikidele. Rahvasteliidu täiskogu otsusel mõisteti N. Liidu tegevus hukka ja ta heideti Rahvasteliidust välja. Soomele lubati nii materiaalset kui ka moraalset toetust.

Rahvasteliidu täiskogu koosolekul ilmnes aga suure kurioosumina, et Soome lähimad naabrid Rootsi, Norra ja Taani keeldusid kõigist N. Liidu vastu suunatud aktsioonidest, ega võtnud ka osa hääletusest N. Liidu väljaheitmise küsimuses.

Soomele tõttasid appi tuhanded vabatahtlikud paljudest riikidest, kellede arv ulatus 11.500 meheni. Otsesest abistamisest võtsid osa 26 riiki. Lennukite, tankide ja muu sõjavarustuse suurimaiks tarnijaiks olid Ameerika Ühendriigid, Prantsusmaa, Inglismaa, Itaalia, hispaania j.t. Samal ajal keelas president Roosevelt toorainete ja tööstusseadmete ekspordi N. Liitu ja andis Soomele 30 miljonit dollarit laenu.

Eesti rahvas elas vennasrahva võitlusele kaasa suure sümpaatia ja poolehoiuga. Kuigi propagandatalituse poolt saadud keelu kohaselt ei tohtinud eesti ajakirjandus kommenteerida Soome Talvesõda, ega teha mitte mingisugust kriitikat agressorist N. Liidu aadressil, tõttasid paljud eesti mehed valitsuse näilisest hoiakust hoolimata vabatahtlikena võitlevale Soome rahvale appi. Kokku võitles vennasrahva vägede koosseisus üle 2000 eesti vabatahtliku, kes täie mehisusega punaarmee rünnakuid tõrjudes tasusid Eesti Vabadussõjas soomlaste poolt meile osutatud abi eest meie auvõlga.

Suurele ülekaalule vaatamata ei suutnud Nõukogude 7. armee ettenähtud graafikut täita. 20-25 km läbimiseks kulus nõutud päeva asemel terve nädal. Jõudnud suure hilinemisega soomlaste kaitsepositsioonide ette, rauges pealetung hoopis. Tulemusteta jäid ka rünnakud soomlaste positsioonidele Taipala piirkonnas. Detsembri teisel poolel nurjus ka pealetung Viiburi suunas. Punaarmee ebaedu oli seda märkimisväärsem, et Soome peamistele positsioonidele olid suunatud kõik 7. armee 14 diviisi koos rohkearvuliste soomus- ja tehniliste väeosadega.

Pärast olukorra stabiliseerumist Karjala Kannasel elavnes sõjategevus Soome idapiiril, Laadoga järvest Põhja-Jäämereni. Siin rakendas Nõukogude pool sõjategevusse suuremad jõud, kui Soome kindralstaap olemasoleva teedevõrgu järgi oli arvestanud. Kuid ka Punaarmee juhtkonna arvestused osutusid ekslikeks. Laiadel teedeta aladel tekitas väekoondiste varustamine suuri raskusi. Pealegi ei saanud Punaarmee siin oma arvulist ja tehnilist ülekaalu maksma panna. Olles sunnitud kasutama hõredat teedevõrku, anti soomlastele tahtmatult võimalus pealetungivaid Nõukogude väeosi üksikult lüüa.

Detsembri teisel poolel läks soomlastel korda vaenlaste pealetung nii põhjas, kus nõukogude 14. armee ründas Petsamot, kui ka Kesk-Soomes ja Karjala Kannasel peatada. Kõikjal oli vaenlasele tekitatud suuri kaotusi nii elavjõus kui ka tehnikas. Samal ajal saadi rohkesti mitmesugust sõjasaaki, mis oli suureks abiks relvade, laskemoona ja varustuse täiendamisel. Soomlased kasutasid lahingutes edukalt "konesid" 5], millele venelastel polnud võrdset. Tuhanded nõukogude sõdurid külmusid 40 kraadises pakases surnuks.

Soomlaste edu jätkus ka jaanuaris. Laadoga järve põhjaranniku ja Syskyjärvi vahel piirati sisse 8. armee kaks soomusbrigaadidega tugevdatud eliitdiviisi, millest üks hävitati täielikult, teine aga jätkas piiramisrõngas vastupanu sõja lõpuni. Sama saatus tabas põhjas Nõukogude 54. diviisi, mis pääses hävingust vaid rahu sõlmimise tõttu.

Jaanuaris toimusid Nõukogude väejuhatuses ümberpaigutused ja sõjaväe ülemjuhatajaks sai K.Vorošilov. Karjala Kannasel asus vägesid juhatama marssal Timošenko, kes seni oli olnud rinde ülemjuhataja. Laadoga järve ja Jäämere vahel olev rinne anti marssal Sterni juhtida. Samaaegselt tugevdati väekoondisi kogu rinde ulatuses. Selle tulemusel jäid Leningradi, Moskva ja Volga sõjaväeringkonnad tegevväeosadest tühjaks. Neid oli veel vaid Balti riikidesse rajatud baasides. Uusi diviise Soome rindele tuli hakata vedama kaugemalt, isegi Siberist ja Kaug-Idast. See oli Nõukogude väejuhatusele üks kõige kriitilisemaid perioode kogu sõjategevuse vältel, kuna väikseimgi häire vägede kohaletoimetamisel võinuks põhjustada kogu ettevõtmise läbikukkumise.

Jaanuari lõpuks rakendati soomlaste vastu kokku 45 diviisi. Neist 25 diviisi Karjala Kannasel ja 20 diviisi idarindel. Tankide arvu suurendati 3000-ni, lennukite arv aga tõusis 1500-ni. 1. veebruaril Karjala Kannasel alanud pealetungil oli vastase jõud kahekordistunud, kuna soomlased olid oma räsitud diviise saanud täiendada vaid osaliselt. Nüüd oli jõudude suhteks: üks Nõukogude diviis soomlaste ühe pataljoni vastu. Väljastpoolt polnud abi loota, kuna Rootsi ei andnud luba Prantsuse ekspeditsioonivägede läbimarsiks. Oli täiesti mõistetav, et neis tingimustes pidi soomlaste kaitserinne Karjala Kannasel ülekaalus olevate Punaarmee üksuste tugevale survele järele andma. Märtsi algul tekkis kriitiline olukord Viiburist lääne pool, kus vastane üritas korduvalt üle tugevasti kinni külmunud Viiburi lahe ning Soome lahes olevatelt saartelt rünnata Soome mandriala.

Vahepeal olid Soome ja N. Liidu vahel alanud läbirääkimised. Nende toimumiseks tegi väga palju soome kirjanik Hella Wuolijoe, kes kasutas ära oma tutvust N. Liidu Stockholmi suursaadiku Aleksandra Kollontaiga. Samal ajal tõrjusid soomlased tagasi kõik Punaarmee ägedad rünnakud. Lõpuks oli Soome sunnitud tunnistama vaenlase ülekaalu ja 12. märtsi õhtul 1940. aastal kirjutati Moskvas alla rahuleping. 13. märtsil kell 11 päeval lõppes sõjategevus kõigil rinnetel, olles ühtekokku kestnud 105 päeva.

Tankide vastu kasutasid soomlased 37-mm õhutõrjesuurtükke

Sellest hoolimata olid Soome relvajõud täitnud üliraske ülesande. Peetud sõda läks ajalukku Talvesõja nime all. Täites oma kohustust kodumaa vastu kaotasid soomlased selles sõjas 24.923 inimest langenutena. Haavata sai 43.557 inimest. N. Liidu poolt avaldatud ametlikel andmetel kaotas Punaarmee Talvesõja lahingutes kokku 148.000 meest. Tegelikult arvatakse hukkunute arv ulatuvat 300.000 meheni, kuna haavatute arv oli veelgi suurem.

Sõlmitud rahulepingu kohaselt oli Soome sunnitud loovutama N. Liidule suure osa Karjalast, Viiburi, Käkisalmi ja Sortavala linna ning mereväebaasi Hankol. Pool miljonit elanikku olid sunnitud lahkuma oma kodudest ja asuma elama Soome. N. Liidule jäid ka Petsamo niklikaevandused

Kirde-Soomes.

Talvesõja lahingud näitasid ilmselgelt, et Punaarmee lahinguline ettevalmistus oli 1939. aastal sedavõrd nõrk, et see ei võimaldanud nii elavjõus kui ka tehnikas ülekaalus olevatel jõududel mõjule pääseda. Punaarmee juhtide unistus "välksõjast" sakslaste eeskujul varises kokku juba sõja esimestel päevadel. Kavatsetud lühike sõjaretk, mis pidi arvestuste kohaselt hõlmama nn. "kohaliku aktsioonina" vaid Leningradi sõjaväeringkonda, kujunes tegelikult kogu riiki kurnavaks sõjaks, mis sidus suure osa N. Liidu relvajõududest.

Soome tuli sellest sõjast välja kangelasrahvana. Hinnates Talvesõda sisuliselt, jääb kehtima tõde, et ainult niisugune rahvas väärib vabadust, kes on valmis seda ka kaitsma. Soome rahvas oli valmis oma vabadust kaitsma. Kuigi rahutingimused olid karmid, säilitas Soome oma iseseisvuse ja loobus sõlmimast N. Liiduga nn. vastastikuse abistamise pakti, mis sai saatuslikuks Balti riikidele, nende hulgas ka Eestile.

Stalini vallutusplaan *Groza*

"Groza" sai alguse ideest. Selle esimeseks etapiks oli Ukraina, Valgevene, Taga-Kaukaasia ja Kesk-Aasia vallutamine. Neile pidi järgnema kogu Euroopa vallutamine. Kui Mandri-Euroopa bolševiseeritud, pidi järg olema Briti impeeriumi käes. Selleks oli kõigepealt vaja teha sõjakäik Iraani ja Iraaki ning haarata seal olnud inglaste naftaallikad. Peale Euroopa mandririikide ja Briti impeeriumi purustamist oleks kogu Vanas Maailmas kehtinud kommunistlik nõukogude võim.

N. Liit oli hulga aastaid kogunud jõudu otsustavaks suurrünnakuks Euroopasse. Alates Austria ühendamisest 1938. aastal Saksamaaga, oli Stalin jälginud suure huviga natsionaalsotsialistliku Saksamaa tegutsemist Euroopas. Eriti rõõmustas teda Euroopa rahvaste vaenulik suhtumine Hitleri tegutsemisse. See võimaldas N. Liidu tulevast sõjaretke Euroopasse serveerida euroopa rahvaste "vabastamisena".

1939. aastal seisid Stalini ees kolm lahendamist vajavat küsimust, mis kõik olid tema peaeesmärgi - Euroopa vallutamisega seotud.

E s i t e k s - tuli teha kõik, et Hitler jätkaks sõda Prantsusmaa ja Inglimaa vastu;

T e i s e k s - tuli relvastuda ise, et Hitleri järel vallutada purustatud Euroopa;

K o l m a n d a k s - realiseerida võimalused, mis talle andis MRP.

1. septembril 1939, kui Saksamaa alustas sõjakäiku Poola vastu, oli Stalin teatanud, et alanud on Teine maailmasõda. Hitler seda siis veel ei teadnud. Tema jaoks oli see lokaalne sõda, mis võinuks ka sellega lõppeda. Ülekohus Versailles' eest oli tasutud.

3. septembril 1939 kuulutasid Inglismaa ja Prantsusmaa Saksamaale sõja, kuid ei alustanud seda. Kolm nädalat hiljem - 17. septembril alustas sõjakäiku Poola vastu Stalin, kes nägi asja aga hoopis teisiti: tema jaoks oli Hitler saakloom, kelle abiga on võimalik realiseerida surematu Lenini idee - teostada maailmarevolutsioon. Võime siinkohal küsida, miks Inglismaa ja Prantsumaa ei kuulutanud sõda N. Liidule, kes võrdselt Saksamaaga Poolat ründas? Vastuväited, et poolakad N. Liiduga ei sõdinud, kuulub demagoogia klassikasse. Kuid kes oli siiski sõja alustamises süüdi? Kas see, kes esimesena ründas, või see, kes õhutas ja selleks kõik tingimused lõi? Kas vee keemises on süüdi vesi, või see, kes paja alla tule tegi?

1939. a. sügisel tahtis Hitler saavutada läänerindel kiiret lahendust ja lootis sõjakäigu läänes lõpetada jõuluks. Samal ajal hellitati Berliinis lootust, saavutada kokkulepe Inglismaaga ja seepärast lükati Hitleri poolt kavandatud läänofensiiv üha edasi. Hitler mõistis, et Prantsusmaa ründamisel Belgia ja Hollandi erapooletust rikkudes oleks lõplik hoop leppimisvõimalustele lääneriikidega.

Stalini jaoks oli Poola vallutamine vaid murdosa tema põhieesmärgist. Ülejäänud Euroopa vallutamiseks tuli Saksamaa selleni viia. Kuid Hitler kõhkles. Ta polnud pikemaks sõjaks valmis. Selleks olid Saksamaa tooraine ressursid väga armetud. Naftat - sõja peamist toorainet - jätkus ainult paariks kuuks.

Siin tuli appi Stalin. Saksamaa suunas hakkasid veerema rong rongi järel, kus oli kõik sõjaks vajalik. Siinkohal oli Stalin korrektne. Kõik mida nõuti, seda saadeti. Nii kurtis Saksa sõjaväeatašee Moskvas, et neil on raskusi 9 mm padrunite tootmisega, kuna puudub vajalik liin. Üsna varsti saabus vastus: Venemaa tarnib puuduva liini ja ka veel 2000 pooletonnist lennukipommi, et nendega Inglismaa linnu pommitada.

Ajavahemikul 1. jaanuarist 1940 kuni 22. juunini 1941 saatis N. Liit Saksamaale:
1 500 000 tonni teravilja;
100 000 tonni puuvilla lõhkeaine valmistamiseks;
2 000 000 tonni naftat;
1 500 000 tihumeetrit puitu;
280 000 tonni margariini;
420 000 tonni kroomi;
1 200 000 tonni valtsmetalli
2 700 000 tonni värvilist metalli;
30 000 tonni toorkautšukit;

Palju sõjaks vajalikku oli N. Liit saatnud Saksamaale juba enne 1. jaanuarit 1940. Selle sõbraliku koostöö tulemusel oli Hitler 9. maiks 1940 sõjakäiguks läände valmis. Ta vallutas üksteise järel Belgia, Hollandi, Taani ja Norra. Prantsusmaa palus vaherahu. Stalin rõõmustas. Molotov ütles otse välja:

"Me soovime Saksamaale täielikku edu ta kaitseürituses."

17. juunil 1940 saatis Saksa saadik Schulenburg Moskvast Saksa Välisministeeriumile telegrammi, kus ta teatas: 6)

„Molotov kutsus mind täna õhtul oma kabinetti ja andis mulle üle Nõukogude Valitsuse kõige soojemad õnnitlused Saksa relvajõudude silmapaistva edu puhul. Edasi informeeris Molotov mind nõukogude tegevusest Balti riikide suhtes, viidates ajalehtedes avaldatud põhjendustele, lisas ta, et on vaja teha lõpp Inglise ja Prantsuse kõigile intriigidele, mis püüavad külvata Baltimaades umbusku ja ebakõlasid NSV Liidu ja Saksamaa vahel.“ 7)

Saksa ajaloolane Herbert Michael ning kindralid-ajaloolased Walter Bogath ja Walter Warlimont on avaldanud arvamust, et nende maade vallutamine oli Hitleri hetkesähvatuse mõjul toimunud tegevus ning et sündmused arenesid juhuslikult ja läbimõtlematult. Kuid nad jätavad märkimata, et Hitleri poolt alustatud, aga ka edaspidise sõjategevuse dirigeerija rollis oli vähenähtav Josif Stalin. Kuid üheks nende riikide okupeerimise põhjuseks oli ka lääneliitlaste ja N. Liidu poolt kavandatud Saksamaa ründamise kava.

Marssal Mannerheim

Marssal Mannerheimi arhiiv

Soome ohvitser **Vilhau Tahvanainen** valdas mitut keelt, oli Soome luureagent ja erikuller, kes täitis marssal Mannerheimi eriülesandeid. Ta tegi Mannerheimi käsul koopiad kõigist hangitud luureandmetest ja tähtsatest dokumentidest, mis hiljem tema valdusse jäid.

Soome president **Paasikivi**, kes 1945. aastal jättis Soome edasise saatuse Nõukogude Liidu otsustada, nõudis Vilhau Tahvanaiselt surmaähvardusel, et see ei publitseeriks neid N. Liitu rängalt süüdistavaid materjale, ega reedaks nende olemasolu mitte kellelegi. Nii ei saanud Tahvananinen neid materjale avalikustada ja andis need edasi autoriteetsele ning usaldusväärsele ohvitserile **V. O. Oramale**, soovitades, et see need esimesel võimalusel avaldaks.

Kuid ka Oramal ei õnnestunud tollal Soomes valitsenud poliitilistes tingimustes Mannerheimi sõjalisi luurematerjale publitseerida, kuna Paasikivi järglane Urho Kaleva Kekkonen oli väidetavalt seotud KGB-ga, kelle eestvedamisel loodi Soomes 160-st KGB agendist koosnev spionaaživõrk. Nii oli ka Orama sunnitud oma kõrge ea ja halva tervise tõttu need materjalid omakorda edasi andma erumajor **Hautamäkile**, kes nende publitseerimisega tegeles.

Soome marssal Mannerheimi poolt kogutud luureandmete põhjal oli N. Liidul 1940. aastal olemas järgmine tegevuskava:

Lääneriikide vaikival nõusolekul pidi Punaarmee 1940. aasta märtsis okupeerima ja annekteerima Soome. Balti riigid pidi Nõukogude Liit okupeerima ja annekteerima hiljemalt 1940. aasta maikuu lõpuks.

1940 kevadel pidi Prantsusmaa koos Hollandi ja Belgia vägedega alustama sõjategevust Saksamaa vastu. Samal ajal pidi toimuma Inglise-Prantsuse invasioon Norrasse ja sealt edasi Taani ning Lõuna-Rootsi, kus oli ette nähtud luua Saksamaa vastu alustatava sõja

lõunarinne.

Jugoslaavia pidi ründama Saksamaad "Böömi hobuseraua" kaudu, mida tõendasid 1940. aastal La Charités Prantsuse kindralstaabis sakslaste kätte saagiks langenud dokumendikaustad.

9. märtsil 1940 saatis Saksa välisasjade minister von Ribbentrop marssal Mannerheimile ametliku kirja, mis kandis riigimarssal H. Göringi ja von Ribbentropi allkirja. Selle Mannerheimi arhiivi säilikuna K/8/24 signeeritud dokumendi sisu oli järgmine:

Soome marssalile C. G. E. Mannerheimile

Saksa Riigi valitsus andis 07.03.40 selle kohta informatsiooni, et eksisteerib Saksamaa vastu suunatud Inglise - Vene rünnakuplaan, mis näeb ette invasiooni Balti riikides ja Skandinaavias. Saksa valitsus ei taha oodata, kuni see plaan realiseerub. Ta ei ole mingil juhul nõus sellega, et sõjalised operatsioonid kanduksid Saksa Riigi territooriumile.

Inglise-Prantsuse invasiooni ennetamiseks ja Norra ning Taani okupeerimise takistamiseks rakendab Saksamaa preventiivseid abinõusid. Kui Vene sõjaväed peaksid Botnia lahest (Põhjalahest) alustama rünnakut Soomele ja Rootsi rannikule, okupeerivad Saksa sõjajõud Norra ja Taani. Saksa õhujõud alustavad niisugusel juhul ka otsemaid õhurünnakuid nende Soome territooriumi osadele, kust Vene vägede pealetung lähtub.

Kui Soome soovib Vene vägedele vastupanu osutamisel Saksa vägedelt abi, peab ta Saksa valitsusele esitama järelpärimise, kas viimane on õhujõududega toetamisega nõus. Saksa valitsus palub õhujõudude toetuse soovist teatada otse Riigi välisasjade ministrile.

Berlin, 02. 04. 1940

Hermann Göring
riigimarssal

J. von Ribbentrop
Saksa Riigi välisasjade minister

Sellele dokumendile olid lisatud järgmised materjalid:

Fotokoopia Stalini ja Churchilli allkirjadega varustatud sõjalisest salalepingust 15. oktoobrist 1939. Sinna juurde kuuluvad dokumendi realiseerimise plaanid;

Skandinaavia aerofotod strateegilist ja taktikalist laadi märkmetega Inglise ja Prantsuse vägede põhja poolt Saksa Riigi piiride poole plaanitavate sõjalis-operatiivsete liikumiste kohta;

Lääne ja Ida ühise, Saksa Riigi vastu kavatsetava sõja organiseerimise ning teostamise selgitus. Dokumendi juurde on lisatud järgmised skeemid:

aerofoto koopia liitlaste operatiivplaanide kohta Norras;

skeem kaardil Saksa Riigi neljal rindel sõjalisse haardesse võtmise kava kohta; *(Põhjarindel, Lääne-Prantsusmaa ja Belgia-Hollandi rindel, Jugoslaavia rindel Balkani poolsaarel ja Nõukogude Vene pearindel).*

Pärast seda, kui Nõukogude Liit on Soome okupeerinud ja Briti-Prantsuse ekspeditsiooniväed Norra, Taani ning Lõuna-Rootsi hõivanud, koostab ühine kindralstaap alljärgnevas järjestuses toimuvate ühiste ofensiivpealetungide ajaplaani:

Inglise ekspeditsiooniarmee üksused Põhja-Prantsusmaal marsivad koos Prantsuse armeega Belgiast läbi ja asuvad siis Reini rindel rünnakule. Samal ajal alustavad Vene väed Tšehhoslovakkiast ja Poolast pealetungi. Hollandi ja Belgia on lubanud osaleda selles ühises, Saksa Riigi vastu suunatud ofensiivis.

Inglismaa ja Prantsusmaa merejõud isoleerivad Saksa sõjalaevastiku, tõkestades põhjapoolse Põhjamere ja Doveri ning Calais' harukanali kuni Saksa armee kahjutuks tegemiseni.

Peamine rünnak Saksamaale tuleb plaani järgi Skandinaaviast Taani ja Baltikumi kaudu. Operatsioonide kindralstaap jääb Pariisi, kus ta otsekohe tegevust alustab.

Prantsuse ja Inglise õhujõudude ühine kindralstaap moodustab otsekohe koos Nõukogude Vene õhujõudude kindralstaabiga töörühma, mille operatiivseks eesmärgiks on anda Saksa õhujõududele hävitav löök, et seejärel ühiselt alustada maismaaoperatsioone.

Kokkuleppes kirjapandud klausel Soome võimaliku abistamise kohta põhineb 1939. aasta suvel Krimmi salakohtumisel saavutatud Churchilli ja Stalini omavahelisel sobimusel (Inglise Norra invasioon).

Sõjalisele salaleppele on Nõukogude vene kindralstaabi nõudmisel lisatud merekaardid, kus on märgitud Norra vetes asuvad miiniväljad. *Royal Navi* alustab Norra vete mineerimist 5.-6.

aprillil 1940. Lisatud kaart tähistab oma merejõudude jaoks miinidest vabaks jäetud veeteid.

Mannerheimi salateenistuse andmetel oli Briti admiraliteet kinnitanud oma valmisolekut NSV Liiduga 15. okt. 1939 sõlmitud kokkulepete täitmiseks ning andnud nõusoleku Soome annekteerimiseks N. Liidu poolt, mis pidi algama 15. mail 1940.

Briti admiraliteet ja Inglise valitsus olid Norra ja Taani okupeerimise tähtajaks määranud 14 -15. mai 1940. Sündmuste edasise arengu käigus otsustati see tähtaeg tuua 1940. aasta märtsi keskele. Tegelikult aga pidi operatsioon algama 8. - 10. aprillil 1940. Briti-Prantsuse invasioonikavad nägid veel ette Lõuna-Rootsi okupeerimise koos Göteborgi linnaga. Merel oli Briti admiraliteedil kavas kuningliku laevastiku abil sulgeda Saksa sõjalaevadele Põhjameri, Skagerrak ja Kattegat.

Kuid Hitler nurjas need lääneriikide ja N. Liidu rünnakuplaanid, andes käsu välksõjakäikude alustamiseks, et päästa Saksamaa ja Euroopa punase teerulliga lömastamisest. 9. aprillil andis Hitler käsu operatsiooniks "*Weserübung*" (Taani ja Norra sõjakäiguks) ja alustas 8. mail 1940 läänes ohtlikku sõda kahel rindel. Samal ajal kui Wehrmacht võitles Norras, alustas Hitler 10. mail 1940 sõda Prantsumaa vastu.

Mõlemad Saksamaa poolt alustatud välksõjad ajasid nurja N. Liidu ja lääneliitlaste Saksamaa ründamise plaanid ja Nõukogude ning liitlaste sõjaline alians oli sunnitud muutma oma Saksamaa alistamise strateegilist kava.

Pärast Prantsusmaa alistumist ning Norras ja Taanis maabunud Briti-Prantsuse ekspeditsioonikorpuse tagasilöömist ja nende maade hõivamist sakslaste poolt, pidi Saksa sõjajõududele 1941. aasta juulikuu esimese dekaadi jooksul andma sõjalise pealöögi punaarmee, mis oli vahepeal oma relvajõude oluliselt suurendanud.

Stalin kavandas Jugoslaavia sakslaste vastase mässu ajal kasutada Jugoslaavia sõjaväge eelsoojendusena Saksa jõudude edasiseks killustamiseks. See sundis Saksa juhtkonda hädaohu pareerimiseks alustama Jugoslaavia vastu Balkani sõjakäiku ning astuma vastu Kreekasse tunginud N. Liiduga liidus olevatele Inglise vägedele. Stalin oli arvestanud serblaste kauakestvat sõjalist vastupanu, millega ta aga eksis.

Teatavasti avalikustas Inglismaa Nõukogude Liiduga 12. juulil 1941 ja 26. mail 1942 sõlmitud kokkulepped ning lepingud, tehes teatavaks, et Inglismaa poliitiline ja sõjaline koostöö Nõukogude Liiduga oli Saksamaa ja Nõukogude Liidu lepingute (MRP) sõlmimise ajal juba olemas, kuigi lepingute tekstid seda selgesõnaliselt - *expressis verbis* - keelasid.

Samal ajal püüdis aga N. Liit igati õigustada oma liitu hitlerliku Saksamaaga, kiitis Saksamaa vallutusi Euroopas ja manas lääneliitlasi Saksamaa ründamise kavatsuste pärast. 29. märtsil 1940 toimunud NSV Liidu Ülemnõukogu istungil peetud ettekandes ütles V. Molotov:

"Rahvusvahelise elu viimaseid sündmusi on vaja vaadelda esmajoones lähtudes sellest sõjast, mis algas Kesk-Euroopas möödunud sügisel. On teada, et Saksamaa poolt juba möödunud aasta lõpul väljendatud rahupüüde lükkasid Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused tagasi. Tuues ettekäändeks oma kohustuse täitmise Poola ees, kuulutasid nad Saksamaale sõja. Nüüd on eriti selgesti näha, kui kauged on nende suurriikide valitsuste tegelikud eesmärgid lagunenud Poola või Tšehhoslovakkia huvidest. Seda on näha juba asjaolust, et Inglismaa ja Prantsusmaa valitsus on kuulutanud oma eesmärkideks Saksamaa purukslöömise ja killustamise, kuigi neid eesmärke varjatakse rahvamasside eest ikka veel "demokraatlike" maade ja rahvaste "õiguste" kaitsmise loosungitega.

Kuna Nõukogude Liit ei tahtnud saada Inglismaa ja Prantsusmaa käsilaseks selle imperialistliku poliitika elluviimisel Saksamaa vastu, on nende seisukohad Nõukogude Liidu vastu muutunud veelgi vaenulikumaks, tõendades ilmekalt, kui sügavad klassijuured on imperialistide vaenulikul poliitikal sotsialistliku riigi vastu."

Miks varjas N. Liit koostööd lääneliitlastega? Kas sellise kahepalgelise käitumise tagamõtteks oli Stalini soov, et Hitler alustaks sõjategevust lääneliitlaste vastu, mis võimaldaks tal käivitada rünnakuplaani *Groza*?

Kui Saksamaa alustas Belgia, Hollandi, Taani ja Norra vallutamist, imestas tollane Inglise peaminister Churchill - luure ja terve mõistus ütlevad: Stalin pole ometi idioot, et mitte kasutada võimalust ja anda Hitlerile löök selja tagant. Kuid Stalin vaikis. Rünnakukäsk jäi ära. Miks?

Hitleri kohtumine Mannerheimiga

Vasakult: marssal Mannerheim, Hitler ja Soome president Ryti.

1942. aasta juunis külastas Hitler Soomet. 4. juunil Himmolas toimunud kohtumisel marssal Mannerheimi ja president Rytiga pidas Hitler Nõukogude sõjaplaanide ettevalmistusi paljastava kõne. Nii Hitleri kõne kui tema mõttevahetused marssal Mannerheimiga filmiti ning salvestati ja lindistused paigutati Soome raadio arhiivi. Pärast Soome kapituleerumist loodud Nõukogude Kontrollnõukogu toimetas aga need filmid ja lindistused Moskvasse. Saksa Televisiooni ZDF arhiivis on säilinud neist vaid üksikud fragmendid. Marssal Mannerheim on oma memuaarides järeltulevate põlvkondade jaoks kirja pannud tema salongvagunis 4. juunil 1942 Immolas Hitleriga toimunud kõneluse ükskasju.

Mannerheimi märkmed

Feldmarssal Mannerheim on oma vestlusest Hitleriga 4. juunil 1942 Immolas teinud märkmeid ja kirja pannud järgmist:

Hitler väljendas kahetsust, et ta 1939-40. aasta Talvesõja ajal ei saanud Soomele appi tulla, kuna tal oli 1939. aasta paktiga venelaste suhtes kohustusi. Sekkumine Soome poolel oleks tähendanud Saksamaa jaoks sõda kahel rindel, milleks ta aga ei olnud nii sõjaliselt kui relvastuselt valmis, kuna oli Prantsuse ja Norra sõjakäikudega hõivatud.

Hitler ütles, et põhjuseks, miks Wehrmacht ei saanud pärast Prantsusmaa sõjakuulutust (03.09.39) vastata sellele rünnakuga lääne suunas, oli halb talveilm. Wehrmachti sõjavarustus olevat mõeldud eelkõige suviseks sõjapidamiseks. Saksamaa olevat alati olnud seisukohal, et Saksa relvajõud ei ole valmis sõjapidamiseks talvel. Saksa relvad olevat sobivad kasutamiseks ainult suvetingimustes, siis olevat need suurepärased. Saksa soomukeid polevat kunagi testitud talvetingimustes.

Itaalia sõttaastumist ja tema nigelaid saavutusi pidas Hitler suureks õnnetuseks. Mussolini Põhja-Aafrika sõjakäikude pärast oli Saksamaa sunnitud oma väekoondisi neisse regioonidesse paigutama. See aga viis soomusüksuste ja õhujõudude killustamiseni, ning seda ajal, mil idas oli alanud bolševistlike vägede koondumine ja vaja oleks olnud kõik Saksa jõud nende vastu suunata.

Hitleri sõnul tundis Saksa juhtkond suurt rahutust üha selgemalt ilmnevate Nõukogude Balkani-suunaliste taotluste pärast, mille tõttu Saksamaa kaitsemajanduse jaoks elulise tähtsusega Rumeenia naftaväljad Ploesti piirkonnas jäid pidevalt ohustatud tsooni. Hitler ütles, et ilma Rumeenia naftata ei saa Saksamaa sõdida. Saksamaa vajavat aastas 4 kuni 5 miljonit tonni naftat. Naftaväljade kaitseks Rumeenias olevat olnud aga vaid naeruväärselt väikesed õppepataljonid ja Punaarmee poolt ähvardavast kallaletungist hoolimata olevat Rumeenia valitsus viivitanud kaua Saksa Riigi valitsuse poole pöördumisega.

Hitler väitis, et Saksamaa ei oleks 1940. aastal suutnud peatada Nõukogude vägede pealetungi, ega olnud mingil moel võimeline tõrjeabinõusid edukalt rakendama. Et olla suuteline vastu astuma venelaste väljapressimistele Soome küsimuses, oli igal juhul vaja aega võita.

Molotov olevat Hitlerile väitnud, et Nõukogude Liit tundvat end Soome poolt ohustatuna. Ta nõudnud Hitlerilt, et sakslased soostuksid andma Nõukogude Liidule tegutsemisvabaduse (annaks nõusoleku Soome annekteerimiseks), millest Hitler oli keeldunud.

Riigikantsler ütles, et pealetung itta olevat Saksamaa jaoks olnud ainuke väljapääs. Isegi kui ta oleks Punaarmee relvastuse kohta omanud paremat informatsiooni, jäänuks ta - kuigi raske südamega - oma otsuse juurde. Hitleri jaoks olevat venelaste ootamatult tohutu suur sõjapotentsiaal olnud väga ebameeldiv üllatus. Kui keegi temale, Hitlerile, oleks siis öelnud, et Nõukogude Liidul on 25 000 tanki, oleks ta selle informatsiooni edastajat pidanud hullumeelseks.

Kuula Hitleri Mannerheimi külastust soome keeles

Miks Stalini plaan *Groza* ei käivitunud?

Stalin polnud avantürist, nagu seda olid Lenin ja Hitler. Ta kaalus põhjalikult iga oma sammu. Ja põhjusi Saksamaa mitteründamiseks oli mitu.

Esiteks oli teostamata kogu Molotov-Ribbentropi paktis lubatu. Balti riikides olid küll N. Liidu baasid, kuid need riigid olid veel iseseisvad ja neil oli oma sõjavägi. Soomlaste vastu peetud Talvesõda ei toimunud nii nagu vaja. Vallutati küll Viiburi ja Karjala kannas, aga Soomet N. Liiduga liita ei suudetud. See oli täiesti ootamatu. Pealegi sai soomlastega sõdides Stalinile selgeks, et punaarmee sellise tasemega Euroopas revolutsiooni ei tee. Selleks oli armee ettevalmistus poolik.

17. juunil 1940, kui Prantsuse väed olid puruks löödud ja riik palus vaherahu, kutsus Molotov Saksa suursaadiku krahv Schulenburgi Kremlisse ja õnnitles teda hiilgava võidu puhul. Samuti informeeris ta suursaadikut alanud Baltimaade anšlussist. Algas "Groza" neljas etapp, kus vastavalt MRP kokkuleppele hõivas Stalin Eesti, Läti, Leedu ja Bessaraabia.

Balti riikide valitsused ja ülemjuhatus olid jälginud ärevusega sõjategevust Poolas ja Soomes ning tulnud seal toimunu põhjal kohutavale järeldusele: Punaarmee ei hinda ohvrite suurust ja on võimeline täitma ka võimatuna näivaid käske. Kui Stalin on otsustanud, siis hävitab Punaarmee kelle tahes, kandes seejuures ükskõik kui suuri kaotusi. Stalini käsk täidetakse ükskõik milliste ohvrite hinnaga. Kõige selle põhjal tulid Balti riikide valitsused järeldusele, et vastupanu on mõttetu. Ja need kolm väikeriiki alistusid ilma ühegi püssipauguta.

Okupeerinud Bessaraabia, hõivas Stalin ka Ees-Karpaatias Rumeeniale kuulunud Bukoviina ja see oli juba täiesti midagi uut, mis tekitas Saksamaal ärevust. Sellest polnud MRP salalepingus üldsegi juttu. 27. juunil 1940 esitas Stalin Rumeeniale ultimaatumi ja andis talle 12 tundi mõtlemisaega. Samal ajal möirgasid aga N. Liidu hiigelarmee tankid juba Rumeenia idapiiril ja Bukoviina alade rahvas põgenes läände. Moskva informeeris ultimaatumist ka Saksa suursaadik Schulenburgi, kes teavitas sellest Ribbentropi ja Hitlerit.

Ja alles nüüd hakkas Hitler taipama, kuigi ähmaselt, mis on toimumas ja on juba toimunud. Bukoviinast Rumeenia õliväljadeni oli tankidel vaid mõne tunni tee. Rumeenia nafta oli aga Saksamaa elumahl. Hitler nägi toimumas lööki otse Reichi südamesse. Hiljem on Hitleri lähikondlased rääkinud, et kui Führer oli pilgu kaardile heitnud, pärlendanud ta otsmikul hirmuhigi pisarad. Alles äsja, kohe peale Prantsumaa alistumist, oli Hitler langetanud otsuse vähendada Saksamaa maajõude 35 diviisi võrra - 155 diviisilt 120 diviisini. Ta oli lugenud sõja Saksamaa jaoks lõppenuks.

Mõnede ajaloolaste andmetel olevat Hitler rahu korral olnud nõus isegi oma väed Prantsusmaalt, Hollandist, Belgiast, Taanist ja Luksemburgist välja tõmbama ning tunnustama nende riikide iseseisvust. Hitler olevat nõudnud oma õigust vaid Saksamaa põlistele aladele - Elassile, Poola poolt okupeeritud alale ja Böömimaale.

Veel oli võimalus maailm lähenevast ohust päästa.

Stalin valmistub rünnakuks

Vaatamata Stalini peas kumavatele Euroopa vallutusplaanidele ning sellele, et mitte üheski N. Liidu sõjaväemäärustikus ei räägitud riigi kaitsmisest vaid ainult pealetungist, oldi kolmekümnendatel aastatel siiski mingil määral mõeldud ka riigi piiride kaitsele. Endine Vene-Poola piir oli üsna võimsalt kaitstud. Piirile oli rajatud 30 kindlustatud rajooni (KR). Igas KR-is oli oma staap ja komandopunkt. Selle tulejõud vastas korpusele. Kaitse sügavuseks oli 30 kuni 50 kilomeetrit. KR-is oli hulgaliselt raudbetoonist kaitserajatisi, maa-aluseid ladusid, tunneleid, elektrijaamu, haiglaid, sööklaid, oma veevarustus, sidekeskused, vaatluspunktid ja isegi oma punanurgad - lenkomnatad. Iga KR võis ka vaenlase poolt ümber piiratuna iseseisvalt sõda pidada. KR-ide vahel olid vahekäigud, milliseid sai kiiresti mineerida või paigutada sinna kaitserajatisi ja väeosi.

KR-i ülesandeks oli takistada ründava vaenlase kiiret edasiliikumist. Selle ees olid miiniväljad, laskepesad ja mitmesugused tõkked. Olid ka meeskonnad, kes vajadusel võisid

kiiresti õhkida tunnelid, veevärgid, elektrijaamad, sillad ja muud rajatised, et tekitada KR-i ründajale ootamatusi ja takistada selle kiiret edasiliikumist.

Soome Talvesõjas oli soomlastel peakaitseliin viidud 40 - 60 kilomeetri sügavusse. Selle maa läbimiseks kulus punavägedel 25 päeva. Poola ja Balti riikide vallutamine andis N. Liidul võimaluse luua kaitsesüsteem sügavuseks 200 - 300 kilomeetrit. See olnuks ideaalne kaitse. Kuid mis tegi Stalin?

1939. aastal, peale Molotov-Ribbentropi pakti sõlmimist, andis kindralstaap KR-ide juhtkondadele käsu, mille sisu võib kokku võtta nelja punktiga:

Kõik kaitserajatised (KR-id) hävitada. Õhkijate komandod ära viia, miiniväljad demonteerida ja kaitsetõkked maha võtta;

Uutel vallutatud aladel kaitseehitisi mitte rajada;

Punaarmee peajõud viia otse piirile. Nende ette kaitseehitisi mitte rajada.

Alustada lennuväljade ja teedevõrgu rajamist Lääne-Ukrainas ja Valgevenes;

KR-ide likvideerimist põhjendati nende mittevastavusega kaasaja sõjapidamise nõuetele ja et nende asemele rajatakse uued kaitserajatised.

Kartuses, et maa võib langeda vaenlase kätte, olid Valgevenes, Ukrainas ja Leningradi oblastis loodud partisanide grupeeringud. Partisanide jaoks olid loodud salajased baasid, konspiratiivkorterid, oma sidesüsteemid. Olid isegi koolid nende koolitamiseks. Ja äkki, pärast 1939. aasta augustit kõik baasid likvideeriti ning koolid saadeti laiali.

Mida see kõik tähendas? Vastus saab olla vaid üks - kui ei mõelda kaitsele, siis mõeldakse rünnakule, mis kindlasti toimub ja mille edu on garanteeritud. Stalin ja tema kindralid olid rünnaku edus ja oma üleolekus täielikult veendunud. Kuna selleks oli väed vaja viia otse piirile, siis seal olnud kaitserajatised ning miiniväljad oleksid vaid seganud. Pealegi oli piiri äärde vaja ehitada lennuvälju ja teid, et tagada ründavate vägede varustamine nende kiirel edasiliikumisel.

Euroopa "vabastamiseks" oli vaja relvi

Stalin mõistis, et ilma armeed relvastamata pole sõjakäik läände võimalik. Oli vaja relvastust, mis on kasutatav Euroopa tingimustes ja ületaks tulejõult rünnatavaid. Relvade tootmiseks olid N. Liidul olemas kõik vajalikud tingimused. Riigi kasutada olid tolle aja kohta suurimad nafta, kivisöe, raua ja värviliste metallide maardlad. Vajalike ressursside saamiseks müüdi maha kõik, mida müüa andis. Ekspordiks läksid mets, kivisüsi, nafta, nikkel. Maha müüdi ka kunstiteosed, kirikute ja kloostrite varad ning imperaatorite kallikivid. Relvi võimaldas odavalt toota ka kolhoosidelt tasuta saadud (loe: ära võetud) toiduained.

Tanke, lennukeid ja suurtükke aitasid toota välismaa parimad relvaspetsialistid. Lääne suurriikide hulgas leidus lahkeid toetajaid nii laenude andmisel kui tipptehnoloogia tarnimisel. Lääne abiga ehitati Venemaale Euroopa suurimad tanki-, lennuki- ja autotehased, elektrijaamad ja veel palju muud, mis oli vaja kõigi sõjaks vajaliku tootmisel.

Harkovi tankitehas laskis päevas välja 22 tanki. 1939. aastal oli Nõukogude Liidul **25.000** tanki ja tanketti. Sama ajal oli Teise maailmasõja puhkemise eel USA-l, Jaapanil, Suurbritannial, Prantsusmaal, Itaalial ja Saksamaal kokku umbes **11.500** tanki.

Ülaltoodust on näha, et end "rahu kantsiks" reklaaminud N. Liidul oli üle kahe korra rohkem tanke ja tankette, kui kui kogu maailma suurriikidel kokku. Ülejäänud väikeriikidel oli neid kalleid masinaid väga piiratud arvul. On raske mõista, milleks vajas Stalin oma sotsialistliku kodumaa kaitseks sellisel tohutul hulgal tanke?

N. Liidus toodetud relvad olid muu toodanguga võrreldes head, paljud nende hulgas isegi maailma parimad. Nõukogude tank BT-7 oli võimeline arendama kiirust kuni 30 km/h. Headel teedel heitis tank lindid ja arendas ratastel kiirust kuni 86 km/h. Mitte ühegi teise maa tank sellise kiiruseni ei jõudnud.

Tõeliseks imeks oli tank A-20. Täht "A" tähistas, et see oli mõeldud kasutamiseks autostraadil. Tank oli nõrgalt soomustatud, kuid väga kiire. N. Liidus polnud sel ajal mitte ühtegi sellist teed, mida oleks võinud autostraadiks nimetada. Tekkib küsimus - milleks oli Stalinil vaja selliseid tanke, mida oma maa kaitseks kasutada ei saa?

Ka lõi lennukikonstruktor Antonov lendava tanki A-40, mis oli mõeldud dessandi toimetamiseks vaenlase tagalasse. Tank oli varustatud tiibade ja sabatüüriga, mis sai peale

maandumist maha jätta.

N. Liidu üheks võimsamaks tankiks aastatel 1939-1941. oli hiidtank T-35. Selle kaal oli 50 tonni ja soomuse paksus 80 mm. Tankil oli kolm torni ja relvadeks mitu ja kuulipildujat. Tank arendas kiirust kuni 30 km/h.

Võrdluseks võib tuua Prantsuse tanki Renault FT-17, mis oli Prantsuse armee relvastuses ja mille sünniaasta oli 1917. Need tankid olid kasutusel ka Rumeenia, mitme teise riigi ja ka Eesti armees. FT-17 kaalus 6 tonni. Selle soomuskate oli 18-20 mm ja relvadeks oli üks 37 mm lühikese rauaga kahur või 8 mm kuulipilduja. Tank arendas kiirust vaid kuni 8-9 km/h.

Lennukeid ehitati N. Liidus seeriaviisiliselt alates 1923. aastast ja venelaste endi poolt antud andmetel oli 1. septembriks 1939 toodetud kokku 28 760 sõjalennukit. Eelpool mainitud kuuel suurriigil oli kokku vaid 14 250 sõjalennukit.

Seega oli sõja puhkedes N. Liidul üle kahe korra rohkem lennukeid, kui kõigil suurriikidel kokku. On ilmselge, et sellist üüritut relvastust ei vajatud hoopiski mitte oma "sotsialistliku isamaa" kaitseks, vaid millekski muuks.

1936. aastal loodi Saksamaal õhudessantüksused, kus 1939. aastal oli 4000 meest. Stalinil oli selleks ajaks õhudessantvägedes üks miljon meest. 1941. a. moodustati N. Liidus kümme õhudessantvägede korpust. Lääneriikides polnud sel ajal ühtegi õhudessantväelast. Mitte ükski nõukogude ajaloolane pole seni püüdnud selgitada, miks oli N. Liidul vaja 10 õhudessantvägede korpust?

Omaette relvaliigi moodustasid N. Liidus plaanerid. Konstruktor Antonov lõi võimsa transportplaaneri, millega sai vaenlase tagalasse viia mitte ainult elavjõudu, vaid ka kahureid ja isegi tanke. 1939. aastaks oli plaaneritel lendama õpetatud 30 tuhat meest. 1940. aasta suvel demonstreeriti õhujõudude näitusel plaaneritest "rongi", kus üks lennuk vedas 11 plaanerit.

1941. aastal alustas N. Liit plaanerite masstootmist. Kuna neid talvetingimustes polnud võimalik väljas, lageda taeva all hoida, võis järeldada, et neid hakatakse kasutama veel samal suvel. Ka kõige asjatundmatule on mõistetav, et plaanerid ei saa kasutada kaitsesõjas. Neid saab kasutada vaid täieliku ülekaalu puhul õhus elavjõu ja varustuse transportimiseks vaenlase tagalasse.

Rumeenia vallutamine kukkus läbi

Juba 1940. aastal teatas Saksa luure Hitlerile Nõukogude vägede massilisest koondamisest Rumeenia ja Bulgaaria piirile ja nende luurevõrkude rajamisest Belgradis ning Ateenas. Seejärel algasid N. Liidu otsesed süüdistused ja provokatsioonid Rumeenia vastu, mis olid analoogsed Eesti ja Soome piiridel toimunuga. Kolm nõukogude soomusdiviisi pidasid õppusi otse Rumeenia piiril. Piiriäärsetele lennuväljadele oli koondatud suurel arvul raskepommitajaid ja hävitajaid.

Vägede juurdevool aga jätkus. Juurde toodi üha uusi laskurdiviise, nende hulgas ka mägilaskurdiviise. Otse Rumeenia piirile sadas taevast alla tuhandeid parašütiste. Rumeenia territoriaalvete piiril seisis ümbritsetuna ristlejatest ja miinilaevadest Musta mere üks suurimaid lahingulaevu "Pariisi Kommuun". Nõukogude press teatas pidevalt intsidentides Rumeenia piiril ja et Rumeenia tahtvat taastada Lõuna-Ukrainas mõisnike ja kapitalistide võimu.

1940. aasta septembris avastas Saksa luure, et Belostoki platsdarmil koondab Punaarmee suuri jõude. Seal ehitatakse uusi lennuvälju. Töötavad kõikide väeliikide staabid. Sakslaste luure tegi õhufotosid, kogus teateid, hankis dokumente. Andmed näitasid, et Belostoki platsdarmil ja Lwovi alla koondunud ei ole midagi muud, kui peatselt pealetungi alustav armee. Iga hetk oli oodata Punaarmee lööki.

Hitlerile ja kogu Reichi juhtkonnale polnud enam mingit kahtlust: Punaarmee rünnak Rumeenia pihta on päevselge. Kuid see olnuks võrdväärne kallaletungiga Saksamaale. Ja Hitler andis maavägede juhatajale Brauchitschile korralduse: haarata Rumeenia sõlmpunktid ning võtta kõik sealsed õliväljad kaitse alla. Saksa väed jõudsid Rumeeniasse 1940. aasta oktoobris.

Nüüd informeeris Hitler toimunust Stalinit, mida see muidugi juba teadis. Stalini viha aga oli piiritu. Saksa suursaadik Schulengburgile anti üle protest, milles süüdistati sakslasi Molotov-Ribbentropi pakti kolmanda punkti rikkumises, mis nägi enne anneksioone mõlema poole vahel ette eelnevaid konsultatsioone. Ka küsiti Kremlist, missugune on see kolmas maa, mille eest kaitsmiseks sakslased Rumeenia aktsiooni ette võtsid? Sakslaste vastus oli diplomaatilises mõttes

täielik: ka Moskva ei konsulteerinud Saksamaaga enne Bukoviina hõivamist. Ja maa, kelle vastu Saksamaa Rumeeniat kaitses on loomulikult Inglismaa. Kas Moskva siis ei tea, mis nad Balkanil teevad?

Otsustavate sündmuste lävel

1941. aasta algul seisis maailm otsustavate sündmuste lävel. Näeme, kuidas "Groza" sünnitas "Barbarossa". Selle suure heitluse eelõhtul olid sakslased ja venelased veel kaasvõitlejad. Kuid nende eesmärgid olid erinevad. Saksamaal puudus Euroopa vallutamise plaan, rääkimata Aasia või Aafrika vallutamisest. Sellest annab tunnistust Hitleri 15. juuni 1940. a. otsus, desarmeerida 35 maaväe diviisi. Stalini plaan *Groza* aga nägi ette vallutada esimeses järjekorras Euroopa riigid ja seejärel kogu maailm.

Ajavahemikul 1939-1941 viidi N. Liidus läbi salajane mobilisatsioon, mille tulemusel Punaarmee isikkoosseis suurenes 1,5 miljonilt mehelt 5,5 miljoni meheni. Maavägedes oli 303 diviisi, kus oli kokku 4,5 miljonit meest. Neist oli 198 laskur- ja mägilaskurdiviisi, 31 motoriseeritud laskurdiviisi, 13 ratsaväe- ja 61 tankidiviisi. Maavägede raskerelvastuses oli 56 700 suurtükki, 56 100 miinipildujat, 25 000 tanki, 13 100 soomusautot ja soomustatut veokit. Õhuvägedes oli ligi 29 000 lennukit, arvutul hulgal plaanereid ja 1 miljon langevarjurit. Sellist hulka rasket sõjatehnikat polnud sel ajal ühelgi riigil kogu maailmas. N.Liidu tankide arv ületas Saksa *Wehrmachti* tankide arvu 7,7 korda. Merel oli N. Liidul neli sõjalaevastikku ja neli flotilli, millede koosseisu kuulus umbes 350 000 meest.

N. Liidu poolt hõivatud Ida-Euroopa aladele ja nende lähistele rajati 1941. a. kevadel 251 uut lennuvälja. Nende ehitamisega olid ametis 25 000 teetöölist ja 100 ehituspataljoni. Olemasolevatel lennuväljadele valati juurde betoonkatteid ning sealt olid lennukid ära viidud ja kuhjatud neile vähestele lennuväljadele, kus ehitustöid ei tehtud. Sõja puhkemisel Saksamaaga sai just see asjaolu saatuslikuks. Punaarmee kindralstaap töötas puhkepäevadeta. Piiriäärsed alad olid seal olnud miiniväljadest ja tõketest puhastatud ja rünnakuks valmis. Tee rünnakuks läände oli avatud.

Kuid kõigepealt tulid väed pealöögi suundades tulejoonele viia ja valmis seada reservid. Seda kõike tuli teha avalikkuse ees varjatult. Samuti oli vaja rahvas eelseisvaks rünnakuks moraalselt ette valmistada. Rindevägede järel pidid vallutatud aladele minema NKVD väeosad, kelle ülesandeks oli likvideerida allutatud maades kontrevolutsiooniline element ja seal kord majja lüüa. Selles osas oli NKVD omandanud juba omal maal ja Poolas suuri kogemusi.

1941. aasta juunis oli N. Liidu läänepiiril paigutatud järgmised Punaarmee strateegilised väekoondised [armeed]:

Kindral Zobennikovi 8. armee; Kindral Muzõtšenko 6. armee; Kindral Morozovi 11. armee; Kindral Kostenko 26. armee; Kindral Kuznetsovi 3. armee; Kindral Ponedelini 12. armee; Kindral Golubjovi 10. armee; Kindral Potapovi 5. armee; Kindral Korobkovi 4. armee; Kindral Berzarini 27. ja 13. armee ja Kindral Tšerewitšenko 9. armee;

Peale ülaltoodute olid nende naabruses rünnakuks valmis veel seitse armeed ja viis parašütistide diviisi. Belostoki platsdarmile saabusid veel ka mingid mustades mundrites diviisid, milleks osutusid GULAGist välja toodud kriminaalkurjategijatest loodud väeosad.

Kindlaks olid määratud pealöögi suunad. Valgevene B e l o s t o k i platsdarmilt pidi antama löök läbi Ida-Preisimaa otse Reichi südamesse. Teise löögi pidi andma ootamatu rünnakuga Ukrainast, L w o v i platsdarmilt 18. armee ja lõikama Saksamaa ära Rumeenia Ploesti õliväljadest. See oli suund, mis Hitleri otsmiku kaardile vaadates hirmuhigist pärlendama pani... Stalini arvestuse järgi pidanuks Saksamaa vedelkütuse puudumise tõttu vähema kui poole aasta pärast alistuma.

Punaarmee kindralstaabi poolt oli koostatud operatsioon *Groza* koondplaan, kus olid ära toodud ka võimalikud kaotused. Operatsioonist pidi osa võtma 5 miljonit meest, mis eeldas 180 diviisi ja 172 lennuväepolgu viimist piirialadele. Maavägede koosseisus oli ette nähtud 11.000 tanki ja 35.000 suurtükki. Operatsiooni läbiviimiseks oli ette nähtud 3 - 4 kuud. Inimkaotuste arvuks nägi plaan 1,5 - 2 miljonit meest.

Veebruaris 1941 tegid marssalid Žukov ja Šapožnikov Stalinile ettepaneku muuta piiriäärsed sõjaväeringkonnad rinneteks. See tähendas otseselt rahuaja lõppu. 19. veebruaril laekus

Poliitbüroo saladokumentide hoidlasse Stalini korraldus, mille alusel loodi N. Liidu loodepiirile viis rinnet:

Leningradi sõjaväeringkond nimetati - **Põhjarindeks;**
Balti sõjaväeringkond nimetati - **Looderindeks;**
Lääne erisõjaväeringkond nimetati - **Läänerindeks;**
Kiievi sõjaväeringkond nimetati - **Edelarindeks;**
Odessa sõjaväeringkond nimetati - **Lõunarindeks;**

Nüüd oli põhirünnakuobjekti - Saksamaa ründamiseks vaja valida veel sobiv hetk. Stalin oli veendunud, et löök tuleb anda selja tagant. Teisi kaalukaid vastaseid Stalinil Euroopa mandril ei olnud. Prantsusmaa, keda ta oli kartnud, oli Hitleri poolt välja lülitatud. Nõrgalt relvastatud ja madala võitlusvaimuga Itaalia polnud Stalini arvates märkimisväärne vastane. Seejärel oli järg Briti impeeriumi käes. Sõjakäiguga Iraani ja Iraaki oli vaja purustada Inglise naftaallikad ning seejärel purustada inglaste peajõud - laevastik. Selleks oli N. Liidus käivitatud hiiglaslik laevaehitusprogramm, mille järgi pidi 1945. aastaks valmima 45 suurt lahinglaeva ja ristlejat. Inglismaa purustamise järel, kellel sõja algul oli vaid 15 lahinglaeva, oleks peale Euroopa ka Aafrika ja suur osa Aasiat N. Liidule kuulunud.

10. kuni 14. maini 1941 pidas Stalin salajasi nõupidamisi marssalite Timošenko ja Žukoviga, kus üheks põhiküsimuseks oli mobilisatsiooni läbiviimine. See oli operatsioon "Groza" viimane detail. Mobilisatsioon pidi toimuma 1941. aasta 1. juulil. See nägi ette 303 uue diviisi loomist, millede hulka ei olnud arvatud NKVD väed ja õhudessandi korpused. Koos viimatinimetatutega oleks armee suuruseks olnud 10 miljonit meest. 15. mail kinnitas Stalin operatsioon *Groza* plaani, mille ametlikuks nimetuseks oli "***Nõukogude Liidu strateegiline plaan sõja korral Saksamaa ja ta liitlastega***."

12. juunil said rinded korralduse - minna läänepositsioonidele ja seal hargneda. Kõik see toimus õppuste ja õppekogunemiste sildi all. 14. juunil algas Eestis, Lätis, Leedus, Lääne-Valgevenes, Lääne-Ukrainas, Bessaraabias ja Bukoviinas NKVD poolt korraldatud massiline inimeste deporteerimine Siberisse.

Lend, mis ehmatas kogu maailma

1941. aasta mais oli Hitleri sõjamasin rullinud üle Lääne-Euroopa ja vallutanud Prantsusmaa, Belgia, Hollandi, Taani ja Norra. Vallutamata oli veel Inglismaa, kes pärast seda, kui Hitler koos Staliniga olid vallutatud Poola, oli Saksamaale sõja kuulutanud.

Ajani, mil Saksamaa alustas sõda N. Liidu vastu, oli jäänud loetud päevad. Algamas oli sõda, mille kohta nüüd üha uusi tõestusmaterjale avalikuks tuleb, et kui Saksamaa poleks 22. juunil sõda alustanud, oleks N. Liit teinud seda sama aasta juulis. Siit ka esimesed vastamata küsimused. Kui palju teadis kumbki pool vastase kavandatavast rünnakust? Kui palju teadis sellest Inglismaa?

Rudolf Hess

10. mail 1941 tõusis Augsburgi sõjaväelennuväljalt õhku lisakütusepaakidega varustatud kahemootoriline hävitaja Me-110, mille juhikabiinis istus lennuväekapteni vormis Rudolf Hess, et alustada reisi Šotimaale, kus ta soovis kohtuda hertsog Hamiltoniga.

Rudolf Hess, kes oli 1933. aastal Hitleri asetäitja parteis ja Hermann Göringi kõrval Hitleri teine mantlipärija, sündis 1894. aasta 26. aprillil Egiptsuses, Aleksandrias, Saksa kaupmehe perekonnas. Ta oli õppinud Müncheni ülikoolis ajalugu ja majandust.

Esmakordselt kohtus Hess Hitleriga Esimese maailmasõja ajal, teenides koos ühes rügemendis. 1923. aastal võttis Hess koos Hitleriga osa riigipöördekatsest, mille ebaõnnestumise järel põgenes Austriasse, kust ta peagi Saksamaale tagasi tuli. Saksamaal ta vahistati ja viibis koos Hitleriga Landsbergi vanglas. Kuna ta oli õppinud stenograafiat, oli Hitleril abiks raamatu “Mein Kampf” kirjutamisel.

1933. aastal oli Hitler keelanud Hessil lendamise, kuid ta ei pidanud keelust kinni ja käis pidevalt uusi sõjalennukeid katsetamas. Talle meeldis eriti kaughävitaja Messerschmitt Bf 110 [Me 110] ja oli selle lennukiga teinud mitmeid lende. Iga kord peale lendu kohtus Hess Willy

Messerschmitti ja tema inseneridega, kes said temalt teade masina puudustest.

Olles lasknud endale pidevalt tuua Põhjamere kohta meteoroloogilisi andmeid ning õppinud tundma uusi navigatsiooni võtteid, läbis ta nüüd edukalt marsruudi Šotimaa idarannikuni, pääsedes takistamatult läbi Inglismaa õhukaitse patrullteenistusest.

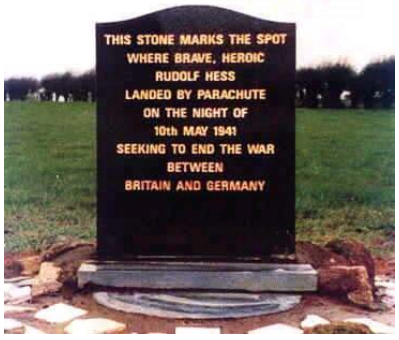

Mälestusmärk Šotimaal Hessi maandumiskohas

Võtnud kurssi Chevioti mägedele ning sealt väiksele paisjärvele Broadlave'i lähedal, juhtis Hess pärast viit tundi kestnud lendu lennuki kõrgusse ja hüppas kell 22.40 langevarjuga alla – esimest ja viimast korda elus. Hävitaja tiirutas veel mõned korrad õhus ja sööstis siis vastu maad ning purunes. Hess vigastas maandumisel pahkluud ja tal oli käimisega raskusi.

Farmer, kelle maale Hess maandus, võttis teda sõbralikult oma majas vastu. Hess oskas väga hästi inglise keelt. Kohtunud seal kohalike tsiviilametnikega nimetas ta end Alfred Horniks ja palus tungivalt kohtumist hertsog Hamiltoniga. Ta viidi edasi Bubsy asulasse, kus asus kohaliku omakaitse staap. Lord Hamiltoni saabumisel tutvustas Hess ennast. Hamilton helistas otsemaid Churchillile ja teatas talle uudisest. Mõlemale, nii Hamiltonile kui ka Churchillile oli Hessi ilmumine kui välgulöök selgest taevast.

Kas Hess oli Hitleri rahusobitaja?

See, mis toimus Saksamaal peale Hessi lendu Inglismaale annab palju mõtteainet. Osa küsimusi on jäänud tänaseni vastuseta.

Kas Hess oli Hitleri rahusaadik, või esindas ta Inglismaal vaid iseennast? Kas Hessi missioonil oli laiem tagapõhi, või oli selleks vaid sõja lõpetamine Inglismaaga?

Seni on Briti valitsus teinud kättesaadavaks vaid kaks seni avaldamata Hessi kirja. Esimese neist on Hess saatnud kuu aega pärast saabumist Šotimaale Hitlerile kui hüvastijätu kirja . Selles kirjas teatab ta, et ei ole oma eesmärki saavutanud. Ta tänab Hitlerit kõige eest ja ütleb, et muretseb oma omaste, eriti aga oma eakate vanemate pärast. Kirja lõpus teatab Hess:

"Ma suren veendumuses, et mu viimane panus, kui see ka surmaga lõpeb, siiski mingit kasu toob. Võibolla toob minu lend, olenemata minu surmast, või just selle kaudu rahu ja mõistmist Inglismaaga. *Heil* minu Füürer! Teile truu Hess."

Teises, hertsog Hamiltonile saadetud kirjas märgib Hess, et ta on lubanud Hitlerile ebaõnnestumise korral mitte teha enesetappu.

Doktor Ulrich Schlie, kes neid kirju ajakirjas *Welt am Sonntag* on kommenteerinud, teeb järelduse, et Hessi reis oli Hitleriga kooskõlastatud. Seda tõestab ka asjaolu, et Hessi kirjas Hitlerile polnud eneseõigustust ega vabanduse palumist. Veel kirjutab Ulrich Schlie, et vastupidiselt oma tavadele oli Hitler järgmisel hommikul, s.t. 11. mail juba varakult riietatud ja ilmselt ootas midagi või kedagi.

Samal 11. mai hommikul, peale Hessi kirja saamist , laskis Hitler kutsuda enda juurde hävituslennuväe ülema kindral Udeti, riigimarssal Göringi ja riigiministri Ribbentropi ja tema esimene küsimus kindral Udetile oli: kas on võimalik, et Hess jõudis Inglismaale? Udet kahtles selle võimalikkuses. Seejärel teatas Hitler kokkutulnuile, et Hess ei lennanud Inglismaale tema emissarina.

Samas ei tehtud 11. mail Saksamaal Hessi lennu kohta ühtegi avaldust. Alles 12. mai öösel vastu 13ndat kutsus Hitler 60-70 riigi juhtivat tegelast Obersalzburgi, kus neile loeti ette Hessi kiri. Seejärel teatas Hitler ametlikult, et Hessi lend toimus tema teadmata, meeldesegaduses ja oma teoga määris ta Saksamaa mainet oma liitlaste ees.

Jesuiitide ordu looja Ignatius Loyola on öelnud: "Õige kuulekus ei oota käsku ja ettepanekut, vaid aimab ülemuse tahet tema märgist ja viipest."

Senini ei ole Hessi truuduses Hitlerile keegi kahelnud. Aga ei ole ilmnenud ka ühtegi tõendit, et Hess oleks lennanud Inglismaale Hitleri käsul või soovitusel. Ka hiljem, olles juba Spandau vang, on Hess ise vangla USA-poolsele komandandile kolonel Birdile pihtinud: "Ma kordan: Hitler ei teadnud minu lennust Inglismaale."

Milles siis seisnes Hessi truuduseavaldus Hitlerile, alustades seda endaalgatuslikku lendu

Inglismaale? Selguse saamiseks Vaatleme antud küsimuse tagapõhja.

Oma raamatus "Mein Kampf", mille koostamisel osales ka Hess, kritiseerib Hitler keiserliku Saksamaa konflikti Briti impeeriumiga. "Oma ida-ambitsioonides," ütleb Hitler, "on meil sobiv teha koostööd Inglismaaga." Veelgi enam – koostöö nimel oli Hitler nõus loobuma Saksamaa koloniaalsetest pretensioonidest.

Kuid Hitleri rahu- ja koostöö taotlusele Inglismaaga vastas viimane sõja kuulutamisega Saksamaale, mille järel algasid sakslaste pommirünnakud Londonile ja teistele Inglismaa linnadele.

Ja veel üks fakt. Tuletagem meelde väikest Dunkerque'i sadamalinna La Manschei kaladal, kuhu *Wehrmachti* tankikiilud olid 1940. aastal surunud tohutul hulgal Briti, Belgia ja Prantsusmaa segipaisatud vägesid. Sõjaspetsialistide arvates võinuks Saksa tankikorpused need kotti surutud liitlaste väed pihuks ja põrmuks lüüa. Kuid seda ei tehtud. Käsk rünnaku peatamiseks tuli Hitlerilt, kelle sooviks oli luua soodad tingimused rahuläbirääkimisteks Londoniga.

19. juulil 1940, peale oma võidukat sõjakäiku läände, ütles Hitler:

"Sellel tunnil tunnen end olevat kohustatud oma südametunnistuse ees apelleerima Inglismaa arukusele. Ma usun, et võin seda mitte kui võidetu, kes saab vaid paluda, vaid kui võitja, kes pöördub arukuse poole. Ma ei näe mingit põhjust võitluse jätkamiseks. Mul on kahju ohvritest, mida see nõuab. Ka minu oma rahvas peab ohvritest loobuma. Ma tean, et miljonid saksa mehed ja noored tunnevad vajadust vaenlastega kokkuleppele jõuda ja mitte üksteisega sõdida. Ma tean, et on palju naisi ja emasid, kes olenemata valmidusest ohverdada, on oma südames mõtetega rahu juures."

Arvestamata pateetikat Hitleri ilukõnes, näis, et soov rahu sobitamiseks Inglismaaga oli Hitleril olemas. Nii ei saanud ka Hitleri Inglismaa vallutamise plaan *Seelöwe* kunagi teoks. On andmeid, et seda ei soovitudki ellu viia, vaid sellega taheti avaldada Inglismaale survet, et see astuks liitu Saksamaa ning viia samas eksiarvamusele N. Liit. Nii selgitasid seda Nürnbergi kohtuprotsessil ka Keitel ja Göring.

Selle kõige põhjal võib teha järelduse, et Hess, kes oli andunud Hitleri toetaja, teadis neid Hitleri tegelikke soove ja andis endast parima, et need ellu viia.

Saksamaad ähvardas oht idast

Kõiges selles Hitleri tegevuses oli ohtlikuks teguriks N. Liit, kellega sõda oli vältimatu. 1941. mais oli sõda iga hetk algamas. Belostoki ja Lwiwi platsdarmidele oli koondunud rünnaku ootele 140 Punaarmee diviisi. Kui inglased hiljem küsisid Hessilt, miks Saksamaa tungis kallale N. Liidule, vastas Hess: " Aga seepärast, et me teadsime, et Venemaa tungib meile kallale. Peale sõja lõppu toimunud Nürnbergi protsessil tunnistasid Keitel ja Ribbentrop, et Saksamaal oli vaid üks võimalus – oma rünnakuga ennetada Nõukogude Liitu, sest kaitsesõda olnuks Saksamaale vastuvõetamatu.

Nagu sõjateadlased on väitnud, ületasid N. Liidu relvajõud nii elavjõus kui sõjatehnikas kõiki sõjas osalenud riikide relvajõude kokku. Pealegi – peale jõudmist 1945. a. mais Elbele, oli Punaarmeel plaanis lõpetada sõjakäik 1812. aasta traditsiooni järgi Atlandi ookeani ääres ja vaid Hiroshimale ja Nagasakile heidetud aatompommid taltsutasid Stalini vallutusplaane. See aga võimaldab Punaarmee poolt ähvardavat ohtu näha hoopis teisest küljest ning laseb teisiti näha ka 1941. aasta kuuma suve.

Nii Hitler kui Hess teadsid raudse kantsleri Bismarcki hoiatust: sõda kahel rindel on Saksamaa häving. Seda olid tõestanud nii Esimene maailmasõda kui Napoleon.

Seega seisis Saksamaa, olles 1941. aastal oma võitude harjal, tegelikult hävingu piiril. Sõda N. Liiduga oli vältimatu ja sellest ei saanud üle ega ümber. Molotov-Ribbentropi pakti ei pidanud kumbki pool tegelikult millekski. Mõlemad pooled valmistusid rünnakuks ja küsimus seisis vaid selles, kumb on selleks enne valmis.

Seda kõike teadis Hess. Samuti teadis ta Hitleri soovi, et ainus võimalus Saksamaad päästa on rahuleping Inglismaaga. Tõestusmaterjali sellise mõttekäigu kohta võib leida nii läbi imbunud Hessi kõnelustest Inglismaal, kui ka ajast, mil ta veetis 42 aastat Spandau vangina. Nii on teada, et mingi aeg olid nii Hitleri lemmik Karl Haushofer kui Hess otsinud inimest, kelle kaudu olnuks võimalik pääseda Suurbritannia mõjukatesse ringkondadesse lootuses selgitada seal, et Hitler ei soovi Briti impeeriumi hävitada, vaid näeb temas liitlast. Lõpuks otsustasid Hess ja Haushofer, et

selleks meheks võiks olla hertsog Hamilton.

Ja nii lendas Hess Hamiltoniga kohtuma. Ning nagu ta hiljem kolonel Birdile on väitnud, tegi ta seda veendumuses, et füürer selle ka heaks kiidab. Kuid Hitler jäi Hessi lennu suhtes lõpuni kahtlevaks ja seda kartuses, et mõjutustele alludes võib Hess avalikustada mõne *Reichi* saladuse, sealhulgas N. Liidu vastu kavandatava rünnaku aja.

Miks kuulutas Hitler Hessi lennu meelesegaduses toimunud ettevõtteks, on täiesti põhjendatav. Avalik rahusobitus Inglismaaga oleks rikkunud otsemaid Berliini-Rooma-Tokio telje ja seda ajal, mil polnud selge veel uue (Berliini-Londoni) telje loomine.

Hertsog Hamilton, saanud teada, et Hess soovib temaga kohtuda, oli sedavõrd vapustatud, et sõitis otsemaid sellest Londoni teatama. Seejärel käivitusid läbirääkimised, mis olid väga intensiivsed ja kestsid kuni 22. juunini 1941, mil Saksamaa ründas N. Liitu. Inglise saadik N. Liidus Cripps on väitnud, et läbirääkimised oli tõsised ja väsitavad. Hessiga läbirääkimisi pidanud Anthony Eden, hertsog Hamilton, välisministri asetäitja Kirkpatrick ning lord-kantsler Simon sõidavad pidevalt Winston Churchilli juurde, et teatada viimasele läbirääkimise tulemustest.

Hess ei olnud selle tavatähenduses Inglismaal vang. Ta elas eramus, mida valvasid Briti sõdurid, kellele Saksa lennuväekapten vägagi imponeeris. Ta tegi ringsõite mööda Inglismaad ja kuulas palju muusikat.

Võib arvata, et Hessi läbirääkimised sisaldasid sõja lõpetamist ja mõjusfääride jaotamist maailmas, kus nii Inglismaa kui Saksamaa ei leppinud vähesega. Oletatakse, et need kokkulepped kujutasid endast 1815. aasta Viini kongressi minivarianti, kus joonistati ümber riikide piirid, kadusid vanad ja sündisid uued riigid.

Kui kaugele läbirääkimistel jõuti – see võib olla ka põhjuseks, miks läbirääkimiste materjalid on kuni 2017. aastani salastatud. On arvamusi, et neil läbirääkimistel jõuti piirini, kus oldi valmis sõlmima vaherahu. Oletatakse et selle sõlmimise vastu oli Churchill, kes vihkas Hitlerit oli viimase vastu valmis liitu astuma kasvõi vanakuradi vanaemaga…

See 2017. aastani arhiivi suletud saladus ei avane arvatavasti mitte kunagi. Võib vaid oletada, mis juhtunuks siis, kui Inglismaa oleks Saksamaaga rahu sõlminud. Tekkinud oleks Londoni-Berliini telg, millega peagi oleks liitunud Washington. Selle versiooni järgi oleks lagunenud Berliini-Rooma-Toiko telg. Jaapan aga poleks ilma Hitleri-Mussolini toeta julgenud rünnata Pearl Harbori. Kommunismiga oleks olnud lõpp juba 1941. aastal. Teine maailmasõda oleks jäänud ära ja tänased ajaloolased oleksid käsitlenud seda kui lokaalset relvakonflikti.

Samas ei pääse me otsimast vastust küsimusele: kumb oli Euroopale ja inimkonnale suurem oht – kas kommunism või natsionaalsotsialism? Kas Stalin või Hitler? Ilmselt pidi inimkond elama üle nii ühe kui teise õudused ja mõlemaga korraga polnud ta võimeline hakkama saada.

Piketeerijad nõuavad Hessi vabastamist.

On usutav, et Hess mängis selles maailmateatris tegelast, kes peaaegu võinuks käivitada sündmused, mis oleks võinud muuta möödunud sajandi maailma palet. Mõistatuseks jääb tema vangimõistmine kogu eluks. Otsest süükoormat, peale selle, et ta oli hitlerlikus hierarhias teine või kolmas mees, oli Nürnbergis tribunalis talle raske omistada. Kuna Nürnbergi protsessi on peetud kohtumõistmise paroodiaks, kus supersüüdlane N. Liit esines peasüüdistajana, tundub see seda enam kohaldatav Hessi juhtumile.

Hessi vabastamise kampaania toimus kogu selle aja, mil ta oli Spandau vang. Mõningad Rootsi ringkonnad soovisid juba Nürnbergi protsessi ajal anda Hessile Nobeli rahupreemia. Seda toetas ka Inglismaa ajaleht *Sunday Express*, mis nõudis: "Vabastage ta!"

Spandau vangina sai ta aegadeks märtriau, tõustes paljude silmis meheks, kes ainsana isiklikul riisikol otsis väljapääsu maailma ähvardavast hädaohust, mis valmistus end hävitama. Samas jäi N. Liidu süüdistaja Nürnbergis eri seisukohale: tema arvates väärinuks Hess kolmekordset surmanuhtlust.

Samas peetakse Hessi surma 1987. aastal, peale 42 aastat Spandau vanglas viibimist

müstiliseks. Ametliku versiooni järgi poos ta end üles, kuid paljud kahtlevad selles.

Sakslaste desinformeerimise plaan *Seelöwe*

Hitleri olukord muutus katastroofiliseks pärast seda, kui Stalin oli teda oma hiigeltarnetega ahvatlenud vallutama Lääne-Euroopat. Siis aga selgus alasti tõde: seesama suur sõber ja veenja valmistub teda ise ründama. Stalin oli Hitlerit rängalt petnud. Kõik see sai Hitlerile selgeks hilisemate luureandmete põhjal. Ta oli sundseisus.

Hitleri 19. juulil 1940 avaliku tekstiga tehtud rahutaotlusele oli Inglismaa vastanud Saksa sõjaliste objektide ründamisega. Churchill vihkas Hitlerit ja ta ei saanud seepärast rahupakkumist vastu võtta. Võimule tulles oli ta tõotanud sakslastele sõda õhus, maal ja merel kogu selle võimsuse ja jõuga, mis Jumal talle andnud. Nüüd tundis Hitler end sattunud olevat olukorda, mille eest oli kunagi hoiatanud raudne kantsler Bismarck: sõda kahel rindel - see on Saksamaa häving.

Hitlerile sai üha selgemaks, et Saksamaad ümbritseb jõudu koguv suurriikide koalitsioon, mille eesotsas on Curchill ja ka endast liitlasena märku andev USA president Roosevelt. Seda kõike suunas rahvusvaheline juutlus, kelle Hitleri antisemitism oli lõplikult välja vihastanud.

Saksa juhtkond asus väljapääsu otsima. Kuid valida oli jäänud vaid suure ja väga suure õnnetuse vahel. Ja sakslased valisid endale, aga ka kogu inimkonnale väiksema õnnetuse. On raske vastu vaielda: oma valikuga päästsid nad mitte ainult Euroopa, vaid võimalik, et hoopis rohkem. Kuigi sakslaste läbi kannatasid hiljem paljud rahvad, hoiti siiski ära tõeline katastroof. Pole põhjust arvata, et sakslased tegid seda Euroopa ja kogu inimkonna nimel. Nad tegid seda Saksamaa pärast. Et sellega kaasnes Stalini poolt kavandatud vallutuste luhtumine ja ülemaailmse revolutsiooni ärajäämine, on paljude juhuste kokkusattumine.

1940. aastal koostasid saksa kindralid N. Liidu rünnakuplaani “Barbarossa”, mille Hitler 18. detsembril 1940 kinnitas ja Hitleri ees oli kaks konkreetset võimalust - kas rünnata dessandiga, mille koodnimetuseks *Seelöwe*, Inglismaad, või käivitada *Barbarossa* plaan ja rünnata venelasi. Mõlema ründamine korraga olnuks täielik enesetapp. Kaitsele jäämist pidas Saksa väejuhatus samuti võimatuks. Antud olukorras tähendanuks see kõige kiiremat hävingut. Nõukogude hiigelarmee teerull oleks kogu Saksamaa lihtsalt lömastanud. Nii jäi üle küsimus, kumma ründamine andnuks mingeidki pääsemislootusi.

Kindral Rundstedti arvates oli *Seelöwe* operatsioon täielik absurd. Puudus vajalik arv laevu vägede üleviimiseks. Samuti puudusid dessanti kaitsvad laevad ja õhuvägi. Pealegi ähvardas Saksamaad Inglismaa ründamisel selja tagant Punaarmee rünnakuoht.

Ometi on kõik nõukogude ja ka lääneriikide ajaloolased käsitlenud "Seelöwe" operatsiooni, mis kohe-kohe oli sakslaste poolt oodata. Inglismaa elas pidevas hirmus kohe algava dessandi ees. Rahvast hoiatati: "***Olge valmis, sakslased tulevad***!" Isegi Saksa juhtkonna hulgas oli neid, kes uskusid "Seelöwe" toimumisse.

Mis oli selle kõige taga? Saksa kõrgem juhtkond oli ära tabanud selle, mida Stalin kõige rohkem ootas. Stalin ootas seda, mida talle oli õpetanud kunagi Trotski: “Oota ja otsi momenti, millal vaenlane on seljaga sinu poole.” Ja sakslased teadsid, et inglasi rünnates pööravad nad selja oma t õ e l i s e vaenlase poole. Et ellu jääda, jäi üle vaid üksainus šanss: teeselda kõigile et "Seelöwe" toimub. Selle varjus aga valmistuda ootamatuks, preventiivseks löögiks Punaarmee vastu. Alternatiivi polnud, sest Inglismaa oli rahuettepanekust keeldunud. N. Liidu poolt oli aga rünnak vältimatu.

28. jaanuaril 1941 korraldas kindral Halder mitmete kindralite osavõtul nõupidamise, kus arutati "*Barbarossa*" võimalusi. Rõõmustavat oli vähe. Reichis oli bensiinitagavarasid vaid kolmeks sõjakuuks. Diislikütust vaid üheks kuuks. Puudus oli veel paljust muust. Kindral Halderi arvates jätkus sõjapidamiseks strateegilisi reserve vaid viieks kuuks. Tema silmis oli sõjaretk Venemaale avantüür ja selle juurde jäi ta lõpuni. Armee oli sõjaks ette valmistamata. Talvel sõdimiseks puudus talvevarustus. Bensiinimootoritega autod, tankid, lennukid langevad külmaga rivist välja. Tulemuseks on armee lagunemine. Sellest kõigest rääkis Halder ka Hitlerile, kuid teist väljapääsu ei leitud.

Sakslastel oli elu ja surma küsimuseks anda Stalinile tõendeid selle kohta, et nad kindla peale ründavad Inglismaad. 12. augustil teostas saksa lennuvägi koodnimetusega "Adlerangrif"

rünnaku 12 Inglise raadiolokatsioonijaama pihta. Stalin rõõmustas - see on kindel märk peatselt algavast dessandist. 7. septembril andsid Londonile löögi 625 pommitajat ja 648 hävitajat. 8. septembril toimus uus rünnak.

8. septembri hommikul oli Chrchill veendunud, et kohe algab sakslaste rünnak. Käiku anti leppesignaal "*Cromwell*", mis pidi tähendama sissetungi. Merele läks kogu Inglise laevastik. Õhus oli kuninglik lennuvägi. Ainus, mida polnud, oli Saksa dessant. Meri oli tühi...

9. septembril korraldas Göring inglise linnadele ja sõjalistele objektidele uue pommirünnaku. Inglased avastasid pommikildudel olnud kirjade põhjal, et pommid on pärit N. Liidust. Need olid samad pommid, mis Stalin oli Hitleri abistamiseks tarninud.

Stalin aga rõõmustas. Tubli. Lõpuks ometi on Hitler alustanud temale Euroopasse teed rajama. Kogu maailm aga rääkis ja kirjutas - sakslased alustavad kohe suurt sõjaretke Inglismaa vastu. Ainult Stalin teadis veel rohkemat - sakslaste järel läheb suurele sõjaretkele tema Punaarmee.

Sakslaste plaan "Barbarossa"

Samal ajal, kui sakslased kõigest hingest demonstreerisid algavat dessanti Inglismaale, käisid ettevalmistused "Barbarossa" plaani elluviimiseks. Kindral Halder koos Paulusega tulid järeldusele, et vaatamata plaani avantüristlikkusele, on siiski olemas mingi šanss. Selleks oli vaja võimalikult salaja viia piirile 110 -120 Saksa diviisi ja anda löök venelaste mõlema pealöögi suunas Belostoki ja Lwovi platsdarmil. Need oleksid väikeste jõududega hävitatavad, kuna neil puudus k a i t s e.

Sakslaste rünnakuplaanist "Barbarossa" sai Stalin teada juba varsti peale selle valmimist ja 1941. aasta veebruaris oli see juba Stalini ees laual. Ta pidas seda diletantlikuks ja ei uskunud selle teostumisse. Ka ei uskunud Stalin vahetult enne sakslaste rünnaku algust, 21. juuni õhtul Kiievi sõjaväeringkonna staabiülema kindralleitnant Purkajevilt saabunud ettekannet sakslaste poolelt üle jooksnud veltveeblilt saadud teate kohta, et saksa relvajõud alustavad 22. juuni hommikul pealetungi. Nagu kirjutab marssal Žukov, helistas ta 22. juuni hommikul korduvalt Stalinile, kuid – Stalin magas…

Miks ikkagi Stalin ei uskunud sakslaste kallaletungi puudutavate teadete tõepärasusse? Millega seda seletada?

Ent vastus sellele küsimusele on üpriski lihtne. Stalin lihtsalt ei pidanud sakslaste rünnakut võimalikuks. Ainult idioot võib alustada sõda riigi vastu, kellel on üle nelja korra rohkem tanke ja kelle lennuvägi ületab ründaja oma üle kuue korra. Pealegi võis tema – Stalin, sakslaste 4 miljoni mehele vastu panna 10 miljonit punasõdurit.

Peale selle oli sakslastel puudus paljudest sõjaks vajalikest toorainetest, eriti aga naftast. Ka polnud Saksa Wehrmacht ette valmistatud sõjapidamiseks talvetingimustes. Nende tanke ja autosid polnud Venemaa talve tingimustele testitud.

Stalini valvsust pisendasid ka Punaarmee juhtide teated N. Liidu läänepiiril toimuvast. Kui saabusid teated 70-80 Saksa diviisi tulekust idapiirile, teatasid marssalid Šaposnikov ja Žukov Stalinile, et seni, kuni need diviisid pole rindeks välja arendatud, pole karta mingit ohtu. Pealegi on sakslastel kaks rinnet Prantsusmaal ja kolmas valmistub Rumeenias rünnakuks Kreeka vastu, samal ajal kui N. Liidul on läänepiiril löögi andmiseks valmis viis rinnet.

Mis aga peamine – sakslased ei saa ometi alustada rünnakut N. Liidu vastu enne, kui Inglismaaga on lõpp tehtud. Inglismaa ründamine aga peab toimuma enne, kui Ameerika sõtta astub. Seega oleks N. Liidu ründamine enne seda selge enesetapp.

Ülaltoodu põhjal oli Stalinil täielik alus uskuda, et Saksamaa teda ei ründa. Pealegi oli Stalinil oma kinnisidee – rünnata esimesena Saksamaad. Seda ideed oli ta kandnud üle kümne aasta ja ta ei saanud sellest loobuda.

Sellegi poolest hakkasid jutud sakslaste peatsest rünnakust ikka rohkem levima. Nüüd kutsus Stalin välja NKVD peamehe Beria ja nõudis sellise desinformatsiooni levikule lõpu tegemist. Beria teatas, et sellist desinformatsiooni võivad levitada ka sakslased ise, et varjata löögi andmist Inglismaa pihta ja varjata sellega näiteks "Seelöwe" operatsiooni.

Stalini käsul arreteeriti kümneid tuhandeid "desinformatsiooni" levitajat ja saadeti aastateks GULAGi selle eest, et nad rääkisid sakslaste kallaletungist N. Liidule. Neid ei vabastatud ka peale Saksamaa kallaletungi toimumist.

Toimunu oli õppetunniks ka N. Liidu diplomaatidele, kes õppisid sellest, kuidas Stalini meelepäraselt käitud. Kui Inglis välisministri asetäitja teatas N. Liidu suursaadik Maiskile, et nende luure andmetel valmistuvad Saksa diviisid N. Liidu piiril rünnakuks, saatis viimane selle teate Moskvasse kui inglaste desinformatsiooni…

11. juunil 1941 tehti N. Liidu rindeväeosadele teatavaks, et ajavahemikul 4. - 10. juuli alustavad sakslased laiaulatuslikku sõjategevust Inglismaa vastu. Ja Stalin ähvardas: "Kui te seal piiril häirite sakslasi, siis teadke – pead lendava!"

Stalini jättis ükskõikseks ka Saksa mereväe tegevus. Kui Saksa diviiside koondamisele enne 22. juunit lähtepositsioonidele ei omistanud Punaarmee juhtkond erilist tähelepanu, siis mereväe suhtes ei saanud Sakslaste ettevalmistused jääda Moskvale kuidagi märkamatuks. 1941. aasta mai lõpul kutsusid sakslased Leningradist tagasi 70 saksa inseneri ja tehnikut eesotsas admiral Feigega, kes olid seal tegevad N. Liidule müüdud raskeristleja "Lützow" (nüüd "Admiral Makarov") ümberehitusega. 12. juunil asusid Soome saarestikku ootepositsioonile saksa miinipanijad, miiniotsijad ja torpeedopaadid. Samal päeval asusid Saksa patrulllaevad Läänemere keskosas teostama valveteenistust. Alates 14. juunist keelati Saksa kaubalaevastikul Vene sadamatesse sisenemine.

N. Liidu merejõudude luure avastas need sakslaste ettevalmistused kohe ja Stalinile saadeti sellekohane ettekanne, kuid Stalin keeldus sakslaste kallaletungi kavatsusi uskumast.

Saksamaa ja N. Liidu koostöö oli seni kulgenud suurimas sõbralikkuses. 1940. aastal, varsti pärast Eesti annekteerimist, pakkusid venelased sakslastele müüa Eesti moodsaid allveelaevu-miinipanijaid "Kalevit" ja "Lembitut", kuid teadmata põhjustel lükkasid sakslased selle ettepaneku tagasi. Ka muudel aladel näitas Moskva Saksamaa suhtes üles erilist abivalmidust, mis kõik vihjas sellele et N. Liit ei pidanud Saksamaa rünnakut N. Liidu vastu mõeldavaks, vaid lootis selle abile oma vallutusplaanide elluviimisel.

22. juunil, kell kolm viisteist…

Saksamaal ei teadnud keegi päeva, millal Punaarmee oma suurrünnakut alustab. Pakutud 6. juuli ja kõik teised päevad on oletuslikud. Kuna Stalin oli oma arvestused sidunud sakslaste dessandi "Seelöwega", oli see kuupäev määramata.

Et ära hoida Saksamaa hävingut, oli vaja nii kiiresti kui võimalik alustada vasturünnakut. 14. juunil korraldas Hitler viimase nõupidamise "Barbarossa" ettevalmistamiseks. Täpsustati Wehrmachti koostöö Rumeenia, Ungari ja Slovakkia väeosadega. Hitler määras alustamise tähtpäeva ja leppesignaali, milleks oli ***Dortmund.***

Hitler pidas ka kõne, kus ta ütles, et annab oma saatuse armee kätte ja et bolševikud oma ideoloogiaga kuuluvad hävitamisele. "Stalini Damoklese mõõk ei tohi rippuda Saksamaa kohal. Parem õudne lõpp, kui lõputu õudus!", ütles Hitler.

Neid Hitleri kõne lõpus lausutud Goethe sõnu on hiljem palju kordi korratud. Kainelt olukorda hinnates oli neis sõnades sel hetkel kogu ajalooline tegelikkus. Polnud midagi õudsemat kui Stalini hiigelarmee ja sellele järgnev Beria erivägede sõjakäik, mis nägi ette kolmandiku Euroopa rahvaste nii vaimse kui füüsilise hävitamise. Kes tol hetkel, peale sakslaste, oleks olnud võimeline neid Stalini horde peatuma? Kas ehk teiselpool La Mance väina olnud inglased oma 12 diviisi ja 1300 lennukiga?

21. juuni õhtul liikusid Guderiani tankid piirile. Sõduritele loeti ette Hitleri käskkiri, mis algas sõnadega:

"Minu sõdurid! Saabunud on tund, kus Euroopa, Saksamaa ja meie rahva saatus on täielikult teie kätes."

22. juuni oli pühapäev. Idataevas oli hakanud koitma. Kindralkolonel Heinz Guderian vaatas veelkord kella, see oli viisteist minutit kolm läbi. Ja ta andis käsu - avada kõikidest relvadest ettevalmistav suurtükituli.

See, mis toimus sõja järgnevatel kuudel oli nii sakslastel, kui ka venelastel endil, üle mõistuse. Kindrafeldmarssal Pauluse arvestus oli osutunud õigeks. Stalini hiigelarmeed nii Belostoki kui Lwovi platsdarmil olid valmis küll rünnakuks, kuid neil puudus täielikult kaitse. Armeede relvastus ja paigutus olid mõeldud ainult ründamiseks, mitte aga rünnakute tõrjumiseks. Punaarmee hiigelgrupeeringud tõmmati saksa vägede poolt kotti ja neis olnud punaarmeelased

hakkasid end miljonite kaupa vangi andma.

Ka tabas sõja algus venelaste mereväge olukorras, kus need olid kaitsetegevuseks täielikult ette valmistamata. Liibavi sadamas olnud 12 allveelaevast olid vaid 7 sõjategevusse rakendatavad, milledest 5 neist lasid sakslased põhja, kui need püüdsid Liibavi sadamast välja murda. Viis remonti vajavat allveelaeva lasid venelased ise põhja ja vaid kahel allveelaeval õnnestus sadamast välja pääseda.

Ebaõnn tabas ka venelaste kahte moodsat ristlejat "Kirov" ja "Maksim Gorki". Viimane sattus paar päeva peale sõja algust Saaremaast loodes saksa miinile, mille plahvatus rebis puruks ristleja ahtri. Suurte raskustega suudeti laev toimetada Tallinna sadamasse, kust see peale hädapärast remonti edasi Kroonlinna viidi.

Miinile jooksnud ristleja "Kirov" sai 26. augustil 1941 veel Tallinna reidil olles Sakus asunud saksa raskepatareilt kolm tabamust, mille tõttu laev ei olnud enam võimeline omal jõul liikuma.

Kahel esimesel sõjakuul olid lahingukõlbulikud vaid venelaste hävitajad. Pärast Tallinnast lahkuvate laevade massilist hukkumist Juminda miiniväljadel tõmbusid terveks jäänud vene sõjalaevad Kroonlinna ja jäid sinna kuni 1944. aasta septembrini.

Samal ajal olid punaarmee merejõudude baasid aga ka merekindlused Balti riikides veel välja ehitamata, või alles pooleni. Ka polnud venelased tõenäoliselt arvestanud Soome teistkordse sõttaastumisega. Neist asjaoludest tingituna järgnes juba sõja esimestel nädalatel venelaste merekaitse kiire kokkuvarisemine.

Sealjuures pole välistatud Stalini terrori mõju armeele. Oma kavandatud grandioosse rünnaku läbikukkumises raevunud Stalin kuulutas iga vangi langenud sõduri kodumaa reeturiks, keda hiljem sakslaste vangist vabanedes ootas kodumaal palju viletsam vangipõli. Paljusid aga kuklalask. Suures vahkvihas lasi Stalin vägede taganemise eest hukata mitmed kõrged ohvitserid, nende hulgas ka "Groza" autori, ühe oma andekama väejuhi kindral Pavlovi.

Ameerika Ühendriigid, kes seni olid aktiivselt aidanud üles ehitada Nõukogude Venemaa kommunistlikke kulisse, jälgisid tähelepanelikult sündmusi Euroopas. Senaator Harry S. Truman, kellest hiljem sai asepresident ja president, teatas:

"Kui me näeme, et Saksamaa hakkab võitu saama, siis peame aitama Venemaad. Aga kui Venemaa saab ülekaalu, siis tuleb meil aidata Saksamaad. Las nad tapavad nagu jaksavad." 8)

1. oktoobril 1941 kirjutasid Nõukogude Liit, USA ja Suurbritannia Moskvas alla esialgse sõjalise toetuse protokollile, mille põhjal saadeti N. Liidule kohe 400 lennukit, 500 tanki, suurtükke ja palju muud sõjavarustust. Lääneliitlaste abistamise järel võttis ka ajalugu teise pöörde. Et õigustada kommunistide toetamist, pöördus Roosevelt oma juudist sõbra Jack Warneri poole Hollywoodis ja tellis viimaselt stalinismi ülistava propagandafilmi "***Mission to Moscow***", mis valmis 1943. aastal. Sellest sai hiljem vesi nõukogude propagandaveskile, mis pasundas, et kõik edusammud natsliku Saksamaa võitmisel tulenvad vaid nõukogude rahva kangelaslikust panusest.

1942. aasta suvel andis end koos temale allunud väeosadega sakslaste kätte vangi üks Stalini poolt hinnatuimaid väejuhte, 3. löögiarmee juhataja kindralleitnant Vlassov, kes Saksa relvajõudude koosseisus moodustas Venemaa Vabastamise Armee (ROA). Vlassovi üleminek sakslaste poole oli Stalinile suur isiklik löök ja NKGB-le anti käsk – kasutada kõik võimalused Vlassovi, kui reeturi likvideerimiseks.

Ülemineku põhjusi selgitades kirjutas Vlassov oma avalikus kirjas:

"/…/ Ma nägin, et sellest, mille eest vene rahvas kodusõjas võidelnud oli, ei saavutanud ta bolševike võimuletuleku tõttu mitte midagi. Ma nägin, kui raske oli vene töölise elu, kuidas talupojad kolhoosidesse aeti, kuidas kadusid miljonid vene inimesed, kes olid arreteeritud ilma juurdluse ja kohtupidamiseta./…/ Tuhanded parimad komandörid, sealhulgas ka marssalid arreteeriti ja lasti maha või pandi koonduslaagritesse, kus nad kadusid igaveseks… Terror ei laienenud mitte ainult sõjaväele, vaid kogu rahvale. /…/"

1941. aasta 16. augustil Stalini poolt välja antud käskkirjas oli punaarmee sõduritel keelatud end vangi anda. Neilt nõuti, et nad võitleksid viimase võimaluseni. Komandöridel oli antud õigus, kõik, kes eelistasid vangi sattumist surmale, kohapeal maha lasta. Ka anti kõigi vangi

langenute perekonnad kohtu alla ja saadeti Siberisse. Lääneriikide uurijate poolt avaldatud andmete põhjal kaotas N. Liit lahingutes 7 miljonit meest ning veel 7 miljonit inimest hukkus repressioonide tagajärjel ja sunnitöölaagrites.

Need karmid meetmed, mis nõukogude juhtkonna arvates pidid piirama vangi andmist, viisid aga hoopis vastupidisele tulemusele. Vangilangenud kartsid tagasi kodumaale sattuda, kus neid kui reetureid rängalt karistati. Nii see 1945. aastal ka toimus. Kõik sakslaste kätte vangi langenud punaarmee sõdurid saadeti nõukogude vangilaagritesse, kus enamus neist hukkus.

Venelaste endi poolt avaldatud andmetel, mis nagu alati on tublisti pisendatud, kaotas Punaarmee 1941. aasta lõpuks langenute, teadmata kadunute ja vangide näol 2 miljonit 994 000 meest. Tegelikult kaotas ta aga ainult vangidena neli miljonit sõdurit, ehk sama palju, kui oli Saksa armees idarindel sõdureid kokku. Juba 1941. aasta septembri alguseks olid relvad maha visanud kaks miljonit, deserteerinud üks miljon ja surma saanud 800.000 punaväelast. Teadmata kadunud oli 20 kindralit, 106 oli end vangi andnud. Kaotatud oli 182 432 ohvitseri.

Kogu sõja kestel langes sakslaste kätte vangi 5 240 000 nõukogude sõdurit, neist sõja esimestel kuudel 3 800 000. Need olid kohutavad arvud. Samal ajal oli Nõukogude Liidus mõiste "sõjavang" tundmatu. Kõik, kes lahingute käigus või ükskõik millisel muul põhjusel sakslaste kätte vangi langesid oli "desertöörid, kodumaa reeturid ja rahvavaenlased" ja neid ootas Siber.

Miks Saksamaa kaotas?

Teine maailmasõda oli globaalne sõjaline konflikt mis oma suurte ohvrite arvu ja materiaalse kahjuga oli ajaloo suurim sõda. See algas 1939 aastal Euroopas Natsi Saksamaa ja Inglise-Prantsuse-Poola koalitsiooni vahel, kuid lõpuks levis üle kogu maailma. 1945. aastal sõja lõppedes jäid maailma valitsema kaks suurvõimu - Ameerika Ühendriigid ja Nõukogude Liit.

Võrreldes varasemate sõdadega, osales Teises maailmasõjas väga palju tsiviilelanikkonda. Samuti oli see sõda erinev selle poolest, et kadusid piirid sõjaväe ja tsiviilisikute vahel, mistõttu tsiviilohvrite arv oli peaaegu võrdne rindel võidelnud sõjaväelaste arvuga.

Oluliseks põhjuseks sõja puhkemisel oli Natsi Saksamaa suhtumine erinevatesse rassidesse ja inimgruppidesse (juudid, mustlased, homoseksualistid ja teised inimgrupid).

Aastaid kestnud sõda sünnitas maailmale kaks täiesti uut tüüpi radikaalset relva: aatompommi ja suure tegevusraadiusega raketi. Põhiline sõjapidamine toimus aga samade, kuid täiustatud relvadega, millega võideldi juba esimeses maailmasõjas. Suur areng toimus aga uut tüüpi lennukite ja tankide väljatöötamisel.

Kolm aastat ja 352 päeva väldanud verises heitluses jäi kaotajaks pooleks Saksamaa. Võib päris kindlalt väita, et sakslaste kaotuse põhjuseks sai esimeste võitluskuude eufooria. Selliseid võite, mis neile esmakuudel üsna teenimatult sülle langesid, ei osanud nad ette näha. Võitudest turgutatuna, võttis rassiteooria seninägematud mõõtmed, mis pimestasid kogu riigi kõrgema juhtkonna. Kristallööl toimunud juutide mõrvamisest sai rassieelistus jõu, mis hiljem hävitas mitte ainult Hitleri ja ta lähikonna, vaid heitis saksa rahva aastakümneteks häbisse ja alandustesse.

1941. aastal, sõja esimeses staadiumis sakslaste kätte langenud miljonid vene sõjavangid ei tähendanud sugugi mitte ainult Hitleri strateegia ja Wehrmachti üleolekut, vaid ka suure osa vene rahva usku sellesse, et nende vabanemine bolševike poolt loodud hullumajast pidi tulema Läänest. Niipea aga, kui selgus, et sakslased käitusid vene sõjavangidega veel halvemini kui enamlased oma rahvaga - lastes neid massiliselt surra külma ja nälja kätte - ning et Hitleri idapoliitika oli veel hullem kui enamlaste oma, siis lõppes ka järsult punaarmeelaste vangilangemine ja vene talumeeste püssid suunati sakslaste pihta. Viimaste käitumine oli teinud bolševike vihkajaist selle maa patrioodid.

Ka oli Saksa relvajõudude sõjaeelne luure väga nõrk, lastes end N. Liidu poolt haledalt sisse vedada. Näiteks lasti Moskvas toimunud paraadidel punaarmee ühte ja sama eliitüksust defileerida 2 – 3 korda, et näidata paradeerivate üksuste arvu suuremana. Seda tehti nii kohmakalt, et sõjaasjandust vähegi tundvad inimesed said pettusest kohe aru. Saksa luure tõlgendas seda nii, et nõukogudel on eliitväeosi nii vähe, et efekti loomiseks on nad sunnitud ühte ja sama väeosa näitama mitu korda. Kuid niisugust tõlgendust Moskva just vajaski.

Saksamaa üheks kaotuse põhjuseks oli kahtlemata ka asjaolu, et 1944. aastaks oli saksa

eliitväeosad, mis koosnesid tugevate närvide ja kõrge sõdurimoraaliga nooremate aastakäikude meestest, otsa saanud. Nende võitlustee oli lõppenud Poolas, Prantsusmaal, Belgias, Hollandis, Norras, Aafrikas, Jugoslaavias, Kreekas, Itaalias ning Põhjamere ja Atlandi vetes. Kuid peamiselt Venemaa soodes, metsades ja steppides, alates Põhja-Jäämerest kuni Kaukaasiani. Eriti palju oli neid murdnud aga 1941./42. aasta kohutavalt külm talv ja Stalingrad.

1944. aastaks moodustasid saksa väeosade põhilise koosseisu vanemad aastakäigud ja 16-18 aastased noorukid, kelle hulgas oli vaid mõni üksik sõduriaastates ja korraliku väljaõppega mees.

Vanemate aastakäikude tervis aga oli kehvem ja närvid lõdvemad, kui pingutav sõdurielu seda nõudis. Olles kokku kasvanud oma perekonnaga ja varandusega Saksamaal, puudus neil noorte entusiasm ja tahtekindlus. Nad oli harjunud tsiviilisiku rahuliku eluga. Nad ei saanud aru, miks nad peavad marssima sõjateid võõral maal. Ka polnud neil usku võidusse ega lootust saada võidu puhul osa selle viljast.

Jäid järele noorukid, kellel puudus täismehe jõud ja otsustusvõime rindeelu rasketes tingimustes. Vaid üksikud neist olid väljas täismehe eest ning võitlesid sangarlikult. Paljud neist ei kannatanud juba esimeses purustavas ja hävitavas lahingus välja sõjakoleduse survet.

1944. aastaks olid Saksamaa inimreservid peaaegu ammendatud. Võrreldes N. Liidu, Briti ja USA rahvaste arvuga oli sakslaste rahvaarv kohutavalt väike. Samal ajal oli tema vastu sõdinud riikidel veel küllalt noort ja värsket jõudu. Oma natslikust vallutusideedest pimestatuna ei näinud Hitler seda kõike ette. Ta oleks pidanud manööverdama targa poliitikaga Ameerika sõjast eemale ja puudujäägi inimreservides katma nõukogude ikkest vabastatud ja taastatud iseseisvusega maade rahvusarmeedega. Kuid rahvusarmeede idee oli Hitlerile võõras või arusaamatu. Tema arusaama järgi võisid relva kanda ainult sakslased. Pealegi polnud ju kavandatud välksõja puhul vaja karta ei inimmaterjali puudust ega USA sekkumist.

Hiljem, kui välksõda oli muutunud bumerangina pikaldaseks kaevikusõjaks ja võitlusvõimelisi mehi oli väga vähe järele jäänud, püüdis Hitler tehtud vigu parandada. Kuid mitte otseselt ja ausalt, vaid nagu juut – aina tingides ja vastumeelselt järele andes. Iseseisvust ei taastatud kellelgi ja ka rahvusarmeesid ei lubatud. "Vabatahtlikke" aga värvati rahvusvahelisi norme rikkudes küll pettusega, küll sunniviisil.

Kõlab paradoksaalselt, kuid tegelikult oli Stalini suurimaks liitlaseks teises maailmasõjas Hitler, mitte aga Churchill ja Roosevelt. Hitler oma ülbuses ja rumaluses käitus nagu Stalini parim salaagent. See on ajalooline tõde, mida on raske ümber lükata.

Milliseks oleks võinud kujunenud maailm, kui Hitler poleks kohe algusest peale mobiliseerinud enda vastu kogu maailma juutluse. Kui ta oleks alustanud sõda N. Liidu vastu sõnumiga, et ta toob Ida-Euroopa rahvastele vabanemise ja enesemääramise õiguse ning oleks kohelnud vene sõjavange inimlikult?

Et sõja alguskuudel saadud võite edasi arendada, tulnuks Ukraina, Valgevene ja Baltimaad kuulutada iseseisvateks ning lasta bolševikest vabastatud Venemaal moodustada oma valitsus. Sel juhul oleks Nõukogude vastasesse sõtta astunud koos Saksa armeega võrdne idaeurooplaste ühendarmee, kes teadnuks, mille nimel nad võitlevad.

Kuid Hitleri rassiarusaamad seda ei võimaldanud ja said talle ja kogu Saksamaale hukatuseks. Venelaste hiigelkaotused sõja algul, kui absurdne see ka poleks, muutusid neis tingimusteks aga võiduks. Kuid nagu öeldakse - keda Jumal tahab karistada, sellelt võtab ta enne mõistuse.

Asjade loomulikku käiku mõjutas oluliselt muidugi ka fakt, et kõigepealt Suurbritannia ja seejärel USA astusid liitu Teise maailmasõja peaagressori Nõukogude Liiduga. Loogilisem oleks olnud, et kahest halvast - [kommunistlik N. Liit ja natsionaalsotsialistlik Saksamaa] valivad end demokraatlikeks nimetanud lääneriigid oma liitlaseks vähem halva - s.t. Saksamaa. Kuid lääneriikide poolt tehtud valiku kaalukeeleks said ilmselt nende riikide ülivõimsa mõjuga juudi rahvusest rahandus- ja tööstusringkonnad. Kuna natsistlik Saksamaa oli läinud ülemaailmse juutluse vastu, tuli ta hävitada.

Selles sõjas punarežiimi sissetungi vastu võidelnud valloonide rügemendiülem Leon Degrell, keda selle eest, et ta koos liitlaste vaenlase – sakslastega võitles kommunismi Euroopasse sissetungi vastu ja selle pärast enam mitte kunagi oma kodumaale ei lubatud, on hiljem kirjutanud:

"Maises ebatäiuslikkuses ohverdasime me siiralt oma nooruse. Võitlesime Euroopa, tema usu ja kultuuri eest. Me jäime oma siiruses ja ohvrimeelsuses lõpuni ustavaks. Varem või hiljem

peavad Euroopa ja kogu maailm tunnistama meie ürituse õiglust ja meie andumise puhtust. Sest vihkamine sureb, see lämbub oma sõgeduses ja alatuses. Kõik suur on igavene".

Kellel oli õigus? Ka Hitler ei eksinud, kui ta arvas, et maailmas ei arvesta mitte keegi argumente. Ta jäi ja jääb oma kallaletungiga Venemaale kurjategijaks number üks. Tõde siin maailmas ei huvita mitte keegi.

Lääneliitlaste abi Nõukogude Liidule

Pöörde Teise maailmasõja käiku tõi lääneriikide, eeskätt Ameerika Ühendriikide tohutu abi N. Liidule, mis muutis Punaarmee tõepoolest võitmatuks. Allpool on ära toodud ajalehe Krasnaja Zwesta ja nõukogude sõjaajakirjades avaldatud andmed Teise maailmasõja ajal N. Liidule tarnitud materiaalse abi kohta.

Lend-liisi kaudu antava abiprogrammi vahendusel tarnisid Ameerika Ühendriigid N. Liidule:

Veoautosid -	427 284 tükki;
Allveelaevu -	105 tükki;
Fregatte -	28 tükki;
Miinitraalereid -	77 tükki;
Jäälõhkujaid -	3 tükki;
Allveelaevahävitajaid -	140 tükki;
Torpeedokaatreid -	202 tükki;
Soomustransportööre -	13 303 tükki;
Hävitajaid "Aerocobra" -	4952 tükki;
Pommitajaid A-20, B-25 -	3194 tükki;
Raudtee rööpapanijaid -	8089 tükki;
Vedureid -	1981 tükki;
Raudteevaguneid -	11 155 tükki;
Tankitõrjekahureid -	5815 tükki;
Suurtükiveokeid -	8701 tükki;
Suurtükimürske -	473 000 000 tükki;
Dziipe "Willys" -	50 501 tükki;
Lõhkeainet -	136 000 tonni;
Toiduaineid -	3 820 906 tonni;
Naftat -	2 541 008 tonni;
Terast -	2 317 694 tonni;
Nahast poolsaapaid -	15 010 900 paari;
Nahka -	50 413 tonni;
Välitelefoniaparaate -	423 107 tükki;
Alumiiniumi -	233 710 tonni;
Pronksi, valgevaske -	59 306 tonni;
Vasktraati -	181 616 tonni;
Mangaanimaaki -	350 000 tonni;
Villast riiet -	69 000 000 m²;
Autorehve -	3 700 000 tükki;
Toorkummi -	81 000 tonni;

Los Alamose tuumakeskuse ülema kindral L.R.Groves'i otsesel korraldusel saadeti N. Liidule lend-liisi kaudu antava abiprogrammi vahendusel ka **ca 100 tonni uraani.** Peale tabelis toodu tarnis USA N. Liidule veel tuhandeid raadiojaamu, naftatöötlemise seadmeid, raadiolokaatoreid, torpeedosid, välileivatehaseid, optikaseadmeid alates snaipersihikutest kuni kõige keerukaimate tulejuhtimissüsteemideni, meremiine, staabi- ja hospidalitelke, välikööke, hospidali sisustust, dessandi vahendeid, langevarjusid, lihvimispinke, buldoožereid, lennukite navigatsiooniseadmeid ja veel palju muud.

Inglismaa andis Stalinile 27 lahingulaeva, 4 allveelaeva ja iga kuu 2000 tonni alumiiniumi. Peale selle andis Suurbritannia Venemaale kuni sõja lõpuni kasutada oma laevastiku, kuhu kuulus 92 mitmesugust sõjalaeva, nende hulgas lahingulaeva "Royal Soveren".

On päris kindel, et ilma Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa materiaalse abita poleks Punaarmee suutnud Saksa relvajõududele vastu panna. Milliseks oleks kujunenud sakslaste võidu puhul Euroopa kaart, võime vaid mõistatada.

Teise Maailmasõja ohvrid

Hinnangute kohaselt nõudis Teine Maailmasõda umbes 50 miljonit inimelu. Juba sõja loomus

tähendab aga seda, et hukkunute täpset arvu pole võimalik kunagi kindlaks teha. Arvuliselt olid kõige suuremad kaotused N. Liidul – seitse miljonit hukkunud sõjaväelast ja seitse miljonit tsiviilisikut. Viimastest hukkus enamus repressioonide läbi ja sunnitöölaagrites.

Sakslased kaotasid üle 4 miljoni sõjaväelase lahingutes, 3,3 miljonit liitlaste vangilaagrites ning ligi 700 000 tsiviilelaniku õhurünnakutes. Kuid suhtarvudes võttes oli sõjas osalenud riikidest kõige suuremad kaotused Poolal, kes kaotas üle 20% oma elanikkonnast, ehk 6 miljonit inimest, kusjuures ligi poole ohvritest moodustasid juudid.

Inimkaotused nii sõjaväelaste kui tsiviilisikute hulgas olid Lääne-Euroopaga võrreldes suuremad Ida-Euroopas. Kodusõda ja partisanivõitlus tõid surma veerand miljonile kreeklasele ja miljonile Jugoslaavia kodanikule. Enne juunit 1940 ja pärast novembrit 1942 kaotas Prantsusmaa 200 000 sõjaväelast langenutena ning 400 000 tsiviilelanikku sai surma õhurünnakutes ja koonduslaagrites. Itaalia kaotas kokku üle 300 000 elaniku, kellest pooled olid tsiviilisikud. Hollandi kodanikest said sai surma 200 000 inimest, kelledest 190 000 olid tsiviilisikud, kes hukkusid pommirünnakutes või küüditatuna.

Võitjatest lääneriikide kaotused olid nii suhteliselt kui absoluutarvudes tunduvalt väiksemad. Briti relvajõud kaotasid 244 000 meest ja Briti Rahvaste Ühenduse maad (Austraalia, Kanada, India, Uus-Meremaa ja Lõuna_Aafrika) kokku 100 000 meest. Pommirünnakutes sai surma umbes 60 000 briti elanikku. Ameerika sõjaväelaste kaotused olid 292 000 meest, neist 36 000 laevastikus ja 19 000 merejalaväelast.

Linnadest said õhurünnakute tagajärjel kõige suuremate purustuste osaliseks Saksamaa linnad. Berliinist, Hamburgist, Kölnist, Stuttgardist, Breslaust ja Dresdenist jäid järel vaid rusuhunnikud. Rängalt olid purustatud Potsdam, Jülich, Freiburg-im-Breisgau, Heilbronn, Ulm, Freudenstadt, Würzburg ja Wagneri muusikapidustuste keskus Bayreuth. Ruhri tööstuspiirkonnas ja selle ümbruses hävitati 28 linna.

Täielikult hävis Varssavi vanalinn. Tugevasti said kannatada ka Viini vanalinn ja Budapest. Samal ajal aga jäid sellised suured Euroopa linnad nagu Pariis, Rooma, Ateena, Frienze, Venetzia, Brügge, Amsterdam, Oxford, Cambridge, Edinburgh ning paljud teised arhitektuuritemplid puutumata.

Võitjal on alati õigus…

Pealesõjaaegsetes kommunismi sõjakuritegude uurimustes on prantsuse ajaloolased märkinud, et Saksa sõjavangilaagrites hukkus kolm miljonit vene sõdurit, mis on ka täiesti usutav. Sakslased ei osanud uneski ette näha sellist tohutut vangide hulka. Nii suure hulga sõdurite isoleerimine ja toitlustamine osutus ületamatuks. Paljud punaarmeelastest sõjavangid saadeti nii Saksamaal kui Baltimaades laagrite täitumise tõttu taludesse tööle, kus nad suure tänutundega töötasid. Me teame, kuidas venelased saksa sõjavangidega käitusid ja kui palju neid Venemaa vangilaagrites hukkus. Teame ka, kui jõhkrad olid punatšehhid, kelle käe läbi hukkus ja kannatas palju eesti sõjamehi.

Kuid mitte ainult venelasi ei surnud Saksa vangilaagrites. Ajakirja "Stimme des Gewissens" 1998. a. nr. 3 andmetel hukkus liitlaste vangilaagrites kokku 3 miljonit 324 tuhat sakslast. Neist 2 miljonit Venemaal, 1 miljon Ameerika, 120 tuhat Prantsuse, 100 tuhat Jugoslaavia ning 22 tuhat Poola ja Tsehhi sõjavangilaagrites.

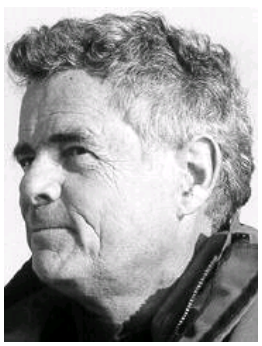

James Bacque

Kuidas aga käitusid saksa sõjavangidega ameeriklased ja prantslased, sellest on kirjutanud nüüd tuntud Kanada publitsist James Bacque. Bacque on avaldanud fakte, mis tunduvad laua uskumatuina.

Bacque'i uurimused näitavad, et palju rohkem kui vene sunnitöölaagreis, hukkus sakslasi ameeriklaste sõjavangi- dena Saksamaa enda pinnal. Miljonid inimesed näljutati surnuks, kuigi Euroopas oli tollal toitu üliküllus es. Punase Risti rongid toiduvarudega saadeti tagasi, neid ei lastud vangidele ligi. Tsivilistidele oli surmanuhtlusega keelatud vangidele toitu tuua. Bacque tsiteerib juhust, kus saksa naine tuli pudeli veiniga oma vangis olevat meest kostitama. Vahisõdur võttis naiselt pudeli, jõi tühjaks ning lasi naise maha.

Hoopis jubedam on aga lugu saksa vangidest, keda peeti lageda taeva

all laskurpesade taolistes aukudes. Kellelgi sadistil tuli tore mõte buldooseriga sellest "lahinguväljast" läbi sõita. Saha ette jäänud vangid kaotasid elu, kusjuures paljud maeti elusalt. Viimane näide kajastab küll vaid üksiku jõhkardi omavolilist toorutsemist, kuid vangide teadlik surnuksnäljutamine oli ametlik programm.

Saksa sõjavangid ameerika sõjavangis

Ameerika sõjaväevõimude ülesandeks oli käituda sakslastega võimalikult rangelt ja tekitada neile ebamugavusi. Seda kinnitab Eisenhoweri 1945. a. jõulutervitus, kus ta soovitab oma sõduritel käituda sakslastega kui võitjad, mitte kui vabastajad.

Sõjavangide kohtlemise kohta olid Genfi konverentsil pandud paika kindlad ja selged humaansed reeglid, kuid sellest saadi üle väga lihtsal viisil: vangi võetud sakslaste kohta ei kasutatud nimetust "sõjavangid", vaid "desarmeeritud vaenuväed". Neid polnud Genfi konverentsil mainitud.

* * *

Veelgi jõhkramalt käitus sakslastega punaarmeelased, juhindudes sealjuures kõrgemalt poolt tulnud juhtnööridest. Eriti suuri jubedusi pandi toime saksa tsiviilelanikkonna hulgas. Üks tuntumaid sakslaste tapmisüleskutsete autoreid oli kirjanik ja Stalini austaja Ilja Ehrenburg, kes töötas armeelehe Krasnaja Zvezda toimetuses. Moskvas töötanud Inglise korrespondent Alexander Werth iseloomustas Ehrenburgi kui geniaalset talenti vihkamise õhutamises sakslaste vastu.

Saksamaale ja Austriasse sissemarsil mõrvasid punaarmeelased 56 tuhat tsiviilisikut. 3 miljonit saksa naist, vanurit ja last deporteeriti Venemaale. Punaarmeelased vägistasid ka kõige tagasihoidlikumal hinnangul üle ühe miljoni saksa naise. Vägivalda saatis ennenägematu julmus.

«Tapa! Sakslased ei ole inimesed!», «Murra vägivallaga germaani naiste rassikõrkus, võtke neid kui seaduslikku sõjasaaki!» - niisuguseid hüüdlauseid lugesid pealetungivad punasõdurid lendlehtedelt, mida levitasid Nõukogude armee staapide propagandistid.

Ühes oma intervjuus ütles Berliini ajaloolane Jörg Friedrich nädalaajakirjale Focus:

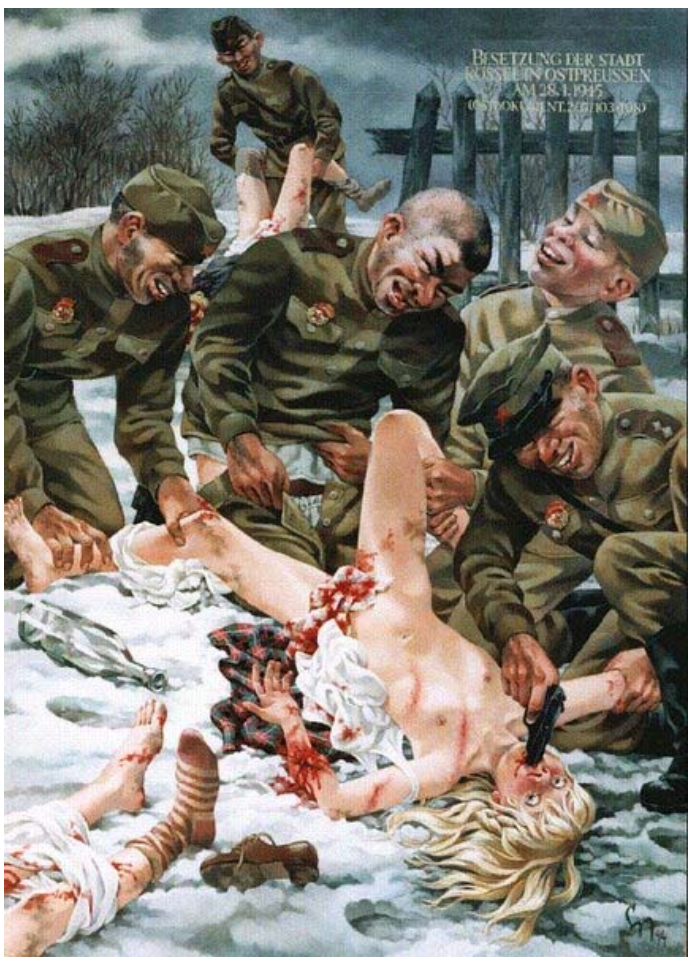

"Punaarmee sisenemisega tollase Saksamaa territooriumile 1944. oktoobris algasid niisugused röövimised, vägivallatsemised ja mõrvad, et ka neutraalsete vaatlejate arvates oli kordasaadetu omane pigem keskaegsete mongolite hordidele kui kahekümnenda sajandi Euroopa sõduritele."

Teatavasti tagandati marssal Žukov hiljem Berliini vallutanud väegrupi ülemjuhataja kohalt just selle eest, et ta ei suutnud armees korda majja lüüa. Peale Berliini vallutamist laskis Zukov oma meestel 3 päeva seal teha kõike, mis hing ihaldas. Võib ainult arvata, mida võidust hullunud punaväelased seal kõik korda saatsid. Massiline vägivald tsiviilelanike kallal, vägistamised ja röövimised kestis seal tunduvalt kauem, kui kolm päeva. Isegi Stalinile torkas see korralagedus silma. Kogu häda oli selles, et vene ohvitserid varastasid ja vägistasid koos soldatitega.

Moskva jaoks oli kõige hullem aga see, et lääne inimesed nägid lõpuks nõukogude "vabastaja" tõelist palet. Sellist metsistunud karja polnud keegi varem Euroopas näinud.

On väär arvata, et täna Läänes kõige selle

Nõukogude "vabastajad" Saksamaal

suhtes ükskõiksed ollakse. Ameerikas, Taanis, Saksamaal ja Poolas räägitakse kommunismi kuritegudest aina rohkem. Ka Baltikumis on hakatud nüüd häält tõstma.

Tänane Saksamaa on tunnistanud natsirežiimi kuritegusid ja andeks palunud isegi rohkema eest, kui hitlerlased tegelikult korda saatsid. Seevastu Venemaa, kes on N. Liidu järglane, ei taha kuidagi tunnista kommunistliku režiimi poolt teiste rahvaste juures toime pandud kuritegusid, väites, et nemad ei ole midagi teinud ja kui tehtigi, siis süüdi on ainult Stalin. Näib, et end demokraatlikuks pidaval Venemaal pole midagi muutunud.

Tõsi, ükski rahvas ei kannatanud Teises maailmasõjas Saksa okupatsiooni all rohkem kui vene rahvas. Ainuüksi Leningradi blokaadis suri umbes sama palju tsiviilisikuid kui tapeti Auschwitzi surmalaagris, ometi suutis Punaarmee viia sõjakoledused veel vahetult enne sõja lõppu uuele - hirmutavalt jõhkrale tasandile. Siinjuures vaid mõned ajakirja Focus poolt avaldatud faktid.

Ajakiri toob iseloomuliku näite tollase Königsbergi (Kaliningrad) lähistel Metgethenis nähtust. 29. jaanuaril 1945 langes see eeslinn venelaste kätte, kuid sakslased vallutasid selle hiljem tagasi.

Saksa sõduritele avanesid pildid, mida on raske välja mõelda ka kõige haiglasemal mõistusel. Nii leiti ühelt väljakult kaks umbes 20-aastast tüdrukut, kes olid tapetud eriti võikal kombel. Kõigi märkide järgi olid tüdrukud seotud jalgupidi kahe sõiduki külge ning rebitud pooleks.

Ühest villast leidsid saksa sõdurid umbes 60 naist, kellest pooled olid täiesti hullunud. Vene sõdurid olid neid vägistanud 60-70 korda päevas. Villa taga olid hunnikus alasti naiste ja tääkidega läbi torgitud laste laibad.

«Ühes talus nägime viit last, kes olid keelt pidi laua külge naelutatud,» kirjeldas üks õuduste tunnistaja Heydekrugi külas nähtut.

Külast olid läbi käinud 1. Balti rinde 43. armee võitlejad. Veidi hiljem märkas sama tunnistaja viit nööriga kokkuseotud tüdrukut, kelle riided olid räbalais ja seljad puruks kraabitud. Tundus, et neid oli koos pikalt sõiduki järel lohistatud.

Focus meenutab ka ühe endise punaarmeelase ja hilisema dissidendi Lev Kopõlevi mälestusi, kes Ida-Preisimaale saabudes nägi seal teiste hulgas ühe vana naise laipa.

«Naise kleit oli puruks rebitud. Jalgade vahel oli telefoniaparaat, mille toru oli torgatud vagiinasse,» meenutas Kopõlev. Katse eest kaitsta saksa tsiviilelanikkonda vene sõdurite sigaduste eest, saadeti major Kopõlev hiljem üheksaks aastaks vangilaagrisse.

Kuidas võidi nii teha?

Aleksander Solzhenitsen

Nii küsis 1975. aastal Washingtonis, ühel AFL-CIO ametiühingute kongressil kõnega esinenud Nõukogude Liidust välja saadetud Aleksander Solzhenitsen. Oma sõnavõtus ütles ta muuhulgas:

"Sündinud on lihtsale inimmõistusele midagi arusaamatut. Meie seal, jõuetud, keskmised nõukogude inimesed ei saanud aastalt aasta, aastakümnelt aastakümnete järele aru, mis sünnib? Kuid kuidas seda seletada, et seda ei saanud Briti, Prantsusmaa, USA - võitjad riigid? Alati dikteerivad rahu ju võitjad riigid. Nad seavad kindlad tingimused, nad seavad sisse niisuguse eksistentsi, mis vastab nende filosoofiale ning nende arusaamisele vabadusest ja rahvuslikest huvidest.

Kuid selle asemel, alates Jaltast, kirjutasid teie riigijuhid seletamatul kombel alla ühe kapitulatsiooni teise järele. Teie president Roosevelt ja Lääs ei esitanud kunagi Nõukogude Venemaale mingeid nõudmisi, vaid piiramatult abistasite ning pärast piiramatult taganesite...

Juba Jaltas tunnustati vaikides ja ühegi vajaduseta Mongoolia, Moldaavia, Eesti, Läti ja Leedu okupeerimist. Pärast seda ei tehtud mitte midagi Ida-Euroopa kaitseks ja anti ära veel 7-8 Ida-Euroopa maad.

Pärast sõda nõudis Stalin, et temale antakse välja ka need nõukogude kodanikud, kes ei taha kodumaale tagasi pöörduda. Ja demokraatlik Lääs andis välja 1,5 miljonit inimest. Kuidas andis?

Need võeti jõuga... Briti sõdurid tapsid venelasi, kes ei tahtnud minna Stalini juurde vangi ja tõukasid need sinna Stalinile hävitamiseks jõuga. Alles nüüd on see teatavaks saanud . Poolteist miljonit inimest...

[...] Öeldakse, et ei saa kaitsta neid, kus ei valitse täielikku demokraatiat. Aga kes on maailmas totalitaarsuse äärel säilitanud täieliku demokraatia? Ka teie demokraatia ei pidanud vastu. USA, Briti, Prantsuse, Kanada ja Austraalia koos ei pidanud vastu! Esimese ohu puhul hitlerismiga ulatasite käe Stalinile. Kas seda nimetatakse demokraatiast kinnipidamiseks?"

Kõik sõjajärgsed aastad on maailma teadlased, ajakirjanikud ning Hollywood hoidnud tähelepanu vaid juudi holokaustil. Hollywoodi filmistuudiod väntavad ikka veel täismetraažilisi holokausti filme. Juudiorganisatsioonid jälitatavad natsimõrvareid. Manipuleerides Eesti nimega, süüdistatakse ka Eestit holokaustis, kuigi Eesti oli okupeeritud ja riigina polnud Eestil sakslaste poolt juutide hävitamisega mitte mingisugust pistmist. Need üksikud eesti kodanikud, kes sellega seotud olid, selgitati KGB poolt välja juba nõukogude ajal ja on oma karistuse saanud. Kuid polnud ju ka juudi rahvusest tšekistid nõukogude võimu aastatel Eestis mingi haruldus. Juudid osalesid nii hävituspataljonide poolt toime pandud kuritegudes, eestlaste küüditamisel ja vangilaagritesse saadetuile kohtuotsuste langetamisel, kuid mitte ükski juudiorganisatsioon ega kongress pole seda teemat seni puudutanud.

Juudiorganisatsioonid väidavad, et Saksamaal valitsenud natsirežiimi ajal hukkus getodes ja koonduslaagrites kokku kuus miljonit juuti. Saksamaa sõjajärgne kantsler Konrad Adeauer võttis ametlikult omaks 200-300 tuhande juudi füüsilise hävitamise. Juudi statistik dr. Listojewski Kaliforiast väidab, et ta on kaks ja pool aastat uurinud Kolmandas Reichis mõrvatud juutide arvu ja leiab selle olevat pool miljonit. Jürgen Graf selgitab oma raamatus "Holokaust luubi all" matemaatiliselt, et Hitleri käsilaste poolt hävitatud juutide arv on kusagil 600 ja 700 tuhande vahel, kuna enamuses natside koonduslaagrites (välja arvatud Buchenwald ja Dachau) olid juudid isegi vähemuses. Raamatu ilmumise järel hakati selle autorit taga kiusama ja isegi füüsiliselt ründama.

Samal ajal, kui holokaustist on saanud päevateema, on kommunismi massimõrvad olnud täielikult ignoreeritud. Ukraina genotsiidist ja Stalini Gulagist on olemas vaid mõned vangide mälestused. Vangide elust NKVD laagrites pole avaldatud ühtegi fotot. Filme nõukogude Gulagi sunnitöölaagritest on tehtud vaid paar-kolm, kus pole aga avalikustatud kogu tõde. Veel vähem on nüüdseks järel selle kõige üleelanuid. Surnud aga ei räägi…

Ka pole Venemaa kohtusse viinud oma massimõrvareid nagu seda tegi Saksamaa. Kogu maailm teab natside Adolf Eichmanni ja Heinrich Himmleri kuritegudest ning Babi Yarist ja Auschwitzist. Kuid kui palju teatakse nõukogude massimõrvareist Dzeržinskist, Kaganovitšist, Jagodast, Jezovist, Beriast ja teistest? Kas demokraatlik Lääs teab, stalinlikul Venemaal oli ligi pool tuhat sunnitöölaagrit, kus kurnava töö, nälja ja haiguste tõttu hukkus sadu tuhandeid vange. Vaevalt et läänemaailm oleks kirjanik Aleksander Solženitsõnita kuulnud midagi neist Nõukogude surmalaagritest. Läänes räägitakse ja kirjutatakse ainult natsismi kuritegudest, samal ajal kui nõukogude ajastu kuriteod vajuvad aegade hämarusse ja muutuvad nostalgiaks.

Kuid ajalugu kirjutavad alati võitjad…

© Vaino Kallas

1) Ülevenemaaline Erakorraline Komisjon;

2) Arreteeriti mitte need keda jälitati, vaid nende perekonnaliikmed, kes seejärel hukati;

3) Ajaleht "Pravda" 1. novembril 1939. a.

4) G. Žukov – "Meenutusi ja mõtisklusi" (Eesti k. lhk. 32 - 36)

5] Soomes valmistatud automaatpüstol

6) NSVL – Saksamaa 1939 – 1940, lhk. 55.

7) 28. mail 1940 süüdistas ajaleht Pravda Eestit saksavaenulikkuses. Vaata peatükk "Eesti okupeerimine".

8) Noam Chomsky – "Ajalugu ei saa mõrvata" Götoborg, 1995